Sene: 4 Cilt : XI, Sayı: 184 16 Kasım 195

Meclis Açıld

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

MİZAH MECMUASI
Gölge
Gölge
MİZAH MECMUASI

AKBANK
AİLE
TEVDİATI
HESAPLARI
İstikbalinizin
Teminatı
İKRAMİYE İSABETİNİ
EN AZ
%50-ye
ÇIKARTAN BU YENİ
TASARRUF SİSTEMİNDEDİR

AKİS

Haftalık Aktüalite **Mecmuası**

Yıl: 4 Cilt XI, Sayı: 184
Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Dair 7
Tel: 18992 P.K. 582 - Ankara
İdare:
Denizciler Caddesi 88/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiatı 85 Kuruş

Başyazarı

Metin TOKER

***AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi* adına**
İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami **SOYSAL**

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

Klişe:
Desen Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü:
Mübin TOKER

Abone Şartları:

3 aylık	**(12 nüsha) :**	**8 lira**
8 aylık	**(25 nüsha) :**	**16 lira**
1 yıllık	**(52 nüsha) :**	**32 lira**

İlan Şartları:
8 renkli arka kapak (Tam sayfa) :
350 Lira
Kapak İçi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA

Tel : 15221

Basıldığı tarih: 14.11.1957

Kapak resmimiz

Übeyde Elli

Mutfakla Meclis arasında

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Jale Candan

Bu hafta AKİSin kapağındaki fonda bir mutfak köşesiyle B. M. M. nden bir köşeyi yan yana göreceksiniz. Mutfak ve Meclis. İlk nazarda bu iki yer arasında bir münasebet yok gibi gelirse de, aslında bu iki yer arasındaki yol birbirine çok yakındır. Mutfak bilhassa dar ve sabit gelirli vatandaşlar için en büyük kaygı kaynaklarından biridir. Meclis ise dar ve sabit gelirli vatandaşların geçim kaygılarına deva bulacak son melcedir. 2800 liralık milletvekili maaşlarının indirilmesinin bahis konusu edildiği şu günlerde elbette ki en güzel kompozisyonu Meclis ve mutfak teşkil edecektir. Kolayca tahmin edilebileceği gibi milletvekilleri maaşlarının indirilmesi teklifi muhalefetten gelmektedir. Muhalefet bu teklifi bir grup teklifi olarak Meclise getirecektir. Bunu kabul edip etmemek ise Meclisde çoğunluğu teşkil eden partiye kalmaktadır. C. H. P. içinde usun zamandır hâkim olan milletvekilleri maaşlarının indirilmesi fikrinin ilk öncüsü, bu devre Meclise giren ve bir ev kadını olan Übeyde Ellidir. Bu sayımızda bulacağınız muhalefet başlıklı yazının mühim bir kısmı Übeyde Ellinin hayatına hasredilmiştir. AKİS, daima bir ekip tarafından hazırlanan yazılarının en selâhiyetli kalemlerden çıkmasına önem verdiği için, bir kadın milletvekiline ait yazının kadınlıkla ilgili taraflarını KADIN ve MODA sayfaları yazarımız Jale Candana yazdırmıştır. Meclisde tek muhalif kadın milletvekili; olan Übeyde Elliye ait olan bu yazıyı zevkle okuyacağınıza eminiz.

«Zaman olur ki hayali cihan değer" sözü meşhurdur. Bu hafta AKİS' in sayfalarını çevirirken böyle hayali cihan değer bir hatıra ile karşılanacaksınız. Bu hatıra Menderes I. kabinesine aittir ve demokrasiye kavuşmak azmiyle devrilen bir İktidarın üzerine kurulmuş olan bir kabinenin şahsiyetlerini o günkü ve bu günkü halleriyle gözler önüne sermektedir. Menderes I. kabinesini teşkil eden 16 bakanın resimlerini görünce hayret edeceksiniz. Bugün D.P. saflarında bunlardan geriye kimler kalmış! Ne kadar kalmış?

Tesadüfi bir iki galibiyeti göklere çıkaran spor basım ve bilhassa spor idarecileri, sıra mağlûbiyetlere geldi mi suçu ya birbirlerinin üzerine yıkarlar ya da kabahati hakemde, sahada, güneşde veya topun yuvarlak olmasında bulurlar. Bu hafta AKİS'in spor sayfasında, daha geçen sayıda haber verdiğimiz mukadder bir mağlûbiyetin hakikî suçlularının kimler olduğunu bütün iç yüzüyle bulacaksınız.

Üniversitelerin öğretime başlaması ile talebe dertleri gene birden bira ön plâna geçti. Gün geçmiyor ki Üniversite öğrencilerine alt bir dert gazete sütunlarında yer bulmasın. Defter, kitap, yurt, hatta hoca yokluğu talebelerin belli başlı dertlerini teşkil ediyor. Bunun yanında Üniversite muhtariyeti, imtihan statüleri, harç paraları vs. de ayrı ayrı şikâyet ve münakaşa konuları.. AKİS Üniversite talebelerinin dertlerini her zaman olduğu gibi bu yıl da dile getirmek için Üniversite meseleleri ile ilgilenecek bir ekip hazırladı. Bundan böyle AKİS sayfalarında sık sık Üniversite meseleleri ile ilgili yazılar bulacaksınız.

Saygılarımızla
AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

İllâllah partizanlıktan

Bu haftanın başında Pazartesi günü, öğleden sonra, Ankarada Esenboğa Hava Meydanında bulunanların gözleri Ankara milletvekillerini boşuna aradı. Yoklardı. Halbuki İtalya Cumhurbaşkanı geliyordu ve Ankara milletvekilleri protokole dahildiler. Ama bu sefer çıkarılmışlardı. Zira seçimleri Ankarada C.H.P. kazanmıştı ve karşılama merasiminde kendilerine yer verilmemek suretile, sözüm ona intikam alınıyordu. İntikam!

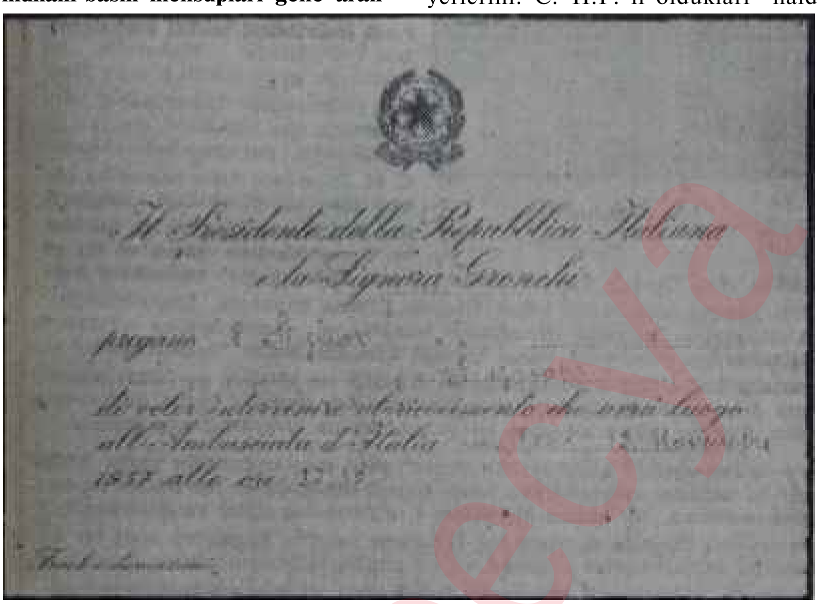
O gece ve onu takip eden iki gün içinde İktidar büyükleri tarafından verilen ziyafet ve suvarelerde -devletin parasıyla. Muhalefet temsilcileri, muhalif basın mensupları gene arandı. Ama gene boşuna arandı. Çağırılmamışlardı. Muhalefet ve muhalif basın temsilcileri cezalandırılıyorlardı. Ceza!

Buna mukabil İtalya Cumhurbaşkanı tarafından Salı gecesi tertiple--en suvarede Muhalefet temsilcileri ve muhalif basın mensupları Ekselans Gronchi'nin davetlileriydi. İtalya demokratik usullere sahip bir memleketti ve böyle bir memleketin devlet başkanı elbette ki o usullere göre hareket edecekti. Romada, devletin parasıyla verdiği ziyafetlere Muhalefet temsilcilerini ve muhalif basın mensuplarını nasıl çağırıyor, bunu vazife biliyorsa burada da aynı şeyi yapması tabiiydi. Ama yabancı Cumhurbaşkanının bilmediği, ihtimal ki, böylece, davetlisi bulunduğu memleketin İktidarına bir güzel ders vermekte olduğuydu.

Buna rağmen bir çok basın mensubu, hatta Muhalefet temsilcisi bir yabancı devlet başkanıyla bir yabancı elçilikte karşılaşmanın hüznünü duymamak için davete icabet etmek zevkinden kendini mahrum etti. Hakikaten, misafir Cumhurbaşkanıyla gelen -muvafıkı muhalifi- İtalyan gazetecileri arasında hiç bir tefrik yapılmadığı halde, bizim muhalif basın temsilcileri sanki vatan hainiymişler gibi bizim İktidarımız tarafından titizlikle ayrı tutulmuştu.

Bu hafta içinde millet bu manzaraya esefle bakıyordu. D. P. 1954 ile 1957 arasında seçmen reyini böyle hareketleri yüzünden kaybetmişti. Demek ki halâ ders alınmamıştı. Ankara miletvekilleri protokoldaki yerlerini. C. H.P. li oldukları halde **muhafaza etselerdi, insaf edilsin, İktidar kazanır mıydı, kayıp mı ederdi? Devlet parasıyla verilen ziyafetlerin davetlileri şahsî hislere, kızgınlık veya sempatilere göre değil de, bir usul ve erkân dairesinde, devlet protokolünün ciddiyet Ve tarafsızlığıyla seçilseydi iyi mi olurdu, fena mı?**

Ankara milletvekilleri İtalya Cumhurbaşkanına ancak İtalya Büyük elçiliğinde takdim edilirlerse ölmezler. Muhalefet temsilcileriyle muhalif basın mensupları da İktidar büyüklerinin devlet kasasından tertipledikleri resmî kabullere çağırılmadık diye intihara teşebbüs etmezler. Bundan dolayı davet edilmeyenlerin itibarlarına, şereflerine de halel gelmez. Ama ne olur? Bu suretle İktidar ne kadar basit ölçülerle hareket ettiğinin, sinirlerine ne derece mağlûp olduğunun, tahammülsüzlüğünün ve partizanlığın bir yeni örneğini milletin sözleri önüne serer. O millet ki, reyiyle siyasi partilerin kaderini tâyin etmektedir ve son seçimlerde nasıl şuurlu olduğunun en mükemmel delilini D. P. yi İktidarda bir ekalliyet haline getirmekle göstermiştir.

Il Presidente della Repubblica Italiana
e la Signora Gronchi

İtalyan Cumhurbaşkanının davetiyesi
Muhalifler sadece onu aldı

İktidar

Gelmeyen Hızır

Bu haftanın başında Ankarada bazı garip hadiseler cereyan etti. Bir akşam, İstanbulda çıkan büyük gazetelerden birinin muhabiri bürosuna mühim bir haberle geldi. Haber kendisine İktidar çevreleri tarafından verilmişti. Bildirildiğine göre, mutedil tanınan dört C. H. P. milletvekili İktidara bir müracaatta bulunarak gergin havanın düzeltilmesini istemişlerdi. İktidar gazeteleri ve radyo vasıtasıyla Muhalefete yapılan hücumlar derhal durdurulmalıydı; seçim hâdiseleri iyi niyetle ele alınmalıydı; ayda bir dış politika mevzuunda müşterek toplantı yapılmalıydı. İktidar çevreleri bu müracaatın sahipleri olarak Faik Ahmet Barutçu, İsmail Rüştü Aksal, Nüvit Yetkinden bahsetmişlerdi. Eğer İktidar bunları yerine getirirse, Muhalefet yumuşayacaktı. Haberi gazeteciye verenler bunun neşrini ısrarla istemişler ve hattâ talep karşısında İktidarın tutumunu da açıklamışlardı. İktidarın şikâyeti, Muhalefetin, Cumhurbaşkanını tebrik etmemiş olmasıydı. Her hangi bir müzakereden evvel bu vecibenin yerine getirilmesi şarttı. İktidar da gergin havadan şikâyetçiydi. Muhalefet, Cumhurbaşkanını tebrik eder etmez her şey hallolacaktı. Haber bahis mevzuu İstanbul gazetesinin birinci sayfasında neşredildi. Gerçi muhabir, bir ihtiyat tedbiri olarak isimlerden bahsetmemişti ama, doğrusu istenilirse gazeteyi görenler arasında bu işe en çok Faik Ahmet Barutçu, İsmail Rüştü Aksal ve Nüvit Yetkin şaştılar. Zira değil böyle bir müracaatta bulunmak, kandilerine atfedilen fikirleri kafalarından dahi geçilmemişlerdi. Fakat haber, hattâ şekil de değiştirerek ve C.H.P. Meclis Grubuna dörtlü bir takrir verildiği haline getirilerek bu haftanın içinde Ankaranın siyasî çevrelerinde dolaştırıldı. Haberi duyanlar küçük bir tahkikat yapınca, altında daima İktidar çevrelerini buluyorlardı. ,

İşte bu sıradadır ki bir gece, geç vakit, Faik Ahmet Barutçunun telefonu çaldı. C. H. P. Grubu Başkan Vekili şiddetli bir Asya Gribi geçiriyordu ve yatağındaydı. Telefona refikası cevap verdi, eşinin hasta olduğunu bildirdi. Karşısındaki ısrar etti. Kendisi gazeteciydi, çok mühim bir haber vardı. Faik Ahmet Barut-

D E R D İ N   B A Ş I

Metin TOKER

Demokrat Parti içinde, 1954 seçimlerinden bu yana bir büyük huzursuzluğun hüküm sürdüğünü görmemek imkânsız. Demokrat Parti İktidar partisidir. Bu yüzden, o tarihten beri parti dahilindeki huzursuzluklar millet hayatına şiddetle tesir ediyor ve hepimiz, derece derece rahatsız oluyoruz. İş başında bulunanlar bir dertle malûl görünüyorlar. Kanaatlerince, rahat çalışmalarına imkân verilmemektedir. Memleket ise çalışan bir İktidara şiddetle, muhtaçtır. Rahat çalışma imkânı, mutlaka ve mutlaka yaratılmalıdır.

Son üç buçuk sene boyunca o istikamette atılan adımları ibretle seyrettik. Rahatsızlık sebebi olarak Muhalefet gösterildi, tedbir alındı. Basın gösterildi, tedbir alındı. Memurlar gösterildi, tedbir alındı. Hâkimler gösterildi, tedbir alındı. Karaborsacı gösterildi, tedbir alındı. Bütün bunlar yetmedi. Seçimlerin öne alınması için İktidarca bildirilen esbabı mucibe, gene bu rahat çalışma imkânının teminidir. Seçim bu! Kanun ne olursa olsun sandıklar sürprizli netice verebilir, D. P. İktidara veda etmek zorunda kalabilirdi. Her seçim, nihayet bir imtihandır. İş başındakilerin kendilerini nasıl bizar hissettiklerini şuradan anlayınız ki, çok sıkı emniyet tedbirleri alarak dahi olsa millet huzuruna çıkmayı tercih ettiler. Şimdi, gene eski mevkilerindedirler. Ama şikâyetleri bir kat daha artmıştır: Rahat çalışma imkânına sahip değillerdir. Meclis Gruplarına müracaat etmişlerdir ve yeni tedbirler peşindedirler. Yeni Meclis Grubu da, eskisi gibi bu arzuya boyun eğecek midir; bilinmez. Ama kat'i surette bilinen, iş başında olanların aradıkları rahata kavuşamayacakları, hattâ, rahatsızlıklarının genişliyeceğidir.

Zira 1954'ten bu yana geçen yıllar göstermiştir ki, D. P. nin başında bulunanları rahatsız eden mürakabedir. Muhalefetin murakabesi rahatsız ediyor, Basının mürakabesi rahatsız ediyor, hattâ kendi Meclis Gruplarının mürakabesi rahatsız ediyor. İstiyorlar ki iki serim arasında hiç kimseye karşı hesap vermek mecburiyetinde olmasınlar. Tam bir serbestlik İçinde faaliyet göstersinler, münasip buldukları yapsınlar, asla bir itiraz sesi yükselmesin, dört sene boyunca fiili politika sadece ve sadece kendi inhisarlarında bulunsun. Devrenin sonunda yeniden millet huzuruna çıkılacaktır ve milletin tecelli edecek İradesine hulus ile boyun eğilecektir.

Bu, elbette ki bir sistemdir. Her sistem gibi, faydalı ve zararlı tarafları vardır. Müdafaası da yapılabilir, aleyhinde de bulunulabilir. Hattâ misaller bile göstermek kabildir. Meselâ Portekiz buna yakın bir rejim içinde bitip tükenmeyen seneler ve senelerden beri fakirlikten kurtulmaya çalışmaktadır. Geçenlerde Salazar ile arkadaşları mutad seçimi de yapmışlar ve millet iradesiyle iş başında kaldıklarını ilân etmişlerdir. Suudi memleketlerinde, bir dahaki seçime kadar en ufak tenkid sesi yükseltilmiyecek, iş başındakiler rahat çalışma imkânını bulacaklardır. Ne var ki bu sistem Demokratik değildir; halbuki Türk milleti son denemede de bir defa daha göstermiştir ki niyeti ve azmi demokratik rejim içinde yaşamaktır.

Derdin başı, işte budur. Demokrasi, haddi zatında, iş başındakilerin rahat çalışma imkânına sahip olmadıkları bir rejimdir. Onların rahatsız çalışmalarıdır ki, millete rahat yaşamak mazhariyetini sağlar. Bu bakımdan asıl anakronizm, sayın Emin Kalafatın iddia ettiği gibi, murakabe altında tutulacak bir icra organı peşinde koşmak değildir. Asıl anakronizm, bir demokratik rejimde iş başında bulunanların ellerini kollarım serbest hissetmek arzusudur. Bundan bir kaç nene evvel İngilterede İktidarın, düşmemek için, hasta milletvekillerini dahi sedyeler içinde Meclise koşturması mı rahat çalışmaktır? Dulles'ın mütemadiyen hücum altında tutulması mı, Eisenhower'in rahat çalışmasıdır? Yoksa Bakanların homoseksüel olup olmamaları bile tartışılan İsveçte mi iktidarı alan parti yeni seçimlere kadar her türlü mürakabeden uzak kalır?

Demokrasi de bir sistemdir, totalitarizm de.. İyidirler veya kötüdürler. O, bahis mevzun değil. Ama ikisinin de, kendisine mahsus usulleri vardır. Nasıl demokratik bir rejimi totaliter metodlarla yürütmek kabil değilse, aynı şekilde, totaliter bir rejimi de demokrasiye has yollarla ayakta tutmak tamamile imkânsızdır. Denilir ki "Rejimimiz totaliterdir". Tamam. Mesele kalmaz. Herkes işin ne olduğunu bilir, tedbirse ona göre alınır, kanunsa ona göre çıkartılır, nizamsa ona göre kurulur. Cumhuriyetin ilânından 1946 yılına kadar dırıltısız ve hırıltısız yaşadıksa, iş başındakiler kendilerini çalışmak imkânından hiç bir zaman mahrum hissetmedilerse sebebi bundan başka bir şey değildir. Ama 1946-50 arasında C. H. P. iktidarı, o günden bu yana D. P. İktidarı başka şekilde çalışmak mevkiinde kalmışlardır. Totaliter bir idarede Büyüklerin dikkat edecekleri noktalar başkadır, demokratik bir rejimde mesuliyet mevkii işgal edenlerin dikkat decekleri noktalar başka.. Anakronizm, bir Demokraside totalitarizmin Büyüklere sağladığı rahatlığı aramaktır. İşte, 1954'ten beri mütemadiyen alınan tedbirlere, hattâ erken seçime gidilmesine rağmen D. P. yüksek çevrelerinin hâlâ kendilerini rahatsız hissetmelerinin, halâ yeni yeni tedbirlerin kanunlaşmasını Meclis Gruplarından istemelerinin sebebi budur. Bir Demokraside iş başında bulunanların rahatlığı, mürakabeden azade olmanın rahatlığı değildir. Bir Demokraside iş başında bulunanların rahatlığı, ellerini kollarım sallaya sallaya caddelerde dolaşabilmeleri, her vatandaşın hayatım sürebilmeleri, tanklar ve toplarla muhafaza edilmeksizin yaşayabilmeleridir. İktidardan ayrılınca perişan olmamalarıdır. İnanılsın, bunlar büyük nimetlerdir.

Şu anda D.P. Meclis Grubuna bir büyük vazife düşüyor. D.P. Meclis Grubu derdin başına el koymalıdır.Rejim Demokrasi mi olacaktır? Milletin reyleri ortadadır, milletin iradesi ortadadır. Daha mühimi, 1954e nazaran D.P. nin hali ortadadır. Siyasî sistemimiz devekuşu halinden çıkarılmadıkça bu parti her geçen gün biraz daha zayıflayacak, seçmen karşısında emniyet telkin etme vasfını biraz daha kaybedecektir. Hem, toteliter idareye dönüşün tamamile imkânsız olduğu, açık surette anlaşılmış değil midir? O halde yapılacak iş Demokrasi rejiminin gerektirdiği tedbirleri almak, yani İktidar organlarının tavsiye ettikleri yolan tamamen aksi istikametinde ilerlemektir. İş başındakileri Muhalefet mürakabe edecektir, Basın murakabe edecektir, hepsinden mühimi İktidar Partisinin Meclis Grubu mürakabe edecektir.

Türkiyedeki buhran bu mürakabe unsurlarının faaliyetini köstekleme gayretinin neticesidir. Normale dönüşün ilk adımlarını atalım, bakıma nasıl rahat ederiz.

Başbakan adayı Menderes Gruba geliyor
Kendi yarattığı müşküller içinde

çu, güç halle telefona geldi. Havadis şuydu: "C. H. P. Grubu Başkan Vekili, Başbakan Adnan Menderesi ziyaret etmişti". Barutçu, bunun aslı olmadığını bildirdi. Günlerden beri rahatsızdı ve sokağa dahi çıkmamıştı. Gazeteci "Peki, böyle bir müracatınız yok mu?" diye sordu. Hayır, yoktu. Fakat Barutçunun muhatabı gene ısrar etti :

"— Biz, bu şekilde bir müracaat yapılmış olduğunu yazsak olmaz mı?"

Faik Ahmet Barutçu, kendisine has gevrek kahkahalarından birini attı!

"-- Olur! Olur ama, yalan olur".

İstanbul gazetesinin, -bu, bir başka İstanbul gazetesiydi-, muhabiri gayesinin havayı yumuşatmak olduğunu söyledi. İktidar çevreleriyle temas etmişti. Onlar da yumuşama istiyorlardı. Amma, Cumhurbaşkanını tebrik etmeme hâdisesi yok mu, İşte onun üzerinde pek duruyorlardı. Ne olur, Muhalefet bu işi yapıverseydi. Hattâ hazırlık için, meselâ; D. P. Grubu Başkanı Hayrettin Erkmen, Barutçuyu pek âlâ ziyaret ederdi. Böylece anlaşmazlık ortadan kâlkar ve normal çok partili rejime geçilebilirdi. Faik Ahmet Barutçu:

"—**Ben** Asya gribiyim. Kimseye hastalık geçirmek istemem" dedi ve telefonu kapadı.

Fakat gariptir, ertesi gün, bahis mevzuu İstanbul gazetesi Ankara muhabirine atfen, mutedil C. H. P. lilerin Başbakana müracaat etmiş olduklarını fütursuzca ilân ediyordu.

Grup sıkıştırınca

Bu sondajların mahiyetini araştıranlar, cevabı D. P. Meclis Grubunun • hafta başında neşrettiği son tebliği okuyunca buldular. D. P. Meclis Grubunun yapacağı çalışmalar, İktidar organları tarafından pek cakalı şekilde ilân edilmişti, İlk önce, Grup namına Muhalefete bir cevap verileceği bildirilmişti. Müteakiben Grup toplantıya çağırılmıştı. Toplantıda "Muhalefetin seçimlerden önce, seçimler esnasında ve umumiyetle teşebbüs, hareket ve niyetleri" hakkında görüşmeler yapıp karara varılacaktı. Fakat ilk toplantıdan sonra, sadece Grup seçimlerinin yapıldığı açıklandı.. Asıl toplantı, ertesi güne bırakılmıştı. Ertesi günkü toplantı hakkında Zafer sekiz sütunluk bir manşet çekti: Başbakanın izahatı tasviple karşılanmıştı! Hakikaten neşredilen tebliğde "Muhtelif hatiplerin söz aldığı toplantıda Başvekil Adnan Menderesin Grubu tenvir eden ve iki buçuk saat devam eden etraflı konuşması umumi tasvip ve alkışlarla karşılanmıştır" denidiyordu. Fakat müzakereler gene bitmemiş ve celse gene ertesi güne bırakılmıştı. Hem de. "neticelere varılmak üzere.." Artık herkes, Grubun dehşetengiz kararlara varmasına intizar ediyordu. İktidar organları müthiş makaleler neşretmiyorlar mıydı? Havadis takrir-i sükûndan, idam sehpâlarından bahsediyor, "kim olursa olsun" herkesin ipe çekilebileceğini hatırlatıyordu. İşte Muhalefetin İktidara yanaşma gayreti içinde olduğuna dair muhabirlere uçurulan haberler de bu sıraya tesadüf ettirilmişti. Ama haftanın başında Pazartesi gecesi radyo dinleyenler hayretten kendilerini alamadılar. Grup toplanmış, 19,30 a kadar müzakere etmiş, "neticelere varmak üzere" celse Perşembe gününe talik edilmişti. Ne tasvip lâfı, ne alkış sesi...

Dağ, doğura doğura bir fare doğuruyordu.

Partinin içi

Doğrusu istenilirse, D. P. nin içini bilenlerin bunu beklemesi lâzımdı. Genel Başkana karşı büyük bir itiraz dalgasının harekete geçmiş olduğu anlaşılıyordu. Seçimlerin neticesi hiç kimseyi memnun etmemişti. Grup kendini yaralı hissediyordu ve bunda hakkı vardı. Kaybedilen vilâyetler bir yana kazanılan yerlerde zaferin nasıl güç, hem pek güç şekilde elde edilebildiği belki pek çok kimsenin meçhulüydü ama, D. P. milletvekillerinin malûmuydu. Kat'i surette anlaşılmıştı ki, bugünkü gidişle önümüzdeki ilk seçimlerde D. P. nin yuvarlanması mukadderdir. Genel Başkanın hâlâ neticeden ibret almış görünmemesi, hâlâ "Muhalefet.. Muhalefet.." demesi, hâlâ sert tedbirler peşinde koşması Meclise girmeye muvaffak olmuş Demokratları memnun etmiyordu. Bu haftanın içinde Ankaradaki İktidar çevrelerinde duyulan başlıca lâf "ne geldiyse, başımıza bundan geldi" sözüydü, "Bundan" kelimesi, sert tedbirlere delalet ediyordu. Baki Grup başkam Burhaneddin Onatın o ince ve titrek sesiyle yaptığı patetik konuşmalar, tesirsiz kalmıyor değildi. Üstelik Burhaneddin Onat o şekilde düşünmekte yalnız değildi. Grubun kuvvetli bazı milletvekilleri de Adnan Menderesi intibaha davet ediyorlardı.

Iskat hakkına isyan

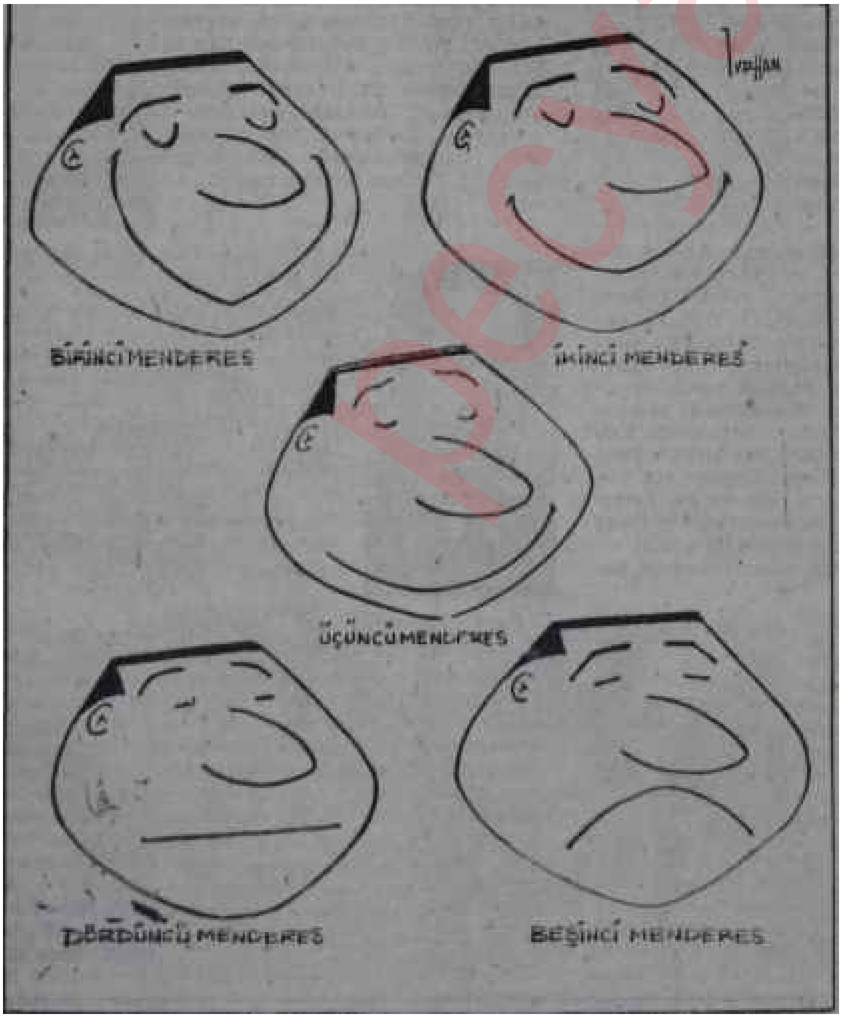
Fakat Genel Başkana yakın çevrelerin büyük hatası, meşhur Iskat Hakkını hortlatmaya teşebbüs etmeleri oldu. Teşebbüs D. P. milletvekilleri arasında derhal ve şiddetli reaksiyona yol açtı. Iskat Hakkı şuydu: Bir milletvekili partisinden istifa eder veya ihraç olunursa milletvekili sıfatı kalkar. D. P. milletvekilleri bu teklif kabul edildiği takdirde olacakları en ufak tereddüde mahal kalmayacak şekilde anladılar. Bu, Grubu kendisini meşhur Osman Kavrakoğlunun maharetli eline kayıtsız şartsız teslimi demekti. Bir defa teklif Anayasaya aykırıydı; Meclisin hakimiyetim yok edip Genel Merkezin

hakimiyetini hükümran kılıyordu. Daha mühimi, demek ki Genel Merkez Gruba güvenemiyordu! Yani D. P. milletvekilleri o kadar az mı itimad telkin ediyorlardı? Hem, belki Muhalefetten İktidar saflarına geçecek Server Somuncuoğlu gibi kıymetler olabilirdi! Bu transferleri daha işin başında imkânsız kılmak reva mıydı? Iskat Hakkı duyulur duyulmaz D. P. içinde sanki bir hidrojen bombası patladı. Hava, Genel Merkezin bu tasarısına karşı gene müsait değildi. Daha geçen sene milletvekilleri anlamışlardı ki Iskat Hakkının kabul edildiği gün, kendilerinin Genel Merkez ve Genel Başkan nezdinde zerrece kıymetleri, ehemmiyetleri kalmayacak, en uf ak itiraz hakları bulunmayacaktı. Ee, insanlardan ipi kendi boyunlarına bizzat geçirmeleri de beklenemezdi ya..

Kabine meselesi

Üstelik ortada bir de kabine meselesi vardı. D. P. sözcüleri bütün seçim kampanyası boyunca nisbî temsilin aleyhinde bulunurlarken, Türkiyenin hükümetsiz kalamayacağını, kabine buhranlarına tahammül edemeyeceğini bildirmişlerdi. Ama işte, hukuken, tıpkı Fransada olduğu gibi Türkiyede bir hükümet mevcut değildi. İşin daha garibi, bu haftanın ortasında bir. hükümet teşkili için mutad görüşmeler de Ankarada yapılmıyordu. Herkes bir tahmin ortaya atıyordu. Bir kısım D. P. liler Perşembe günkü Grup toplantısında Menderes V. hükümetinin ilânını bekliyorlardı. Bu ihtimal, bir diğer kısım D. P. liler için varid görülmüyordu. Evvelâ Grubun temayülünün kat'i şekilde belli olması lâzımdı ki Genel Başkan mesai arkadaşlarını, ve programını tâyin edebilsin. Bu bakımdan, hükümet buhranının biraz daha devam edeceği ileri sürülüyordu,

İşte bu sıradadır ki Ankarada, haftanın ortasında bir haber süratle yayıldı. Adnan Menderes, partisinden gelen itirazlar karşısında hükümeti kurmaktan vaz geçebileceğini de ima etmişti. Gerçi D. P. Genel Başkanının kendisine Sabık Başbakan dedirtmekten nasıl nefret ettiğini bilenler buna fazla ihtimal vermiyorlardı ama, Adnan Menderesin zaman zaman küsmesi de meçhul değildi. Böyle küsme anlarında D. P. Genel Başkam Aydındaki çiftliğine kapanır, bin rica ile yeniden Ankaraya dönerdi. Partiden bazı ideal arkadaşları hakkında yükselen itirazların Genel Başkana yeniden böyle bir taktiği kullanmak lüzumunu hatırlatmış olması pek de gayrı mümkün değildi.

Zira hakikaten bir çok Demokrat milletvekili, Partinin başına gelenlerin suçunu bu ideal arkadaşlarına, Menderesi sertliğe teşvik edeni bakanlara yüklüyorlardı. Milletce sempatik bulunmayan tiplerin şu yeni devrin eşiğinde Menderes kabinesine alınması tekrar bir yıpranma vesilesi olacaktı. Milletvekilleri, tıpkı meşhur 1955 sonbaharında olduğu gibi, gene "Adnan bey iyi ama, etrafını değiştirsin artık" diyorlardı ve bunda büyük bir hakikat payının bulunduğunu, Adnan Menderes hakkında kalplerinin bir köşesinde yer muhafaza etmiş olanların inkârına imkân yoktu. Seçimlerin neticesi ortadaydı. Israrın faydası olmayacâktı. D. P. nin yeni Meclis Grubunda bir çok "ministraole" şahsiyetin, bulunduğu şüphesizdi. "Huzuru mutad zevat" politikasına bir son vermenin zamanı gelmiş de, geçmişti bile..

Bu haftanın sonlarına doğru D. P. Meclis Grubunun celâdet göstereceği ve dizginleri eline alacağı ihtimali bir güzel ümit olarak Ankara siyasî çevrelerinde söyleniyordu. Her halde bilinen, D.P. Meclis Grubunun gözlerini Muhalefetten ziyade iktidara dikmiş bulunduğuydu. Demokrat milletvekillerinden çoğu anlamışlardı ki memlekette huzuru veya huzursuzluğu tâyin edecek olan Menderes ve hükümetidir. Muhalefetten akseder hakikî haberler,. Muhalefetin hiç de korkunç niyetler içinde olmadığını belirtiyordu. Muhalefet, yapılanlarla âdil. esaslar dahilinde tamirini, sonra da istikbal için teminat verilmesini talep ediyordu. Bunlar fiilen ,yapıldığı gün, mesele kalmayacaktı; Ama C. H. P. için de taktiklere başvurmak netice vermeyecekti. Bu, alaturka kurnazlıktı.

İki taraflı taviz

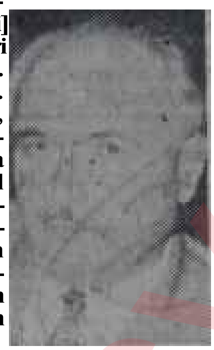
Şu satırların yazıldığı sırada D.P. hakkında esaslı malûmat sahibi bulunanlar bir anlaşmaya varılacağı kanaatindeydiler. Grup ve Menderes karşılıklı tavizler vereceklerdi. Gene Merkez Iskat Hakkından tamamile vaz geçecek, yeni sert tedbirler almayacaktı. Fakat sert eda muhafaza edilecek ve o tutumda Grup Menderesi yalnız bırakmayacaktı. Buna mukabil Genel Başkan beşinci hükümetini kendisi kadar Gruba da sem patik gelecek, ifrad taraftarı olmak la tanınmamış milletvekillerinden kurmayı kabul edecekti. Böylece Menderes IV. kabinesinin "huzuru mutad zevat" faslına dahil Bakanlarından bir kısma hükümet dışı edilecekti. Bundan sonra da, Bütçe müzakerelerine kadar hükümetin "çatık kaş" politikası takip etmesi hiç kimseyi şaşırtmayacaktı. Fakat "çatık kaş''

MENDERES V.İ BEKLERKEN

Menderes V, kabinesini beklerken Menderes I.'i hatırlamamanın imkânı mı var ? Millet o güzel kabineyi ne kadar sevinç, nasıl ümidle karşılamıştı. Adnan Menderes, kendisinden başka onaltı kişiyi bir araya getirmiş ve mükemmel bir programla Meclisin karşısına çıkmıştı. Heyecanlı günler, çoşkun hava, pembe renkler.. Bu. gün, o on altı kişiden sadece altı tanesi Adnan Menderesin yanında, onun izindedir. Bir tanesi Tanrının rahmetine fena günleri görmeden, bir tanesi görüp mücadelesini yaptıktan sonra kavuşmuştur. İki sabık Bakan, Genel Başkanın ideal arkadaşları

İlerde Menderes I. kabinesini bir sembolle ifade etmek isteyenler mutlaka Samed Agaoğlunun çehresini seçeceklerdir. Samed Ağaoğlu!. İlk D. P. hükümetinin Başbakan muavini ve son D. P. hükümetinin. Çalışma Bakanı. Her iki devirde de, Genel Başkanın ideal arkadaşı. Yalnız ilkinde birinci sınıf ideal arkadaşı, simdi ikinci sınıf ideal arkadaşı. Ya arada? Yani kabinede vazife almadığı devirde? Ha o zaman mı? O zaman, "diktatoryaya gidiyoruz" diye feryad eden. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun ideal arkadaşı...

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu!. Kolay inanan, herkesi kendisi gibi samimî bilen, hislerine -yani, bir bakıma vicdanına- bağlı bir insan. Ama, bir kere inanmaya görsün. Kırmızı plâkalı bir Buick değil, Kral Suudun altın tokmaklı otomobili dahi onu tuttuğu yolda sonuna kadar mücadeleden ayıramaz. Genel Başkanın tutumunu beğendiği devirde Menderes I. kabinesinin Devlet Bakanıdır. 1954 seçimlerinden sonra ise, antidemokratik kanunlara karsı ilk, ama ilk bayrak açan milletvekilidir ve bugün Menderesin karşısındadır.

İlk D. P. kabinesinin Adalet Bakanı. D. P. ye Cumhurbaşkanı olmak için girmişti. Adalet Bakanlığında karar kıldı. O D.P. ki, kapatılması için Temyiz Başkanı sıfatıyla Halil Özyörükün Cumhurbaşkanı İnönüye yaptığı yazılı tavsiye, mahfuzdur. Menderes I. kabinesinin halâ Menderesin yanında kalmış ender azalarından biridir. İhtimal ki D. P. Genel Başkanıyla fikri bakımdan son denece iyi anlaşması, bunun başlıca sebebidir. İspat hakkının islâm dinine de aykırı olduğu fetvasının altında imzası bulunmaktadır.

Menderes I. hükümetinin, hakkında daima "nur içinde yatsın" denilecek Milli Savunma Bakanı. Daha Hür. P, yoktu; daha Muhalefet kuvvet bulmamıştı; daha D. P. Grubunda ciddi bir mukavemet başlamamıştı. Refik İnce kudretli Genel Başkanın karşısına geçmekten geri kalmadı. Zira görmüştü ki, seçilen yol kendisinin kudsiyetine inandığı yol değildir. Demokrasi için mücadele etmişti, insan hakları gerçekleşsin diye döğüşmüştü. Yoksa, Ahmed gitsin Mehmed gelsin, hele "ah, ben geleyim" diye değil...

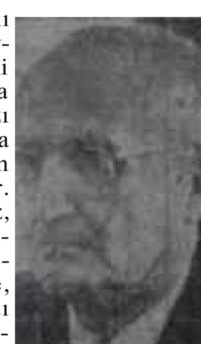
Bir adam, zaman zaman, D. P. Grubunda, hattâ Mecliste kalkar ve gidişe muhalefet eder. Bu, Menderes I. hükümetinin İçişleri Bakam Rükneddin Nasuhioğludur. Kırmızı rey verdiği de vahidir. Kendisini tarif etmek için şöyle, bir formül kullanılabilir: "D. P. nin içinde, Menderesin karşısında". Zira, D. P. yüksek çevrelerine halen hakim zihniyetle bağdaşamadığı muhakkaktır. Ne var ki, Edirne milletvekilidir ve bir başka Edirne milletvekili Dr. Sarol, öteki ise bizim başyazarın arkadaşı -hapishaneden. Manyastır.

Hani bir adam vardır, -Zafere göre-, nasılsa Kurucu oldu diye, beş para etmediği halde Menderes kabinelerine alınmıştır.. Hani bir adam vardır, Zafere göre-, ömrü başarısızlıklarla doludur. Hani bir adam vardır, Zafere göre-, zerrece kıymeti yoktur. Prof. Fuad Köprülü! Menderes I. hükümetinin Dış İşleri Bakanı.. D. P. nin Muhalefet yıllarında 2, İktidar yıllarında 3 numaralı şahsiyeti. Bir -millete göre-, namuslu adam.. Bugün mü nerede? Herkes biliyor, canım...

Halil Ayan! Şu topraklar ü**zerinde bir** tek kimse yoktur ki Menderes I. kabinesinin Maliye **Bakanının** dürüstlüğünden şüphe edebilsin. Adnan Menderesin, o makam **için en başarılı** seçimi, işte budur. **Halil** Ayana partizanlığı anlatamazdınız. **Halil** Ayana enflâsyonun faziletini anlatamazdınız. Halil Ayanı her mahallede onbeş milyoner yetiştirmekle Türkiyenin kalkınmış sayılacağına **ikna** etmenin imkânı yoktu. Zavallıcık öldü.

Yeni İktidarın yeni Başbakanı Millî Eğitim Bakanı olarak Avni Başmanı seçmişti. Bugün Avni Başman, şu D. P. yi, hiç- olmazsa arada sırada kollıyacak bir yazı yazmanın kendisi için tamamıyla imkânsız hal aldığım gördüğünden dolayı yazı dahi yazmamaktadır. Zira farkındadır ki, beyaza beyaz, siyaha siyah dediniz mi, D. P. şiddetle alınmakta, yazıyı tecavüz, küfür, hatta ihanet saymaktadır. Ee, ne yapalım, Avni Başmanın tabiatı da siyaha beyaz, beyaza siyah demeye manidir!

MENDERES I.i HATIRLAYIŞ

arasından ayrılmıştır. Bir tanesi vaziyetini açıkça almıştır, öteki tereddütler içindedir. Geriye kalan altısı ise Başbakanlarının karşısına geçmişler ve memleketin iyiliğini onu devirmekte görmüşlerdir. Bunların içinde bir de Kurucunun bulunması, hele hepsinin kendi teşebbüsüyle eski partisinden ve. nimetlerden uzaklaşmış olması hak ve hakikatim nerede olduğunu anlamak için bir işaret sayılabilir. Cumhuriyet tarihinde hiç bir Kabine Menderes I, kabinesi kadar fire vermemiştir. Bütün ümit ve temenni, yeni *kurulacak Menderes kabinesinin ilk Menderes kabinesinden talihli olmasıdır.*

Bir emekli general, şu son seçimlerde D. P. nin yıkılması için elinden geleni yaptı:. Fahri Belen. Menderes I. kabinesinin Bayındırlık Bakanı. Sis, 1950'de D. P. ye Fahri Belenden daha fazla hararetle taraftar bir başkasını bulamazdınız. Zira D. P. büyüklerinin nutuklarını dinlemişti. Zira onların beyanatlarını okumuştu. Zira ortaya attıkları fikirlere aşık olmuştu. Sonra partiye girdi, sonra milletvekili seçildi, sonra bakanlığa getirildi, böylece o nutukların sahiplerini tanıdı. Bugün C. H. P. dedir!

Zühtü Hilmi Velibeşe Ticaret ve Ekonomi Bakam olursa ne olur? Ticaretimiz ve Ekonomimiz böyle olur. Menderes I. kabinesinin Ticaret ve Ekonomi Bakam, o mevkiden ayrıldıktan sonra, bir İngiliz tabiriyle "hobby" olarak basını seçti. Bilinmez ama, muhtemelen Hachette neşriyatından "Mükemmel gazetecinin el kitabı"nı okuyarak partisinin basın mütehassısı haline geldi. Velibeşe İktidar partisinin basın mütehassısı olursa ne olur? Ne olacak, basınımız böyle olur.

Menderesten ayrılan Menderes I. kabinesi azasından biri daha: Nihad Reşad Belger. Türkiyenin en namlı doktorlarından biri, Türkiyenin en Avrupa kafalı adamlarından biri, Türkiyenin en idealist insanlarından biri. Siz ona bir Bakanın, müsteşarını dahi seçemiyeceğini anlatamazdınız. Biz ona, bu kadarlık fedakârlığa katlanmak suretile müreffeh yaşamanın saadet getireceğini ispat edemezdiniz. Nitekim, olmadı işte. D. P. iktidarının[1] ilk Sağlık Bakanı, şimdi D. P. nin karşısındadır.

Bugünkü **D. P.** zihniyetinin **yanında imdir, karşısında** mı? İşte, **Menderes I.** hükümetinin Gümrük ve Tekel Bakanı Nuri Özsan hakkında sorulduğu zaman cevaplandırılması **son derece** müşkül bir sual. Bakarsınız, bilhassa hususî sohbetlerde aleyhte konuşur. Arkadan görürsünüz, beyaz rey kullanmış. Halbuki gerekirdi ki, İnönüden hiç olmazsa bir memlekette partizan idareye nasıl son verilebileceğini öğrenmiş bulunsun. Zira İnönü, D. P. nin **bir** millî parti olduğunu ispat **için** Özsanı, Cumhurbaşkanıyken, **yanına alıp** dolaştırmıştı.

Bir zamanlar bir adam vardı: "Adnan Bey benim istifa etmemi mi, istiyor? Yağma yok. Beraber geldik, beraber gideriz" diyordu. Hakikaten, istifa da etmiyordu. O kadar ki, koca hükümet sırf ondan kurtulabilmek için istifa etmişti. Menderes I-'in sonu, işte böyle olmuştu. Menderes I. in Tarım Bakanı Nihad Eğribozdan Adnan Menderes ancak bu suretle kurtulabilmişti. Bugün, Mendereslerin sahip bulunduğu Çakırbeyli çiftliğiyle Nihad Eğriboz meşgul olmaktadır. Eee, işine böylesine bağlı adam kolay mı bulunur?

Tevfik İleri! Menderes I. hükümetinin Ulaştırma Bakanı. Bugün de D. P. saflarında, Genel Başkanın yanında, Menderes kabinesinde bulunan ender Menderes I. kabinesi azasından biri. İkinci sınıf ideal arkadaşları arasında. Ulaştırma Bakanlığından Millî Eğitime geçmiş ve üstelik, süratle sonuna "sukut" kelimesini alan hayal'e sebebiyet vermiştir. Zira Talebe Birliği başkanlığında bulunmuştu ve zannediliyordu ki o günlerdeki zihniyetine sahiptir. Şimdi, Iskat Hakkı ve 2800'ler şampiyonu olarak maruftur.

D. P. nin Muhalefet yıllarında zayıf, çekingen, mütevazi, idealist bir genç milletvekili vardı: Hasan Polatkan. Menderes I. kabinesine Çalışma Bakam olarak girdi, Menderes . kabinelerinin gedikli Maliye Bakanı sıfatını aldı. Şimdi hayli topludur. Kilosu, değişen tek unsuru değildir. Kanaatince, memleket için en faydalı iktisadi sistem, enflâsyondur. İhtimal ki bütün Menderes kabinelerinin. Bütçe okuyucusu olarak onu göreceğiz. Ayarlama mütehassısı Polatkan, tutumunu maşallah gayet "iyi ayarlamaktadır.

Menderes I. kabinesinin üçüncü profesörü de, diğer iki profesörü gibi bugün ilk Başbakanının karşısında siyasî mücadele yapmaktadır. Muhlis Ete İşletme mütehassıslığından İşletmeler Bakanlığına gelmiş, kendisine yaptırılmak istenenleri yapmak istediklerine aykırı bulunca "Allahaısmarladık" demekten çekinmemiştir. Hür. P. deki üç "sabık Ticaret Bakanı"ndan biri Muhlis Ete daima Avrupai düşünen, ölçüleri öyle olan bir siyaset adamı diye hatırlanacaktır.

politikası takip edilirken bir takım "iyi yüreklilik" tezahürlerinin gelmesini beklemek lâzımdı. Bölükbaşı meselesi bir kısmî af çerçevesi içinde hal yoluna sokulabilir, böylece ne şiş, ne de kebap yanardı. O suretle hapishanede bulunan fikir suçluları gibi hapishaneyi boylamak üzere olan bir takım seçim suçlulara da kurtulurdu. Zaten G. M. P. nin son seçimlerdeki tutumu dolayısıyla umumi Sempatiyi tamamile kaybetmiş bulunmasının gölgesi, Bölükbaşının üzerine de çoktan düşmüştü. Şimdi Bölükbaşı hakkında milletçe duyulan his, haksızlığa uğramış sayılmasının doğurduğu derin merhametten ibaret kalmıştı.

Cumayı bekleyiş

Bu haftanın ortasında gözler Cuma günkü Meclis toplantısına çevrilmişti. Gergi hükümet programının tenkidi, her halde o gün yapılmayacaktı. Ama bir küçük müsademenin cereyanı muhtemeldi. C. H. P. seçim şikâyetlerini Meclise getirecekti. Bu, muhakkaktı. Hava ancak ondan sonra elektriğini kaybedebilirdi. Milletin şikâyetlerini Meclise Muhalefet mi aksettirecekti, yoksa artık D. P. aklını başına toplayıp bu işi bizzat mı yapacak, böylece Muhalefeti silâhsız mı bırakacaktı? İşte, D. P. nin, bir Hamlet edasıyla kendi kendisine bu günlerde sorduğu sual buydu.

Dış Politika

Avrupai bir ziyaret

Çarşamba akşamı Ankaradan bir tren hareket ediyordu. İstasyon süslenmiş, her tarafa bayraklar asılmıştı. Zaten başkent Pazartesinden beri bir bayram havası içindeydi. Sokaklarda beyaz, kırmızı ve yeşil renkler hakimdi. D. P. İktidarının başından beri, hele şu son yıllarda bu bayram havası, Ankara için âdeta tabii bir hava haline gelmişti. Ama Çarşamba akşamı hareket eden tren bir hususiyet taşıyordu: bir Avrupai ziyaretin Ankara faslı kapanıyordu. Hakikaten İtalya Cumhurbaşkanı Giovanni Gronchi batı memleketlerindeki âdetler gereğince sadece dört günlük bir ziyaret yapmak üzere Türkiyeye gelmişti ve Çarşamba akşamı, İstanbula müteveccihen başkentten ayrılıyordu. Romada işi vardı, zira,, bir şark sultanı değil, mesuliyetlerini müdrik bir devlet adamıydı.

Bayar Gronchi'yi karşılıyor
Milletler de elele

Giovanni Gronchi Ankarada büyük sevgi ve saygı görmüştü. Evvelâ, bilinen şahsiyeti dolayısıyla herkesin nazarında ehemmiyet taşıyordu. Ziyareti uzun haftalar sürmeyecekti ama, Ankaradaki üç gün içinde hakikaten faydalı temaslar yapmak imkânı vardı. Bu imkânı Türk ve İtalyan devlet adamları iyi şekilde kullandılar.

Hakikaten bu haftanın başında Salı günü Çankaya köşkünün büyük bir salonunda Giovanni Gronchi ve Celâl Bayar karşı karşıya oturdukları zaman -yanlarında Menderes ile Pella ve diğer mütehassıslar vardı- Türkiyeyle İtalyanın görüşecek hayli meselesi olduğu ortaya çıktı. Evvelâ Orta Doğu işleri vardı. İtalya, bilhassa Gronchi,. Orta Doğuyla yakından ilgiliydi. Petrol dolayısıyla Romanın eli bizim bölgeye uzanmıştı; İranda İtalyan menfaatleri vardı. Fakat Gronchi bu kadarla kalmak istemiyordu. Türkiye ile Arap âlemi ve bilhassa Suriye arasındaki ihtilafta kendisine bir rol düşerse pek memnun kalacaktı. Batılı diplomatik çevrelerin nazarında Türkiye-İtalya görüşmelerinin en mühim kısmı oydu. Çankaya köşkünde İtalyan heyetine Suriyeye karşı Türkiyenin vaziyeti etraflı şekilde izah edildi. Türkiye komşusuna karşı mütecaviz emeller beslemiyordu. Ama, hudutlarının berisine, Suriyenin takatinden çok fâzla miktarda Rus silâhı yığılırsa tedbirli davranması tabii karşılanmalıydı. İtalya Cumhurbaşkanına meselenin son gelişmeleri, Kral Suud'un vaziyeti hakkında da malûmat verildi. Buna mukabil, İtalyanın tutumu öğrenildi.

Misafirlerin "favori mevzuu" Orta Doğu ise, bizim üzerinde asıl durduğumuz nokta Kıbrıs ve iktisadi münasebetlerdi. Kıbrıs işi umumi çerçeve dahilinde ele alindi. İtalya NATO mensubu olarak hem Türkiyenin, hem Yunanistanın müttefikiydi. Bu bakımdan vaziyetinin nazik bulunduğunu kabul etmemeye imkân yoktu. Fakat Roma hükümeti, bu ihtilâfta bütün NATO camiasının tutumunu benimseyecekti. Bu, ne fazla bir şey demekti,"ne de az. NATO'nun Yunan politikasına pek taraftar olmadığının bilinmesi, bir açık kapı bırakıyordu.

İktisadi meselelere, Devlet Başkanları çapındaki toplantıların ikincisinde temas edildi. Daha evvel mütehassıslar çalışmışlar ve bir zemin hazırlamışlardı. Türkiyenin İtalyaya birikmiş borcu vardı. Bunu, mümkün olan iyi niyetle ve imkânla ödemeye çalışıyorduk. Fakat şu sırada ekonomimizde yapılacak bir kan verme ameliyesi borcumuzu ödememizi dahi kolaylaştırabilirdi. Üstelik İtalya, Orta Doğuda sermaye yatırımı yapmak istemiyor muydu? Görüşmeler, mutad veçhile, dostane bir hava içinde cereyan etti, fakat süratle müsbet bir neticeye varılamadı. Zaten temastan beklenilen gaye, daha ziyade, karşılıklı vaziyetler hakkında birinci sınıf devlet adamlarının malûmat sahibi olmasıydı.

Çarşamba akşamı tren Ankara istasyonundan hareket ederken, alınmış kati bir karar yoktu. Zaten kati kararlar bu gibi temasların alâmeti farikası değildi. Fakat İtalya ve Türkiye dostluğu iyi bir imtihan vermişti. Giovanni Gronchi kendisini Ankarada tanımak mazhariyetine erişen herkes üzerinde ciddi, müsbet bir tesir bırakmıştı. Anlaşılmıştı ki İtalyayı birinci sınıf bir devlet adamı idare etmektedir. Ziyaretin başka bir faydası daha olmuştur. Gronchi'nin, o kadar iyi karşılanmasına rağmen sadece bir kaç günlük Devlet Ziyareti yapmış olması batı diyarında âdetin ne olduğunu, bilmeyenlere, bir defa daha gösteriyordu.

Muhalefet

Yeni ruh

(Kapaktaki Milletvekili)

Bu hafta içinde bir gün, Ankarada Rüzgârlı Sokaktaki pembe boyalı bir hanın, kapısından üç adam girdi. İkisi uzun, biri orta boyluydu. Üçü de gençti. Heyecanla merdivenlerden çıktılar ve binanın henüz boş bir dairesini gezdiler. Bakışlarından beğendikleri anlaşılıyordu. İçlerinden gözlüklü olanı:

"— Mükemmel!..." dedi.

Bunlar, daire arayan kiracılardı. Ama, evlenmek üzere olduklarından böyle bir gayrete gelmemişlerdi. Uzun boylulardan birinin adı Osman Okyar, diğerinin ki Turhan Feyzioğlu idi.. Orta boylusu ise Bülent Ecevit adım taşıyordu. Gençliklerinden başka bir müşterek vasıfları daha vardı: C. H. P. li idiler ve partilerine yeni bir ruh aşılamaya çalışıyorlardı. Turhan Feyzioğlu ve Bülent Ecevit milletvekili seçilmişlerdi. Osman Okyar, -Fethi Okyarın oğludur-İstanbuldan aday gösterilmiş, fakat C. H. P. orada kazanamamıştı. Milletvekili olmak veya olmamak, bu genç adamlar için ikinci derecede kalıyordu. Eski partide yeni usullerle çalışabilmek! İşte, arzuları buydu. Üç genç adam bu haftanın başında, Rüzgârlı sokaktaki pembe boyalı hanın kapısından girerlerken C. H. P. içinde böyle bir zihniyet bulmuş olmanın memnuniyetini duyuyorlardı.

Hakikaten Yenişehirdeki C.H.P. Genel Merkezinde son günlerde büyük bir canlılık hüküm sürüyordu. Gelenler, gidenler hiç eksik olmuyordu. Bu bir hayli eski binanın merdivenlerinde artık ağır ağır çıkan insanların değil, çevik ve kararlı adımlarla yürüyen insanların ayak sesleri duyuluyordu. C. H. P. nin Bayındır Sokaktaki binasını adeta gençler istila etmişti. Gerçi bu binada yaşlılar da vardı. Gençler, bunlara son derece saygı, yılların verdiği tecrübelerden istifade etmek için de azami gayret ve dikkati gösteriyorlardı ama, aslında C. H. P. Genel Merkezindeki yaşlı ve tecrübeli politikacılara da ihtiyar demek, için bin şahit isterdi. 27 Ekimde yapılan seçimlerde alınan neticeler bu yaşlı ve tecrübeli politikacılar için adeta bir gençlik aşısı olmuştu. Onlar da şimdi gençler gibi ahşap merdivenleri ikişer üçer basamağı birden atlıyarak çıkıyor, münakaşalara harashe katılıyor, yüksek sesle konuşuyor, hattâ bazan dinamik kararların verilmesinde gençleri gölgede bırakan bir rol oynuyorlardı. C. H. P. büyük bir canlılık içindeydi. Partinin çalışma şekli baştan aşağı gözden geçiriliyor, bir muhalefet partisinin nasıl çalışması, neler yapılması gerektiği hususunda yeni yeni, karârlar alınıyordu.

Eğer bu haftanın içinde, Bayındır Sokaktaki evi bir başka eve benzetmek gerekseydi hatıra gene Ankarada, Sümer sokaktaki bir binanın 1946 yılındaki hali gelebilirdi. O tarihte orada, 21 Temmuz seçimlerinden çıkan D. P. çalışıyordu,

Osman Okyar
İlmin ışığı

İlmî metodlar

Üç genç partili Rüzgârlı sokaktaki binaya bir araştırma merkezi kurmak için gelmişlerdi. Partinin ileri gelenleri kendilerine teklif edilen böyle bir merkezin lüzumunu kavramışlar, genç ilim adamlarına destek olmayı kabul etmişlerdi. Gençlerin neşesi Genel Merkezde bu havayı bulmuş olmaktan ileri geliyordu. Pembe, boyalı handaki, aylardan beri boş duran dairelerden biri kiralanacaktı. Siyasi, ekonomik ve sosyal araştırmalar komisyonu bu binadaki büroda faaliyete geçecekti. Bu komisyon, partiyi ilgilendiren muhtelif meseleler 'üzerinde duracak ve tamamı ile ilmi bir süzgeçten geçecek olan raporların, doğrudan doğruya Genel Merkeze verecekti. Komisyonun çalışmalarına bütün partililer katılabilecekti. Osman Okyar, Bülent Ecevit ve Turhan Feyzioğlu komisyonun şimdilik belli olan ilk üyeleri idi. Bu kadronun kısa bir zamanda politikada temayüz etmiş ilim adamlarımızla takviye edileceği anlaşılıyordu. Beynelmilel şöhrete sahip bir iktisatçı olan Osman Okyarın bu bürodaki faaliyeti cidden meraka değer olacaktı. Böylece, ilk defa olarak bir siyasi parti, bir sistemli çalışma hayatına girmiş oluyordu. Fek çok ilim adamının bu çalışmalara zevk duyarak katılacağı muhakkaktı. 27 Ekim ruhu, 27 yıllık partiye yeni bir hayatiyet vermişti.

Bülent Ecevit
Gençliğin ateşi

Hakikaten, şimdiye kadar **bizim** partilerimiz aşiret usulleriyle çalışmışlardı. Milletvekili olmak isteyen bir takım kimseler buralarda toplanıyorlar ve bu maksada en uygun çalışma tarzını makbul sayarak kısa vadeli faaliyet gösteriyorlardı. Halbuki Batı memleketlerinde siyasi partiler bekalarını şahıslardan beklemiyen, uzun vadeli teşekküllerdi. **İlim** merkezleri vardı, araştırma merkezleri vardı, gençleri kendilerine çekiyorlardı, kadınları etraflarında topluyorlardı. Seçimleri takip eden şu haftalar içinde C. H. P. böyle bir yolu tutmak azminde görünüyordu. Osman Okyarın idaresindeki tetkik merkezi ilim adamlarım ve gençleri cezbedecek usulleri tatbike hazırlanırken, Parti kadın seçmenler üzerin, de alâkayla durmaya bakıyordu. **Bir** kadın milletvekili meclise sokulmuştu ve ondan ev kadınının, dertlerine tercüman olarak hem Parti içinde, hem Parti dışında bekleniyordu. Zira D.P. li kadın milletvekilleri hakkında beslenilen ümitleri, geçen yıllar silip götürmüş, bunların en iyileri, Nazlı Tlabarlar ya da Aliye Coşkunlar **Par,** ti mekanizman içinde kendilerini kaybedip gitmişlerdi.

Ankaranın **bir** köyünde

1957 seçimlerinin çok yaklaştığı günlerden biri idi. Ankara ve köyleri **bir** beklemenin heyecanını yaşıyordu. Gazetelerin bayilere gelmesi ile bitmesi bir oluyordu. Alışveriş eden, mitinglere koşan, herhangi vesileyle kuyruğa giren veya umumi bir yerde radyonun sesini duyan insanlar birbirlerine bakıyorlar ve adeta sessizce anlaşıyorlardı. Herkesin kafası seçimlerle ve memleket mesele-

teriyle meşguldü. Başkentin heyecanı civar kasaba ve köylerde daha bariz şekilde hissediliyordu..Muhtelif siyasî parti mensuplarının ziyaretleri birbirini takip ediyor ve misafirperver Türk köylüsü her çeleni ayni nezaketle karşılıyordu, İşte, gene böyle ziyareti bol bir günün akşamı Elmadağlı Hasan Ağa köy kahvesine girdi ve cebinden çıkardığı bir kâğıdı yüksek sesle okumağa başladı. Kâğıtta altı ok işareti vardı. Hasan Ağa kahvedekilere C. H. P. nin Ankara adaylarının isimlerini okuyordu. Sıra listedeki biz isme gelince, dinleyicilerden bir tanesi yerinden fırladı ve:

"— Ne?. Ne dedin ağam?" diye sordu.

Hasan Ağa, ağır ağır ismi tekrar etti:

"— Übeyde Elli."

Suali soran köylü artık yerinde duramıyordu.

"Bildiniz mi ağalar" dedi "bizim gelinin elbisesini diken hanım."

Odada bir kaynaşma oldu. Nasıl bilmezlerdi? Yıllar vardı. Bir gün köylerine orta boylu, yeşile bakan elâ gözlü, düz saçlı bir hanım gelmiştiİnsana samimiyetle, tatlı tatlı bakıyordu. Doğrusu, köylüler ona karşı kendilerini biraz mahçup hissetmişlerdi. Onun Halk Partili olduğunu duymuşlardı ve bu ziyaret, o Köylerde, en yaşlı partinin çok ama çok çok zayıf düştüğü bir devreye rastlıyordu. Ne var ki köylülerin mahçubiyeti, pek uzun sürmemişti. Übeyde Elli bu küçük köyde Halk Partisi Ocağının kapısındaki kilidi görünce hiç de sinirlenmemişti. O turmuş, köylülerle rahat rahat konuşmuştu. Bilhassa köylü kadınlarla kırk yıllık dostmuş gibi dertleşmişti. Onlara ısrarla,bir yardımda bulunup bulunamayacağını soruyordu. Kadınlar birbirlerine bakıp kalmışlardı. Nihayet bir tanesi baklaya ağzından çıkarmış:

"— Bizim gelinin elbisesini keser mitin?" demişti.

Gelinin elbisesi

Gelinin beş metre Sümerbank basması vardı. Übeyde Elli kumaşı yere yatırmış, hemen oraya çömelivermisti. Fakat o günü hiç unutamadı. Makas diye eline tutuşturulan paslı ve kör âlet, bir parmak boyunda idi ve- bununla kumaşı kesmek değil, doğramak bile imkânsızdı. Köyde başka makas yoktu. Übeyde Elli bir müddet uğraşmış, sonra basmayı paket etmişti. Onu Ankaradaki evinde kesti, biçti ve dikti. İşte Elmadağına bağlı bu küçük köyde, Übeyde Elliyi böyle tanıyorlardı.

Rüzgârlı sokaktaki pembe han
Avrupai metodların beşiği

Siyasî ve sosyal hayatı

Halbuki Übeyde Elliyi yakından tanıyanlar için bunda şaşılacak bir cihet yoktu. Vakıa o, herşeyden evvel, bir siyasî idi ve inancını partisine bağlamıştı ama ayni zamanda particiliğin ve politikacılığın herşeyden önce insanlığa dayandığını biliyordu. Ondokuz senedir fasılasız siyasî hayatın içindeydi. C. H. P. Kadın Kolları Merkez Heyeti Başkanı oluncaya kadar ocak, bucak, ilçe ye il idare kurullarında muhtelif vazifeler almıştı. Bu siyasî faaliyetinin yanında, sosyal hayatın diğer kolları ile de alâkasını bir an kesmemiş ve hizmetlerini esirgememişti. Yardımsevenler, Kızılay, Verem Savaş, Türk Kadınlar Birliği ve muhtelif kooperatiflerde çalışmış, bunların bir çoğunda başkanlık vazifesi yapmış, 1950 senesine kadar iki devre Ankara Belediye Meclisi Üyesi olarak şehir hiz metinde bulunmuştu. 1957 senesinin 27 Ekiminde ise Ankaralılar kendisini milletvekili seçerek omuzlarına ağır, fakat zevkli ve şerefli bir vazife daha yüklüyorlardı. Şimdi Übeyde Elli, bu mühim vazifeyi başarmak için daha sıkı bir surette çalışmak azminde idi.

Demokrat ahbablar

Sosyal davalara eğilmiş olmak, sosyal davalar içinde yoğrulmuş olmak muhakkak ki herşeyden evvel, siyaset hayatında insana büyük bir olgunluk veriyordu. Ankara Milletvekili Übeyde Bilinin de işte en göze çarpan vasfı buydu. Bu olgun kadın, saatlerce hiç bıkmadan ve hiç sinirlenmeden en mütecaviz siyasi rakibe karşı fikirlerini müdafaa edebilirdi. Konuşmasını bildiği kadar dinlemesini de bildiği muhakkaktı. Seçimi kazandığı zaman kendisinden en sitayişkâr şekilde bahsedenler, Demokrat Partili ahbabları oldu. Übeyde Ellinin Demokrat Partili ahbabları çoktu. Bunlardan yalnız bir tanesi ite, Yüksek Kimya Mühendisi Dr. Macit Sirel ile sık sık çekişirlerdi. Dr. Macit, Übeyde Ellinin kardeşi idi ve Demokrat Partiliydi. Çok seviştikleri muhakkaktı ama, herkes fikrinde serbestti. Fikre hürmet ise siyasetin hareket noktasıydı.

Übeyde Ellinin bir başka vasfı da herkese derhal samimiyetle uyabilmesidir. Köylü, şehirli, genç ihtiyar herkes derhal onun dostu olabilir. O, herkesin fikrini, derdini gayet . çabuk benimser, yardım fırsatını da hiç bir zaman kaçırmaz. Bu vasfı muhakkak ki seçmenleriyle «konuşurken Übeyde Elliye çok şey kazandırmıştı. Fakat şurası da muhakkaktı ki bu onun içinden gelen ve samimi olan bir hareketli.

Babasının yolunda

Übeyde Ellinin siyasete girmesinde babası Dr. Asım Sirelin büyük bir payı olmuştur. İstanbul Meclisi Mebusanında vazife görmüş olan Dr. Asım Sirel Millî Mücadeleye katılmış ve T. B. M. M. de 28 yıl Amasya ve Samsun milletvekili olarak bulunmuştur. Dr. Asını Sirel inkilâpları ve- Atatürk devrinin batılı zihniyetini tamamiyle benimsemiştir. Kızını da bu prensiplere göre ve daima çalışan bir kadın olmak üzere yetiştirmiştir. Bütün dertlerin siyasî yoldan halledileceğine inandığı için Übeyde Elliye bu fikri aşılamıştır. Übeyde Ellinin annesi eski Bahriye Nazırlarından Ferik Emin Paşanın kızı Rail Muammerdir. 1907 de İstanbulda doğan Übeyde Elli tahsilini Erenköy Kız Lisesinde yaptıktan sonra bir hari-

ciyeci ile evlenerek Ankaraya yerleşmiştir.

Aile hayatı

27 Ekim seçimlerini belki de en geç duyan. Elli ailesinin reisi oldu. Nihat Elli vazife ile Beyrutta bulunmaktadır. Fakat bu güne kadar yaşadığı faal hayat Übeyde Bilinin ev hayatında nasıl bir değişiklik yapamamışsa, milletvekilliği de ayni şekilde bir değişiklik yapamıyacaktır. Übeyde Bilinin hayattaki en büyük zevklerinden biri ev ve mutfak işleridir. Dikişi ve buz dolabında muhafaza edilebilen pratik, lezzetli yemekleri hazırlamayı çok sever. Eşine dostuna daima tarif edecek bir yemeği vardır. Ankara Ev Ekonomisi Klüplerine devam edenler onu sık sık görmek fırsatını bulmuşlardır. Bir mutfak önlüğünü biçerken gösterdiği dikkat, ondaki metodik çalışma kabiliyetine işarettir. Ayal klüplerde faal vazifeler alarak, sağlık bahislerinde liderlik yapmıştır. Fakat gayesi daha ziyade evi için birşeyler öğrenmek ve evi için birşeyler yapmaktır. İki çocuğu vardır. Kızı Serap evlidir. İki torunu, Sedefle Deniz, Übeyde Ellinin büyük aşkım teşkil ederler. Oğlu Can ise Hukuk Fakültesinin son sınıfındadır. Canın annesinde en çok taktir ettiği taraf dışardaki hareketli hayatına rağmen ev hayatını hiç bir zaman ihmal etmemiş olmasıdır. Cana göre annesi, herşeyden önce, mükemmel annedir. Çocukları için yapmıyacağı fedakârlık yoktur. Evi dâima çok temiz, yemekleri daima lezzetlidir. Can, annesinin herhangi bir mevzuda sinirlendiğini hiç görmemiştir.

Übeyde Elli tayyör giymeyi çok sever, bere şapkaları, güzel bluzları, rahat ve pratik kıyafetleri vardır. Fakat süslenmez. Oğlu Can birgün düşünmüş düşünmüş de annesinin saçlarını değişik bir şekilde taradığını bile hatırlayamamıştır. Sonra birden annesinin hiç boyanmadığını da keşfetmiştir. Keşfetmiştir, çünkü Übeyde Elli renkli, canlı, dinamik bir cilde sahiptir. Makyajsız olduğu kolay kolay anlaşılmaz.

Omuzlara yüklenen vazife

Übeyde Elli 1957 seçimlerinde Meclise giren sekiz hanım Millletvekilinden biridir ve bunların içinde de tek muhalif olanıdır. Bu bakımdan Übeyde Ellinin omuzlarına yüklenen yük, diğer hanım milletvekillerininkine yüklenenden daha ağırdır. Öyle ümit edilir ki Meclisin 10. dönemindeki üç milletvekili hanımın lâfını edip edip de bir türlü tahakkuk safhasına getiremedikleri bazı teşebbüsleri tek başına Übeyde Elli yüklenecektir.

Übeyde Elliye göre bir cemiyette kadın kalkınırsa cemiyet kalkınır. Bu bakımdan, aydın Türk kadınına mühim vazifeler düşmektedir. Übeyde Ellinin inandığı, imanla inandığı, fikrî kalkınmanın her türlü kalkınmada esas olduğudur. İşte bunun için de "demokrasi yolunda ilerleme" prensibine sadıktır. Muhtelif siyasî partiler arasındaki mücadele gayet normaldir ve iktidardaki bir partinin iktidarı muhafaza edip hizmetlerine devam etmek istemesi nasıl bir haksa, muhalefetteki bir partinin de iktidarı ele alarak kendi programını yürütmek istemesi o derece tabiidir. İşte 11. dönem Ankara Milletvekili Übeyde Elli bunları düşünerek Millet Kürsüsünden yemin etmiştir ve bunları hiç hatırından çıkarmadan dört yıl çalışmak azmindedir. Ankaranın ve milletin kendisinden neler istediğini bilmektedir.

Son Seçimin Öğrettiği Gerçek

Prof. Dr. Turhan FEYZİOĞLU

Son seçimlerin ışık' tuttuğu bir çok gerçekler var: 0. P. ye hakim olan zihniyet, Türk milletinin çoğunluğu tarafından reddedilmiştir. Programı ve prensipleri kendi liderleri tarafından çiğnenen D. P., ana hürriyetleri birer birer kısan baskı tedbirlerinin ve hatada inatla israr mânasına gelen enflâsyon politikasının zararlarını çekmektedir.

27 Ekim 1957 Seçimleri, D. P. yi fiilen iktidardan uzaklaştırmasa bile, "İktidardaki azınlık partisi" durumuna düşürmüştür.

C. H. P. ise seçimlerden, gelişen, zindeleşen, kökleşen bir parti olarak çıktığı şüphesizdir.

Bu satırların yazıldığı ana kadar, Adalet Bakanlığı seçimlere iştirak nisbetini ve her partinin aldığı oy sayısını yayınlamağa yanaşmamıştır. Hattâ, seçim sonuçlarının en ince teferruatına kadar yayınlandığı İngiltere'yi örnek göstererek, "İngilterede de partilerin aldıkları ov sayısı yayınlanmaz" tarzında bir safsata ortaya atılmıştır.

İl Seçim Kurullarından toplanan resmî bügilere göre yaptığımız hesapta, D. P. nin, % 48'den daha az rey elde ettiği, muhalefetin ise % 52'den fazla rey aldığı açıkça anlaşılıyor.

C. H. P. ne ve öteki muhalif partilere temayülü sezilen birçok merkezlerde, büyük ölçüde kütük perişanlığı olmasaydı, radyo tam bir partizanlık içinde D. P. organı gibi çalısmasaydı, bir kelime ile, 1957 seçimleri 1950 seçimlerinden çok farklı şartlar altında cereyan etmeseydi netice herhalde D. P. nin daha da aleyhine olurdu.

Fakat bu yazıda üzerinde durmak istediğimiz asıl hakikat bu değildir. ,

Son seçimlerin en manalı tarafı, bence, Türk milletinin olgunluğunu ve demokrasi dâvasına sahip çıktığını, şüphecilere ve müteredditlere göstermiş olmasıdır.

Bu seçimler, en adi din istismarcılığının. Türk milletinin şuuru karşısında nasıl körlendiğini anlattı.

Bu seçimler, Türk köylüsünün memleket meselelerini bütün olarak kavrayamadığını, küçük tavizler, bos vaitlerle aldatılabileceğini sananların ancak kendi kendilerini aldatmakta olduklarını ortaya çıkardı.

Gene bu seçimler, Türkiyede vatandaşların, köylüsüyle kentlisiyle kendi günlük hayatları üzerinde rejim meselelerinin tesirini açıkça gördüğünü gösterdi.

Türk milleti öteden beri, vatan sevgisiyle, kuvvetli cemiyet şuuru ile temayüz etmiştir. Buna şimdi, çok partili hayat içinde edindiği siyasî olgunluk da eklenince, artık Türkiyede demokrasinin tam manasıyla yerleşip işlemesine hiç içtimaî bir engel tasavvur edilemez.

Nasıl Batının demokrasiyi benimsemiş memleketlerinde iktisadî kalkınmayı, içtimai ve siyasî istikrarı demokratik usûllere bağlılıkla, vatandaş hak ve hürriyetlerine saygı ile bağdaştırmakta hiç bir zorluk çekilmezse, artık, Türkiyede de böyle bir zorluk mevzuubahis edilemez. .

Bilâkis, milletin son seçimlerde açığa vurulan davranışı kesin olarak göstermiştir ki, bugün Türkiyede, meselâ bir iktisadî kalkınma hareketini yürütebilmenin bir şartı plânlı, programlı davranmaksa, aynı derecede önemli bir başka şartı da, demokrasinin bütün icaplarına uymak, vatandaş hak ve hürriyetlerine, en ileri demokratik memleketlerde olduğu kadar saygı göstermektir.

Demokrasi, bütün diktatörlüklerde halkı uyuşturmak ve liderin her kaprisine katlanmağa, bütün baskılara boyun eğmeğe zorlamak veya razı etmek için öne sürülen, gayenin her vasıtayı meşru kıldığı düşüncesini reddeder.

Demokraside, vasıtalara en az gaye kadar değer vermek, insana verilen değerin bir icabıdır.

Son seçimin öğrettiği en önemli gerçeklerden biri, artık Türkiyede de, vasıtalara en az gaye kadar önem vermeyen, bir takım uzak gayeleri bahane ederek vatandaşları demokratik hak ve hürriyetlerinden, huzur ve güvenliklerinden fedakârlığa zorlayan bir idarenin halk tarafından desteklenmiyeceği gerçeğidir.

Bu gerçeği idrak edip ona göre davranmak, bundan böyle, Türkiyede herhangi bir İktidar partisi için, başarının halk tarafından tutulup desteklenmesinin, başlıca şartıdır.

Okuyucu mektupları

Mecmua hakkında

Metin Tokerin yeniden AKİSin başına geçmesi mecmuanızı adeta kamçıladı. Son haftalar içinde öylesine cazip mevzulara el atıldı. ye öylesine enteresan yazılar yazıldı ki AKİS bayilerde bulunmaz olmağa bağladı. Meselâ ben, AKİSin devamlı bir okuyucusu olduğum halde kapağını Sayın Menderesin süslediği sayıyı bulup alamadım da bir arkadaşımdan aldım okudum. Acaba baskınızı biraz daha artırıp bayilere daha fazla AKİS göndermek mümkün değil mi? AKİS — Hayır! Malûm ya, kâkağıt meselesi.

Aydın Güner _ Nazilli

182. sayınızda Menderese ait şahane bir yazı yayınladınız. Menderesin hemşehrisi olarak mecmuanızdaki yazıyı okuduktan sonra merak ettim, kıyı bucak her tarafı aradım. Menderes hakkında hiç bir yerde yazılmış bir biyografi bulamadım. Siz bu kadar mufassal malûmatı nasıl buldunuz, şaştım kaldım. Hani bizzat Menderesle konuştunuz da yazdınız desem, "buna da imkân veremiyorum. Zira sayın Menderesin gazetecilerle arasının pek de iyi olmadığını bilecek kadar memleket aktüalitesi ile ilgilenirim. E,. Nasıl oluyor da yanına bile yaklaşılmayan birinin bu kadar mükemmel ve dört bası mamur bir biyografisini bulabiliyorsunuz? Bu benim için bir bilmece oldu. içinden çıkamıyorum.

Abdülkerim Hancı - Aydın

Partiler hakkında

182. sayımızdaki Karar Saati başlıklı yazıyı dikkatle okudum. Tarafsız bir vatandaş olarak bu yazınızdaki tavsiyeleri gözden geçirdim. Hür. P. için gerçekten de C. M. P. ile, olmazsa C. H. P. ile birleşmekten daha başka bir yol olmadığı hususundaki noktai nazarınıza tamamile iştirak ediyorum. Ancak, tutun, ki Hür. P ile C. M. P. birleştiler. Bunun dahi vatan sathında büyük bir kıymet ifade edeceğinden şüpheliyim. Her iki partinin de aldıkları rey sayısı meydanda. Hadi bunlara açıktan da bir 100 bin rey ilâve edelim. Elde edilen rakkam gene de pek büyük, bir şey olmıyacaktır. Açıkça görülüyor ki memlektimiz olsa olsa i ki partiye rey veriyor. Bir üçüncü veya dördüncü parti daima "suni bir peyk" olmaktan öteye gidemiyor. Bu hale göre Hür. P. ve C._ M. P.' deki aklı basındaki politikacıların kendilerini harcıyacakları, yerde iki büyük partiden birine iltihakları daha doğru bir hareket olmaz mı?

Mümtaz Koçer - İstanbul

Ulus gazetesi
Salâha doğru

Übeyde Elli ev kadınlığından Meclise girmiş bir insan olarak ilk gözüne çarpan şeyi, milletvekili maaşlarının en yüksek dereceli bir memurunkinden bile fazla oluşunu diline dolamış ve bu maaşların indirilmesi yolunda teşebbüse geçmiştir. Ancak geçen hafta Bayındır sokaktaki C. H. P. Genel Merkezinde ve Meclis Grubunun kendi arasında yap. tığı toplantılarda Übeyde Ellinin bu samimi arzusunun C. H. P. içinde tek kişiye mal olmuş bir arzu olmadığı görüldü. Milletvekilleri maaşlarınla indirilmesi meselesi seçimlerden önce yayınlanan taahhütnamede de belirtildiği gibi, bütün C. H. P. Milletvekillerinin arzusu idi ve B. M. M. Başkanlığına bu yolda verilecek bir ! teklif 173 C. H. P. milletvekilinin imzasını' taşıyacaktı. Böylece Halk Partisi iktidara geçmediği halde Millete verdiği sözün hiç olmazsa şimdilik mümkün olanlarını yerine getirmek istiyordu. Bu, C. H. P. nin memleket ölçüsündeki prestijini bir kat daha artıracak bir hareket olacaktı. 80 lira, 100 lira alan devlet memurlarının bulunduğu bir memlekette 2800 lira alan milletvekilleri!

Grubun kararları

Bu haftanın ortalarında Genel Merkez böyle bir çalışma programının son rötuşlarım yaparken C. H. P. nin seçim bölgelerine gitmiş olan milletvekilleri. Ankaraya dönüyorlardı. Dönenlerin ilk işi ise, Çankayaya çıkarak, geçirdiği Asya gribinin nekahet devresini atlatmaya çalışan İnönüyü ziyaret oluyordu. C. H. P. Genel Başkam son derece neşeli görünüyordu. Böylece seçimleri kazanan ile kaybeden arasında bir tezad husule geliyordu. Seçim bölgelerinden dönen- milletvekilleri de iyi haberler getiriyorlardı. Millet, Meclise gönderdiği muhalif milletvekillerinden çok şey bekliyordu. Dertler ortadaydı. İktidar, bunların kabulüne dahi yanaşmamıştı. Şimdi muhalifler, hiç olmazsa bunların mevcudiyetini duyurabilirlerse vazifelerini yapmış sayılacaklardı.

Haftanın sonunda, Grupça alınmış bazı kararlar mevcuttu. 2800'ler meselesi gibi diğer bazı mühim teklifler de 173 imzalı takrirlerle Meclis başkanlığına sunulacaktı. Böylece o meselelerin şahsi, hatta parti meseleleri değil, memleket meseleleri olduğu gözlerin önüne serilecekti. Zira İktidar çevrelerinin Muhalefeti Grubu içinde bir takım taktikler denedikleri hiç kimsenin gözünden kaçmıyordu. "Dörtlü Takrir" hikâyesi bunun deliliydi.

1 numaralı sözcü

Haftanın sonunda, Meclis açıldığında, İnönü mücadelesini yapmaya hazır bir halde fiilî siyaset hayatına yeniden kavuşacaktı. Seçimlerden sonra Parti Meclisini toplantıya çağırmak fikri Genel Başkanın rahatsızlığı yüzünden geriye bırakılmıştı. Fakat ilk fırsatta Partinin Kurultaydan sonraki en yüksek kademesi içtima edecek ve meseleleri görüşecekti. C. H, P. mühim bir dertle kargı karşıyaydı: Meclis Grubu ile Parti Meclisinin çatışmaksızın çalışmasının temini. Zira bir çok Parti Meclisi üyesi seçimlerin talihli adayları arasında yer alamamışlardı. Bunların içinde, her talihsiz adaya has bir eziklik, burukluk bulunacaktı. Fakat İsmet İnönü, arkadaşlarım etrafında toplıyacağını ümit ediyordu.

Parti içinde beliren bazı zıt temayüllere rağmen Genel Başkan İktidarla Mecliste vukua gelecek ilk çatışmada Partisinin sözcülüğünü bizzat yapacak, mücadeleye bizzat girişecekti. Doğrusu istenilirse herkes bunu bekliyordu. Zira görüşülecek meselelerin tarihî ehemmiyeti hiç kimsenin gözünden kaçmıyordu. İsmet İnönü kendisinin ve partisinin görüşünü kürsüde açıkça ortaya koyacaktı. C. H. P. evvelâ yapılanların âdil esaslar dahilinde tamirini istiyordu. Seçim suçu işliyenlerin, D.P. kazandı diye ellerini kollarını sallaya sallaya gezinmelerinin insafa ve adalete sığar bir tarafı yoktu. Yüksek Seçim Kurulu radyoyu, ilâmla, seçim suçlusu ilân etmişti. Suç takip edilecek miydi, edilmiyecek miydi? Bunun, bilinmesi lâzımdı. C. H. P. için ikinci mesele, istikbale ait teminattı. Bunun, lâf teminatı olmıyacağı muhakkaktı. Muhalefet, İktidarın iyi niyetinin fiilen ispatım istiyecekti. Bu hafta içinde C. H. P. kademelerinde herkes, " Ah, İktidar'' sözcüleri, bir 1946'dan bahsetseler" diye dua ediyordu. Zira verilecek cevap C. H. P. Genel Başkanının kafasında hazırlanmıştı. Üstelik C. H. P. lilerce 1957 görüşülürken 1946'dan bahsetmek, itirafların en hazini sayılacaktı.

Her halde bu hafta sonunun pek

heyecanlı bir şekilde geçeceği anlaşılıyordu. İktidar organlarının yaylım ateşi karşısında ise bir C.H.P. büyüğü şöyle diyordu:

"— Tehdidin kurusuna da, sulusuna da karnımız tok.. Memleket meselelerinin hal şekli, o yol değildir".

Bunda, Muhalefetin seçmen ekseriyetini temsil etmesinin verdiği güveni hissetmemek kabil değildi.

Politikacılar

Üzgün değilim ama...

Endam aynaları, palmiyeler ve son derece şık koltuklarla süslü salon tıklım tıklım "geçmiş olsun"a gelmiş misafirlerle doluydu. Son gelen misafire de yer gösteren sarışın, topluca evsahibi hanım kendisi de bir koltuğa oturup ayak ayak üstüne attıktan sonra: .

1— Üzgün değilim ama, hayret ediyorum" dedi.

Sesi son derece sakindi. Kısa süren bir sessizlik oldu. Bu arada.gözlerini salonun bir köşesinde duran boş bir koltuğun üzerinde dalgın dalgın gezdiren hanım:

"— Tabii çocuklar çok üzüldüler, hele Fatoş" diye ilâve etti.

Konuşurken parke zemine sereserpe yayılmış Isparta halısının üzerinde ayakkabısının burnu ile mevhum bir takım daireler çiziyordu. Konuşmanın tatsız bir mecraya sürüklenmesinden çekinen şakrak sesli bir hanım sehbanın üzerinde duran gazetelerden birini göstererek:

"— Bakın, dedi, daima papyon takar, bu en meşhur hususiyetlerinden biridir."

Mevzuu değiştirmeye çalışan bu hanım Bülent Sokullu idi. Salondaki misafirler başka şeylerden bahsetmeye başladılar. Tam çocukların okuldan dönme saatiydi. Ne olur ne olmazdı!

Hâdise bu haftanın başında Selanik caddesindeki bir evin salonunda cereyan ediyordu. Ev, eski Ekonomi ve Ticaret Bakanlarından ve C. H. P. nin son seçimlerdeki Gaziantep adaylarından Cemil Sait Barlasın eviydi. "Üzgün değilim ama hayret ediyorum" diyen sarışın ve topluca hanım ise Cemil Saitin hayat arkadaşı Emine Barlastı. Eski Ekonomi ve Ticaret Bakam Barlas bundan bir hafta önce bir sabah polisler tarafından evinden alınarak savcılığa götürülmüş, orada kendisine tevkif edildiği bildirilmiş ve gene hemen ayni gün bir otomobille Adana Cezaevine sevkedilmişti. Adana Cezaevinde Cemil Sait son seçim kampanyasında beraber çalıştığı '25 arkadaşıyla karşılaşmıştı. Bunlar da tıpkı Cemil Sait gibi sorgusuz sualsiz tevkif 'edilmiş ve Adana Cezaevine sevkedilmişlerdi. Aradan geçen bir haftadan fazla zaman içinde eski Ekonomi ve Ticaret Bakanı ile arkadaşlarından başkaca hiçbir haber alınamamıştı. Ancak bu haftanın başında gazete sütunlarında yer alan bir haber; Barlas, Cumhuriyet Gazetesi Yazıişleri 'Müdürlerinden ve Gaziantep C. H. P. adaylarından Ali İhsan Göğüş ve arkadaşlarının muhakemeleri yapılmak üzere Adanadan Yozgata sevkedildiklerini bildiriyordu. Bilinenlerin de hepsi bu kadardı.

Barlasların küçüğü

Emine Barlasın "üzgün değilim ama hayret ediyorum", dediği ve kocasının tevkif edilişine bir türlü akıl erdiremediğini söylediği' günün akşamı Barlasların en küçüğü Selim annesinin eteğinden ayrılmıyor ve boyuna: .

"— Anneciğim, ne olursun, beni de götürsene" diye yalvarıyordu. Cemil Sait Barlas ve arkadaşlarının Yozgata götürülmeleri üzerine Emine Barlas kocasını görmek üzere Yozgata gitmeğe hazırlanıyordu. Babasının daima Memo diye çağırdığı büyük oğlu Mehmet, zaten üzgün olan annesini küçük kardeşinin de ayrıca üzmesine kızıyor ve Selimi kendisiyle beraber Ankarada kalması için iknaya uğraşıyordu. Nasıl olsa babası bir kaç gün sonra gelecekti. Şimdi "beni de götür, beni de götür" diye annesini üzmeğe ne lüzum vardı? Ama bunu bir türlü küçük Selime anlatamıyorlardı. İllâ o da annesiyle beraber gidecek babasını görecekti.

Hakikatten bu haftanın başında Ankaradan Yozgata doğru yola çıkan otomobillerde yalnız Emine Barlas değil, Turhan Feyzioğlu, Cemal Eyüboğlu gibi C. H. P. nin tanınmış hukukçuları da vardı. Muhalefet içinde bütün gözler, Cemil Sait Barlasa ve ' arkadaşlarına çevrilmişti Hukukçular heyeti Yozgatta yapılacak bir iş olup olmadığını tetkik edecek, mevkuflarla meşgul olacak, meselenin ne olduğunu anlamaya çalışacaktı. Osman Bölükbaşı bile ikinci plâna geçmiş ye eski Ticaret Bakanının hadisesi aktüalitenin ön safına çıkmıştı. Hâdise hakkında önümüzdeki günlerde çok şey duyacağımız anlaşılıyordu.

Ali İhsan Göğüş

Adanadan Yozgata

Cemil Sait Barlasın evinden bir köşe

Koltuk sahibim arıyor

AKİS'in Yazı Müsabakası

Demokratik Rejim içinde Yaşamağa Azimli Milletler Ne Şekilde Hareket Etmelidirler?

- X X -

Nahit ARDA

Yaşamak, hür olmak, güvenlik içinde bulunmak, fikir, vicdan, din, söz ve yayın hürriyetlerini, kanun nazarında müsavat mevzularını ele alıp bunları değişmez vatandaş hakları olarak milletçe kabul etmeliyle. Bu temel hak ve hürriyetlerin demokrasiden, bağımsızlıktan, sosyal ve ekonomik güvenlik - ten daha mühim ve değerli olduğuna karar vermeliyiz. Demokrasi, sadece halk çoğunluğunun istediği hükümetleri işbaşına getirmekse, demokrasi rejimi ile idare edilmeyen dünyada pek az devlet bulunuyor demektir. Fakat ekseriyeti ele geçirdikten sonra diledikleri gibi hareket eden hükümetler, Hürriyetleri yokeden hizipler görülmüştür. Binaenaleyh; fertler hürriyet reijmleri ile totaliter idareyi birbirinden ayıran farkı demokraside değil vatandaşların hak ve hürriyetlere fiilen sahip olup olmamasında aramalıdırlar. Çünkü demokrasi, bütün fertlerin temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu ve bu hakların teminat altına alındığı zaman müspet bir mana ifade eder. Fertler, reylerini kullanırken hak ve 'hürriyet mevzuunda bir İngiliz fikir adamının dediği gibi; Bir cani kadar cüretkâr olmalıdırlar,

Sokratın bedbinliği ile bir domuzun refahı asırlardanberi münakaşa mevzuu olmuştur Fakat Sokrat taraftarlarını tarih haklı çıkarmıştır. Çünkü insanlar, yaradılışları icabı ne kadar müreffeh Olurlarsa olsunlar, hapishaneleri hayal ederek yaşamaktan bıkarlar ve tabii olan temel hak ve hürriyetlere meylederler. Hükümetler tarafından yapılan çeşitli baskılara ve direnmelere rağmen bu arzularını gerçekleştirmeye çalışırlar. Temel halı ve hürriyetleri gamsız öküzler gibi geviş getirmeye tercih edenler, midelerinin nasibini almasını yeter bu. lanlar ekalliyette kalan hizipler ve zümrelerdir. Vatandaşlık vazife ve mükellefiyetlerini bayağı bir geçim vasıtası derecesine düşüren bu gibi gayrimeşru menfaatçılarla vatandaşlar meşru bütün imkân ve vasıtalardan istifade ederek mücadele etmelidirler.

. Siyasî partiler, parti prensiplerinden, temel hak ve hürriyetlerden bihaber ve hakikatle hayal arasında sınır tanımayan vatandaşları tenvir etmek için kurslar tertip etmeli ve her türlü neşir vasıtalarından istifade etmeye zemin hazırlamalıdırlar. Aksi halde vatandaşlar seçimlerde hisselerine düşen vazife ve mükellefiyetleri yapamıyacakları gibi, yanlış ve hatalı istikametlere sürüklenerek kapkaç vaitleıin esiri olacaklar, dolayısiyle menfaat hizipleşmelerine, zümre saltanatının ihyasına veya devamına zemin hazırlayacaklardır.

Demokraside bütün icraat ve faaliyetler aleniyet prensibine istinat anar. Gizlilik hakiki demokrasilerde yer almaz. Hür basın aleniyet prensibinin tatbikine imkân veren başlıca kuvvet ve vasıtalardan biridir. Vatandaşın reyleri ile işbaşına geçen hükümetlerin dahi çoğu zaman millî menfaat teranesiyle veya görülen lüzum üzerine efsanesiyle aleniyeti seçerek iş görmekten korktukları bir vakadır. Bu gibi davranışlara müdahale edilmediği takdirde, nüfuz istismarcılığı, gayrimeşru kazançlar ve bunlara mümasil komplolar bir birini takip edecektir. Vatandaşlar bu gibi hadiseler karşısında müspet bir reaksiyon göstermelidir.

Görülmemiş, muazzam, muhteşem, mucize, halketmek, fethetmek, şahikaya ulaşmak gibi mübalağa örnekleri demokrasi prensiplerinin dışında kalan tabirlerdir. Demokraside kaydedilen inkişaflar evvelden planlı faaliyetlere dayanır ve neticeleri tesadüflere bırakılmaz. Bu gibi yuvarlak sözler karşısında vatandaşlar hakikati sezmeli ve selâniyet sahibi kimseler de böyle mübalâğalara asla itibar etmemelidir.

İnsanların bazı sahalardaki arzu ve ihtirasları sonsuzdur. Zafer hülyalarının ise hududu yoktur. Bir parça kudret ve ihtişama sahip o-1anlar şayet biraz daha fazlasını elde edebilseler, hiçbir şey istemiyeceklerini zannederler. Halbuki, kudret, kuvvet, şan, şeref ihtirasları doymak bilmez ve sınır tanımaz. Fertler bu tip insanların yaratacakları tehlikeli durumlara mani olmalı ve en kısa yoldan putların devrilmesine yardım etmelidir.

Allahla kul arasındaki münasebetlerden ibaret olan din duygusu, hükümetler tarafından çeşitli maksatlarla istismar edildiği takdirde, neticenin yine vatandaşlar aleyhine tecelli ettiğini tarih göstermiştir. Dini siyasete âlet eden, hattâ dini mevzulara mümas geçen hükümetler bir gün kendilerine müzahir görünen mutaassıplar tarafından ihanete uğrayarak devrilecektir. Çünkü taassupta mantık ve aklıselim yoktur. Hummada hezeyan, hiddette kudurma ne ise dinde de taassup odur. Mutaassıp insan, mukaddes ruhun kanunlardan üstün olduğuna, insanlara itaat etmektense, Tanrıya itaat etmenin lüzumuna inanandır. Esasen dünyada taassupla lekelenmemiş bir din çıkmamıştır.

Kısaca, temel haklar ve hürriyetler, aleniyet, eğitim, dini siyasete alet etmemek, menfaat hizipleşmelerine, zümre saltanatına mani olmak, şahsi ihtirasları sınırlandırmak bize demokrasi rejimi içinde yaşamağa kısmen hak kazandırabilir. Aksi halde adalet, müsavat, uhuvvet, hürriyet; İzmirdeki dört kardeşin isimlerinden başka bir mana ifade etmiyecektir. Vatandaşlar da emsalsiz, sonsuz, harikulade gibi yutturmacalarla avunmaya mahkûm olacaktır.

Müsabaka Şartları

1 — AKİS'in bu seneki yazı musabakası için seçilen mevzu şudur: Demokratik rejim içinde yaşamağa azimli milletler ne tekilde hareket etmelidirler?

2 — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da 23x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.

3 — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun (örülen AKİS', te neşredilecektir.

4 —Yazıların nesrine 1 Temmuz 1957'de başlanacak ve 30 Nisan 1958 den sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.

5 — AKİS'te neşredilen yazılar 1968 Mayısı basinda toplanacak olan selâhiyetli bir jüri tarafından incelenecek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, İkinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve Üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 350 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1958 Mayısının ortasında çıkacak olan Besinci yılımızın İlk sayısının kapağını süsliyecektir.

6 — Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS' Mecmuası, yazı müsabakası servisi P. K. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

Doğu - Batı

Sputnikin gölgesinde

Dünyanın en tanınmış gazetelerinin basında gelen New - York Times, bundan birkaç hafta önce, o zamana kadar "Doğu-Batı münasebetleri" başlığı altında verdiği haberleri bundan böyle "Sputnik politikası" başlığı altında vereceğim söyliyerek şöyle yazıyordu: "Filhakika, artık tiyle anlaşılıyor ki Doğu ile Batı arasındaki münasebetlerin ağırlık merkezini uzun bir müddet bu küçük sun'i peyk teşkil edecektir,"

Geçen hafta içinde cereyan eden olaylar, ünlü Amerikan gazetesinin bu teşhisinin ne kadar yerinde olduğunu bir kere daha büyük açıklığıyla gösteriyordu. İkinci sun'i peyklerini de attıktan sonra Ruslar etraflarına daha büyük bir güvenle bakmaya başlamışlar, diplomasi alanındaki teşebbüs üstünlüğünü kendi ellerine almışlardı. Nitekim bundan iki hafta önce Moskovadaki Türk Büyükelçiliğinde verilen bir Ziyafette kadehini Sputnikle beraber barışın da şerefine kaldıran Krutçef, geçen Pazartesi günü Birleşmiş Milletlerdeki temsilcilerini bu teşkilâtın silâhsızlanma ile ilgili komitelerinden çekmekte bir mahzur görmüyor, Komünist ihtilâlinin kırkıncı yıldönümü münasebetiyle Cuma sabahı Kızıl Yıldız meydanında yapılan törende konuşan yeni Rus Savunma Bakanı Molinovski ise yeniden Türkiyeye hücum etmeye başlıyordu. Gene aynı günlerde Moskovada ağızdan ağıza dolaşan bir şiirinde, tanınmış Rus şairlerinden Bezimenski şöyle diyordu:

"Sputnikin içindeki küçük köpekçik iyi,
Fena olan Dulles'ın durumudur."

Geçen hafta içinde Rusların yeniden sertleşmeye başlayan hareketlerine Batılılardan gelen tek cevap, Başkan Eisenhower'in yaptığı bir televizyon konuşması olmuştu. Bu Konuşma sert olmaktan uzaktı ve hatta denilebilir ki, Rus idarecilerini daha da cüretlendirecek kadar yumuşak bir dille yapılmıştı. Başkan Eisenhower, hür dünyanın askeri gücünün komünistlerinkinden daha fazla olduğunu söylemekle beraber eğer Batılılar arasında bilgi teatisi yapılmazsa Amerikanın önümüzdeki yıllarda ilim alanında çok geri kalması ihtimali bulunduğunu ilâve etmeyi de unutmuyordu. Başkanın bu sözleri bütün hür dünyaya çalınan bir tehlike çanıydı. Amerikanın en yüksek kademeli idarecisi, açıkça, ilim üstünlüğünün Ruslara kaptırıldığını itiraf ediyordu. Askerliğin, kuvvetini ilimden aldığı bir sırada bu üstünlüğü Ruslara kaptırmak, gerçeklerin acılığını yumuşatmak için söylenen sözler ne olursa olsun, askeri üstünlüğü de Ruslara kaptırmaktan başka bir mânaya gelemezdi. Bu ise, Batı dünyası için hiç de iç açıcı bir şey olmasa gerekti.

Andrei Gromyko
Yeni komisyona havale

Kısaca, Doğu ile Batı arasındaki münasebetler geçen hafta da Sputnikin gölgesinde gelişiyordu.

Birleşmiş Milletler

Rusların boykotu

Birleşmiş Milletler çalışmalarına katılmak amacıyla uzun bir müddettenberi New-Yorkta bulunan Rus Dışişleri Bakam Andrei Gromyko, geçen ayın son günlerinde, Genel Kurula bir karar sureti takdim etmişti. Asık çehreli Rus diplomatı, bu karar suretinde, Genel Kuruldan, Birleşmiş Milletlerin bugün iş başında olan Silâhsızlanma Komisyonu ile bu komisyonun son zamanlarda Londrada toplanan talî komitesini lâğvederek, bunların yerine bütün Üye devletlerin birer temsilcisinden teşekkül edecek daimi bir komisyon kurmasını istiyordu.

Silâhsızlanma Tali Komitesinin Londra çalışmalarının akamete uğradığı gündenberi, Rusların böyle bir teklif yapmaları beklenmiyor değildi. Bilindiği gibi, bu çalışmalar sırasında Rus temsilcisi bir yandan, Amerikan, İngiliz, Fransız ve Kanada temsilcileri diğer yandan birbirine zıt bir sürü fikir ileri sürmüşler ve neticede, bir anlaşmaya varmak mümkün olmadığından, dağılmak zorunda kalmışlardı. Bu bakımdan, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun bu oturum devresi gündeminin en önemli maddelerinden' biri de silâhsızlanma maddesi olmuştu. Şimdi bütün dünya silâhsızlanma meselesinde bir hal çaresinin bulunması yolundaki ümitlerini Genel Kurula bağlamış, gelen haberleri büyük bir heyecanla takibediyordu.

Doğrusunu söylemek gerekirse, geçen haftalar içinde Birleşmiş Milletlerden gelen haberler de Genel Kurula bağlanan ümitlerin pek gerçekleşecek cinsten olmadığım gösteriyordu. Gerçekten, silâhsızlanma meselesini görüşen siyasi komisyon önünde söz alan taraflar uzlaşma tanımıyan bir inatla eski görüşlerinde ısrar ediyorlar, Ruslar hâlâ atom ve hidrojen bombaları denemelerinin kayıtsız şartsız durdurulmasını isterlerken Batılılar da, havadan kontrol sisteminin Ruslar tarafından kabulü halinde, iki ilâ üç senelik bir müddet için bu denemeleri durdurmaya yanaşabileceklerini söylüyorlardı.

Siyasî komisyondaki müzakereler sonunda doğan hava, daha ziyade Batılılar için elverişli bir havaya benziyordu. Filhakika, yapılan oylamalar sırasında Rus teklifleri birkaç oydan fazlasını toplayamazken, Batı teklifleri üçte iki çoğunluğun tasvibini kolaylıkla kazanabiliyordu. Bu bakımdan, Rus Dışişleri Bakanı Gromyko'nun yaptığı yeni teklifin gayesi, silâhsızlanma meselesini Ruslara taraftar devletlerin de bulunduğu büyük bir topluluk huzurun-

New York Times'in başlığı
Bir politikanın isim babası

da görüşmek ve toplulukta kendisi için yeni destekleyiciler kazanmaktan başka birşey olamazdı. Bilindiği gibi, Birleşmiş Milletler Üyeleri arasında Doğu blokuna dahil değilse bile müzahir birçok devletler -meselâ bir kısım Arap devletleri ile tarafsız Asya devletleri- vardı ve bunların büyük bir kısmı, silahsızlanma meselesini görüşen özel konuşmalara iştirak etmiyorlardı.

İşte Birleşmiş Milletlerdeki silâhsızlanma meselesi tam bu safhada iken, geçen haftanın başlarında, Genel Kuruldaki Rus temsilcilerinden Kuznetsov, Sovyet Rusyanın bundan böyle teşkilâtın silâhsızlanma meselesi ile ilgili komisyonlarının çalışmalarına iştirak etmiyeceğini açıkladı. Birdenbire verilen bu karar, siyasi çevrelerde belirtildiğine göre, Genel Kurulu Gromyko'nun istediği cinsten yeni bir silâhsızlanma komisyonu kurmaya zorlamak içindir ve hiç şüphesiz, ikinci Rus Sputnikinin verdiği cesaretle alınmıştır. Gene siyasî çevrelerde belirtildiğine göre, Rus sun'i peyklerinin başarı ile gökyüzünde dönüp durmaları, Sovyetlere harp gücü bakımından hiç değilse Batılılarla aynı seviyede olmak imkânını sağlamıştır. Bu bakımdan, artık Ruslar silâhsızlanma konusunda mutlaka bir anlaşmaya varmak zorunda değildirler ve bundan böyle, bu konuda bazı blöfler yapabilirler. Kaldı ki, yeni Sovyet jestlerinin hakiki birer blöf olup olmadığını anlamak da artık eskisi kadar kolay değildir.

Gökyüzüne kendi sputnikini salmadığı müddetçe, hür dünya Rusya karşısında eskisinden çok daha dikkatli hareket etmek zorundadır.

A.B.D.

Tehlike çanları

Amerika Devlet Başkam Eisenhower, geçen haftanın ortalarında, bütün Amerikanı radyo ve televizyon istasyonları tarafından yayınlanan çok önemli bir konuşma yaptı; Bu konuşma, değil sadece Başkanın' memleketinde, aynı zamanda bütün dünyada ilgi ile karşılandı. Zira Eisenhower, bu konuşmasında, Rus sputniklerinin atılmasından sonra hasıl olan durum üzerinde izahat veriyor ve Batılıların bundan böyle takip etmeleri gereken yolu gösteriyordu.

Amerikanın en yüksek kademeli idarecisinin söylediğine göre, Sovyetlerin son zamanlarda güdümlü mermi ve feza yolculuğu alanında elde ettikleri başarı Birleşik Amerikanın Sovyetler Birliğine karşı askeri alandaki Üstünlüğünü kaybettirmiş değildi. Ancak, son Sovyet başarıları, Amerikalılar için gelecekteki ilmi araştırmalara büyük ehemmiyet vermek zaruretini hasıl ediyordu. Eğer Amerika, karşısında bulunan bu acil zarureti nazarı dikkate almazsa,

Başkan Eisenhower
Sesiniz iyi gelmiyor

önümüzdeki yıllarda ilim alanında çok geri kalabilir, çok güç durumlara düşebilirlerdi.

Başkan Eisenhower, sözlerine, bu durum karşısında ilk yapılacak şeyin dost ve müttefik memleketlerle fikir teatisi olduğunu söyleyerek devam etmişti. Filhakika, bu dost ve müttefik devletlerin herbiri şimdiye kadar ilim alanında bir takım başarılar kazanmışlardı. Meselâ İngilizler radar reaktörleri ve enfraruj şuaları konusunda dikkate değer çalışmalar yapmışlar, Almanlar füzeleri icat etmişler, İtalyanlar radyo ve telsiz telgraf sahasında keşiflerde bulunmuşlar, Fransızlar radyo aktivite üzerinde yeni buluşlar getirmişlerdi. Bu devletler, şimdi de, bütün güçleriyle yeni meseleler üzerinde uğraşıyorlar ve Amerikan alimlerine yardımı dokunacak bilgilere ulaşıyorlardı. Durum böyle iken, sırf iç güvenlik endişeleri ile, dostlar tarafından Amerikalılardan çok daha önce hâlledilmiş meseleler üzerinde bir kere de Amerikada araştırmalar yapmak suretiyle boşuna para ve emek sarf etmeye ne lüzum vardı? Bu bakımdan, Birleşik Amerika ile dostları arasında ilim sahasında bilgi teatisini Önleyen hukukî engellerin kaldırılması lazımdı. Nitekim Eisenhower de, yaptığı konuşmada, ilmî sırların Amerika dışına çıkmasını önleyen hükümler ihtiva eden Mac Mahon kanununun kaldırılması için pek yakında Kongreye bir kanun tasarısı getireceğini söylüyordu. Bundan başka, gene Eisenhower'in söylediğine göre, İngiltere Başbakanı ile yapılan Washington görüşmeleri sırasında, NATOya dahil bulunan üye devletlerin ilim alanındaki ilerlemelerini sağlamak üzere, bir ilim araştırma merkezinin kurulması hususunda da mutabakata varılmıştı.

Amerika içi tedbirler

Başkan Eisenhowere göre, Amerikanın ilim alanında Ruslara nisbetle geri kalmasının sebebi sadece dost ve müttefik devletlerle işbirliği yapılmaması değildi. Amerikadaki ilim çalışmaları bir sisteme bağlanamamış, dağınık kalmıştı. Hava, deniz ve kara kuvvetleri âlimleri çalışmalarının sonuçlarını birbirlerinden saklıyorlar, üniversitelerdeki araştırma merkezleri buluşlarını diğerlerinden gizliyorlardı. Yaptığı konuşmada Başkan Eisenhower, Birleşik Amerikadaki ilmî araştırmaları merkezileştirmek hususunda da bazı kararlar almış olduğunu açıklıyordu. Eisenhower in söylediğine, göre, Birleşik Amerika Başkanına ilmî ve teknik sahalarda yardım etmek üzere, yeni bir müşavirlik ihdas edilmişti. Bu göreve ilk getirilen şahıs Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Müdürü Dr. James Killian'dı ve vazifesi Birleşik Amerikanın ilim sahasında kalkınmasını sağlayacak tedbirlerin alınması için tesbit edilecek programa nezaret etmek ve sarfedilen gayretleri ayarlamak olacaktı. Bundan başka, Birleşik Amerika Savunma Bakanlığında güdümlü ve balistik mermiler ile meşgul olan dairenin başkanına da Savunma Bakanına tanınan yetkilerin aynısı tanınacaktı. Bu suretle de bundan böyle vuku bulacak idarî gecikme ve aksaklıkların önleneceği sanılıyordu.

İyimserlik güzel şeydir...

Televizyonda yaptığı konuşmada ilim alanındaki başarısızlığı gidermek için alınacak millî ve milletlerarası tedbirleri açıklayan Eisenhower, konuşmasının sonunda, Doğu ile Batı arasındaki kuvvet muvazenesine temas etmeyi de unutmamıştı. Başkan, bu arada, Birleşik Amerikanın yakın zamanlarda ilim ve askerlik sahasında çok büyük başarılar kaydettiğini söyliyerek elinde bulunan yeni silâhlardan misaller de getirmişti. Başkana göre, Sovyetler Birliği tarafından gökyüzüne, fırlatılan sputniklerin önemi inkâr edilemezdi ama bunların Amerikanın güvenliği ile doğrudan doğruya bir ilgileri yoktu. Hür dünya ile komünistlerin askerî kuvvetleri arasında bir mukayese yapılınca durum Batılıların lehinde görülüyordu. Ancak bu sözlere Başkanın kendisinin bile inandığını sanmak hayli zordu. Aksi halde, Amerikanın son günlerdeki telâşını ve neden yıllardanberi ilk defa Batılılarla ilmî işbirliği yapmak lüzumunu duyduğunu izah etmek çok güç olacaktı. Şu sırada hür dünyaya düşen iş, komünist blokunun kuvvetini inkâr etmek değil, bu kuvveti bilip ona göre daha sıkı bir işbirliğine girişmekti. Bu bakımdan, bütün Batılılar, en

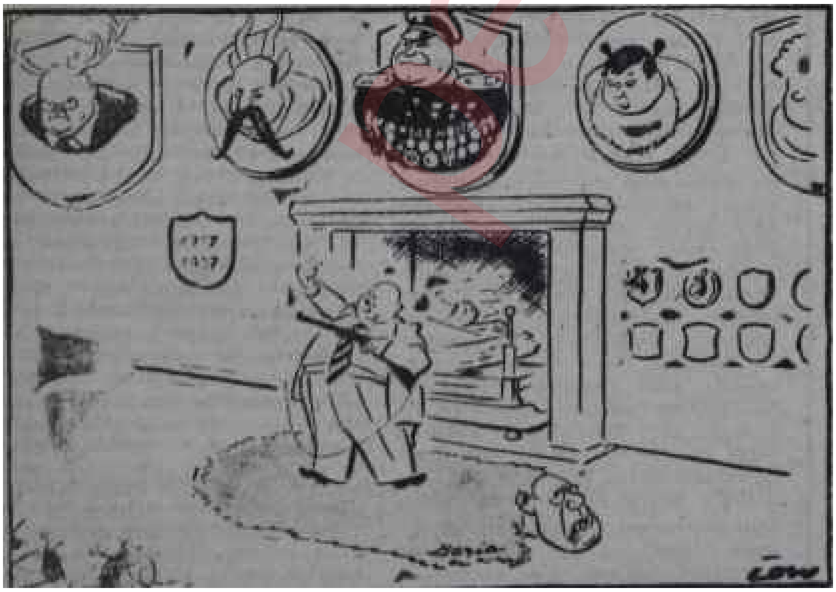
yüksek kademedeki idarecilerin iştirakiyle önümüzdeki ayın ortalarında] Pariste yapılapak NATO Konseyi toplantısını büyük bir sabırsızlıkla bekliyorlardı.

Sovyei Rusya

Kırkıncı yıl

Geçen haftanın sonlarına doğru, bütün Rusyada çok önemli bir yıldönümü kutlandı. Bu vesileyle Moskovada sayısız misafir ağırlandı, birbirinden uzun bir sürü konuşma yapıldı, memleketin her köşesinde merasimler tertip edildi. Hattâ bu yıldönümünün olağanüstü havası içinde birkaç hafta önce birden bire iş başından uzaklaştırılarak yeni akıbetini beklemek üzere bir tarafa atılan Jukof bile unutuldu. Ruslar, iş yerlerinde yapılan üç günlük tatilin yarattığı rahatlık havası içinde sokaklara dökülmüşler, "Yaşasın Komünizm", "Zafer bizimdir", "Lehin içimizdedir" gibi dövizlerin arasında dolaşıp duruyorlardı.

Geçen haftanın sonlarına doğru Sovyet Rusyada kutlanan yıldönümü, kolaylıkla tahmin edilebileceği gibi, Komünist ihtilâlinin kırkıncı yıldönümüydü. 1917 Martında ilk ihtilâllerini yapan komünistler mutlak idareyi aynı yılın Kasım ayında ele geçirmişler ve o günden bu yana Rusyanın kaderine hâkim **olmuşlardı. Bu kırk** yılın **bir** blânçosu yapıldığı zaman Rusyanın ilim ve endüstri alanında bu kadar kısa bir zaman içinde Batı devletleri seviyesine yaklaştığı, hattâ zaman zaman onları geçtiği, görülürdü. Fakat manevî alanda yapılan bir blânço pek o kadar parlak olmıyacaktı. Bu kırk yıl içinde ağızlar ve kalemler susturulmuş, bütün hürriyetler kısılmış, sıkı bir polis rejimi kurulmuş, insanların birbirlerine olan itimâdı sarsılmış, babanın oğula, amirin, memura güveni kalmamıştı. İdarenin en yüksek kademesine yükselenler bile bir sabah bütün yetkilerinin ellerinden alındığını görüyorlar, kısa bir zaman sonra da unutulup gidiyorlardı. Troçkinin, Berianın akıbetleri hep unutulmak olmuştu. Gerçi Stalinin ölümünden sonra Sovyet idarecileri tasfiye metodlarını değiştirmişlerdi, artık iş başındaki uzaklaştırdıklarını öldürmüyorlardı ama felâketzedelere verilen yeni görevler o kadar önemsizdi ki bunların bir nevi manevi ölüme mahkûm edildiklerini söylemek yanlış sayılmasa gerekti. Molotofun, Malenkofun, Kaganoviçin böyle bir ölüme çarptırıldıkları herkesin malûmuydu. Şimdi de Zukof akıbetini bekliyordu. O da bir köşeye atılacak ve unutulup gidecekti.

"Manchester Quardian" **dan**

— ARKADAŞLIK VE BİRLİK HAVASI İÇİNDE GEÇECEK NİCE YILLARIN ŞEREFİNE!..

Fransa

Bir adam bulundu

Fransız Devlet Başkanı Rene Coty, Sosyalist lider Mollet'nin Fransız kabinesini kurmak için yaptığı ikinci denemenin de başarısızlıkla sona erdiğini haber aldığı zaman, şöyle haykırmıştı: "Bana yeni bir adam lâzım".

Geçen haftama içinde Fransadan gelen haberler, Coty'nin, aradığı adamı nihayet - bulduğunu gösteriyordu. Bu adam, Bourges-Maunoury kabinesinde Maliye Bakanlığı **koltuğunu** işgal eden **Felix** Gaillard'dı. Gaillard Mollet'in ikinci denemesinin başarısızlıkla sona erdiği günün gecesinde, saat ikide yatağından kaldırılmış ve Devlet Başkanının yanına götürülmüştü. Rene Coty, Gaillard'ı çağırırken, kendine göre bir takını hesaplar yapıyordu. Fransız Devlet Başkanına göre, Gaillard, bundan önce altı kabinede vazife almış olmasına rağmen, yıpranmamış bir şahsiyetti **ve üstelik,** genç bir adamdı. **İsmi** şimdiye kadar hiçbir siyasî bozguna karışmamıştı. Diğer yandan, geçen kabinede Maliye Bakanlığı yaptığı için Fransanın içinde bulunduğu güç malı durumu en iyi o bilebilir ve gerekli tedbirleri en iyi o, alabilirdi: Nihayet, Gaillard Radikal Sosyalistti ve bu sıfatı gereğince de Meclisteki partilerin ortasında bulunuyordu. Bu bakımdan, mutedil sağdan mutedil sola kadar uzanan bütün partilerin güvenini alabilirdi.

Ömrü uzun olsun

Gaillard'ı kabineyi kurmağa davet etmesinden sonra vuku bulan gelişmeler, Fransız Devlet Başkanının düşüncelerini haklı çıkarmıştı. Gaillard'ın Başbakanlığa getirileceğini duyan bütün mutedil siyaset adamları, bu kadar uzun süren bir buhranı sona erdirmek için onu memnuniyetle destekliyeceklerini bildiriyorlardı. Nitekim, isimleri ileri sürülen diğer başbakan adaylarına yardımlarını esirgeyen bütün partiler-Poujade'cılar ve komünistler hariç- genç Başbakan adayı Gaillard'a, tam 38 yaşına bastığı gün, itimat beyan ediyorlardı.

Ç A L I Ş M A

İşçiler

Fransada pahalılık

Felix Gaillard'ın binbir güçlükle kurulanı kabinesi geçen hafta birden bire yeni bir tehlike ile karşılaştı. Fiatlar bir hafta içinde yüzde 4 ilâ 8 nîsbetinde yükselmişti. Bu ani yükseliş bilhassa işçi muhitlerinde pek kötü bir reaksiyon uyandırdı. Aylardan beri Fransız işçilerine zam yapılmamıştı. Şimdiki Başbakan Gaillard bundan bir kaç ay önce Maliye Bakanı iken işçilerin zam taleplerini şiddetle red etmiş ve sert bir "fiatları dondurma" politikası takip etmeğe başlamıştı. Ama işte bu politikaya rağmen geçen hafta içinde kömür, kumaş, elbise ve otomobil fiatları birden yükselmişti. Felix Gaillard yeni bir politika peşindeydi. Fransız tediye bilânçosundaki açığı kapatmak istiyordu. Mali krizden kurtulmak lâzımdı. Bunun için de bütün ithal maddelerine yüzde 20 nisbetinde zam yapılmıştı. Bu yüzde 20 zam ise frankın değerinde evvelce yapılmış olan indirmelere ilâve olarak yüzde yirmi nisbetinde yeni bir değer düşüşüne sebep oluyordu. Bundan ise en çok zarar göreceklerin Fransız işçileri olduğu muhakkaktı. Bu yüzdendir ki, Fransız işçileri emeklerinin karşılığını alamamalarına sebep olan ve kendilerini hayat pahalılığının yükünü taşımaya mahkûm eden Cezayir harbine cephe alıyorlardı. Fransanın Cezayirde güttüğü, sömürge harbi Fransız milletinin altından kalkamıyacağı kadar pahalıya maloluyordu. Bu yükün en büyük kısmı da Fransız isçilerinin omuzlarına düşüyordu.

İngiltere

Enflâsyonla mücadele eden İngiliz hükümetinin, mîllî sağlık tesisleri personeline evvelce kararlaştırılmış olan yüzde 3 nisbetindeki zamları vermekten vazgeçmesi İngiliz işçileri arasındaki memnuniyetsizliği artırmağa devam ediyor. İngiliz işçileri bilhassa mutabık kalınmış olan bir zammın verilmemesini İngiliz tahkim sistemine karşı güvenin silinmesi olarak kabul ediyorlar. Halbuki İngilterede bugüne kadar çok iyi işlemiş olan bir tahkim sistemi vardı. Şimdi hükümet bu tahkim sisteminin değerini sıfıra indiriyordu. İşçiler hükümetin bu hareketini "Sendikalara karşı açılmış bir savaş" olarak vasıflandırıyorlardı.

İngiliz hükümetinin, kesinleşmiş zamları vermekten kaçınması, demiryolu işçilerinin ücret zammı taleplerini kabul etmiyeceği yolunda da bir delildi. Halbuki demiryolu işçileri de son günlerde ücretlerine zam yapılması için gerekli teşebbüslere geçmişlerdi. Bu arada demiryolu işçileri son derece önemli ve acı bir haber aldılar. Sendikalarının Başkan ve Genel Sekreteri Rusyada bir otomobil kazasında ölmüşlerdi; İngiliz demiryolu işçileri ücret artışı müzakerelerine girişecekleri kritik bir devrede en değerli iki arkadaş ve liderlerini kaybetmenin üzüntüsü içinde idiler. Bu üzüntü hükümetin yeni ücret politikası sebebi ile bir kat daha artıyordu. Hükümet ücretlere zam yapmak istemiyordu. İngiliz Başbakanına göre ücretlere ancak istihsalin artması halinde zam yapılabilirdi. Hâlbuki bugün İngilterede istihsalin arttığına delâlet eden bir hareket görülmüyordu. İstihsal artmadan ücretlere yapılacak zammı haksız ve sebepsiz bulan İngiliz Başbakanı böyle bir zammın enflâsyonu kamçılamasından korkuyordu. Buna karşılık İngiliz işçilerinin tıpkı Amerikan iş--ileri gibi ellerinde kuvvetli bir koz vardı. Kârlar ve temettüler. Gerçekten Amerikan işçileri ücret zamlarının aslında hayat pahalılığını ve enflasyonu arttırmadığını iddia ediyorlar ve bunun için de bazı deliller ortaya atıyorlardı. Bunlar arasında en kuvvetlisi kârlarla temettüleri indirmekti. İş ve sermaye sahiplerinin kazançları şüphesiz işçilerin kazancından yüksekti. Şu halde enflâsyonla mücadele etmek isteyen hükümetler ücretlerle uğraşmayı bırakıp kârları ve temettüleri kontrol etmeli ve bunlara bir sınır çizmeli idi.. Halbuki tatbikatta bunun aksine rastlanıyordu. Herkes ücretleri dondurmağa çalışıyor ve bunda da muvaffak oluyordu. Fakat hiçbir hükümet kârlara sınır koymayı ve buna uyulmasını sağlamayı ciddî bir şekilde düşünmüyordu. Doğrusu Amerikan işçileri meselenin can alıcı noktasını bulmuşlar ve kuvvetlerini bu noktaya toplamakla isabet etmişlerdi. Meselâ çelik sanayii işçilerine yapılacak zammın çelik fiatlarını artırmadan ve çelik sanayicilerinin kârlarını kısmak suretile mümkün olduğunu Amerikan işçileri delillerle ispat etmişlerdi. Şimdi sıra İngiliz işçilerinde idi. Bir defa enflâsyondan

ENDÜSTRİLEŞME

Kalkınma hareketleri İkinci Dünya Harbinden sonra bütün memleketlerin genel politikası haline gelmiş bulunmaktadır. Yalnız iktisaden geri kalmış memleketler değil, fakat ileri batı memleketleri bile kalkınma hareketlerine girişmişlerdir.

Fakat kalkınmanın asıl. önemli neticeler doğuracağı yer iktisaden geri kalmış memleketler olacaktır. Çünkü bunlar ileri memleketler gibi mevcut bir endüstriyi tamam - lamak ve yenilemek değil, fakat yeni bir endüstri kurmak durumundadırlar. Türkiyenin İktisaden geri kalmış memleketlerden olduğu ve bu bakımdan kalkınmasının temelini endüstrileşlemenin teşkil etmesi gerekliği meydandadır. Cumhuriyetin ilânından beri başlayıp İkinci Dünya Harbi sırasında bir duraklama devresi geçirdikten sonra memleketimizin kalkınma meselelerine gittikçe artan bir ölçüde önem vermekte olduğu aşikârdır. Bununla beraber, şurasını hemen belirtmek isteriz ki, kalkınmanın endüstrileşme sayesinde mümkün olabileceği hakkındaki ilk fikirlere Reşit Paşanın raporlarında, yani Tanzimat devrinde bile rastlanılmasına rağmen bu fikirlerin gerçekleştirilmesi yolunda ciddî adımlar atılmış değildir. Yanlış anlaşılmamak için şu noktayı belirtmek isteriz ki. bir -memleketin endüstrileşmesi ziraat ini ihmal etmesi demek değildir. Aksine, bir memleket, bizimki gibi ekonomisi bakımından esas itibarile ziraate dayanıyorsa, orada endüstrileşme ancak ziraatin gelişmesi ve yardımı sayesinde mümkün olabilir. Bundan başka endüstrileşen bir memleket aynı zamanda ziraat yapmak imkânlarına sahipse ve bunları muhafaza etmesi mümkünse, ziraatı tamamen veya kısmen terketmesi dahi düşünülemez.

Endüstrileşmenin sadece makine, fabrika ve tezgâhlara sahip olmakla gerçekleştirilmesine imkân olmadığı bu {istihsal vasıtalarını kullanmak için ol emeğine ve kaliteli teknisyenlere ihtiyaç bulunduğu meydandadır. Memleketimizin endüstride mazisi olan memleketler bir vana, Yugoslavya gibi bir Balkan memleketinde İkinci Dünya Harbinden sonra endüstri alanında kaydedilen ilerleme seviyesine bile ulaşamamanın bir bakanın el emeği ve teknisyen azlığına atfetmesi pek te yersiz değildir. Bununla beraber, liberal kapitalist bir düzen içinde hususî sermayenin hangi yönde bir gelişme göstereceğini Ve yol tutacağını bilemeyen milyonlarca insanın kendilerini âkibeti meçhul meslekler için önceden hazırlamalarına da imkân yoktur. Bu sebeple, bizde mecburen evvelâ endüstrileşme yoluna gidilecek ondan sonra el emeği ve teknisyen sağlanmasına bakılacaktır. İşte bütün problem de bu noktada toplanmaktadır.

Bugün memleketimizde idareci çevrelerin tuttukları yol meydandadır: Endüstrileşmek için sermayeye ihtiyaç vardır, onan için de kapitalizmi ve sermaye terakümünü teşvik etmek gerekmektedir. Kalkınma hareketlerinin temelini teşkil eden bu felsefeye göre, mem-

İşçiler değil, hükümet sorumlu idi. Bu sorumluluğun cezasını işçilere çektirmeğe kimsenin hakkı yoktu. Sonra, enflâsyona rağmen İngiltere istihsalini ve endüstrisinin müstahsiliyet derecesini artırabilmek için yatırımlara devam etmek sorunda idi. Bu hale göre, enflâsyonu ücret zamlarını geri çevirmekle değil, kâr ve temettüleri azaltmak suretiyle durdurmak mümkündü.

Japonya

45.000 Japon işçisinin ücretlerine zam yapılmasını sağlamak maksadiyle giriştikleri grev hareketi (Bak. AKİS sayı 182) geçen hafta işçilerin zaferi ile sonuçlandı. Gerçekten işçilerin greve devam etmek hususunda verdikleri karar üzerine gemi sahipleri denizcilerin ücretlerine yüzde 15.5 nisbetinde bir zam yapmayı kabul etmek zorunda kalmışlardı. Grev süresince 1.242 gemi limanlarda bağlı kalmış ve gemi sahipleri bu yüzden 338.000 İngiliz lirası yani aşağı yukarı 5-6 milyon T. Lirası tutarında sürastarya bedeli ödemişlerdi. Yeni zamların ise Japon gemi şirketlerine yılda 3.000.000 İngiliz lirasına malolacağı hesaplanmıştır.

Şili

Potrerillos şehrinde bulunan ve Anacoda şirketine ait olan bakır madenlerinde 3.000 işçinin grev tehdidi üzerine şirket işçi isteklerinin çoğunu kabul etmiş ve bir anlaşma imzalamıştır. Bu suretle, grev tehdidinin grevin kendisi kadar faydalı olduğu ve işçilerin, işlerini bırakıp istihsalin azalmasına yer vermeden, haklarını almağa muvaffak olduklarını bir kere daha görülmüş olmaktadır.

Türkiye

Bizde ise işçiler henüz teşkilâtlanma işlerini bile tamamlayamamışlardır. Esasen sendika hürriyetinin de tam olarak sağlandığı söylenemez. Hakların alınabilmesi için herşeyden önce teşkilâtlanmak ve kuvvetlenmek şarttır. Fakat bu da bizde son derece güçtür. Kanundan ve bazı idare adamlarının dar görüşlülüğünden doğan, engeller meydandadır. İstanbulda binlerce temizlik işçisinin teşkilâtlanması tamamlanamamıştır, ama bu yolda bir ümit belirmiştir. Türk-İş İcra Heyeti Başkanı Nuri Beşer aynı zamanda İstanbul Belediye Meclisine üye olmuştur. Belediyenin temizlik işçilerine yaptığı haksızlıkları, onların teşkilâtlanmasına karşı çıkardığı engelleri Nuri Beşerin Belediye Meclisinde ortaya atıp ilgililerden hesap soracağı günleri bütün işçiler merakla beklemektedir. Esasen şimdi B. M. M. de 6 işçi milletvekili vardır. Elbette bunlar arasından biri çıkıp, şu İstanbul Belediyesinde çalışan temizlik işçilerinin acıklı halini ele alacak ve buna çare bulunmasını istiyecektir.

VE İŞÇİLER.

Adil AŞÇIOĞLU

leketin iktisadi kuvvetleri ve kaynakları her ne pahasına ve ne şekilde olursa olsun harekete geçirilecek, bu hareket, arada milyonlarca insanın enflâsyondan, plansızlıktan ve. kontrolsüzlükten ıstırap çekmesine ve ezilmesine bakmadan memleketi yarı feodal bir ziraat memleketi olmaktan çıkaracak ileri kapitalist bir seviyeye ulaştıracaktır. Esasen bugünkü ileri endüstri memleketleri de elde ettikleri ilerlemeyi ve başarıyı bu şekilde kazanmışlardır. Meselâ İngiltere, milyonlarca insanın çocuk ve kadının sefaletine, açlığına ve hastalığına kulak asmadan onsekizinci yüzyılda memleketin bütün iktisadî kaynaklarını harekete geçirmiş, fabrikalar, tezgâhlar, maden ocakları durmadan çalışmış, küçük esnaf, küçük sanat sahipleri ortadan kalkmış, köylerden şehirlere akın başlamış ve bütün bu insanların çalışması ve didinmesi sayesinde İngilterede gittikçe kuvvetlenen bir sermaye temerküzü olmuştur. İşte bu sermaye temerküzüdür ki, İngilterenin durmadan endüstrileşmesini, yeni makinelere ve fabrikalara sahip olmasını mümkün kılmış ve memleket böylece kalkınmıştır. Vakıa tarihî bakımdan hâdiseler böyle cereyan etmiştir. Fakat meselenin bir de başka cephesi vardır. İngilterede, ve tabiatile diğer batı memleketlerinde, bu endüstri hareketleri durmadan ilerleyip gelişerek bu memleketlerin iktisaden kuvvetlenmesini mümkün kılan sermaye temerküzleri ve terakümleri vücut bulurken öbür yandan milyonlarca insan muayyen ellerde toplanan bu sermaye karşısında iktisaden gittikçe zayıf duruma düşmüşlerdir. Bunun bir. neticesi olarak ta toprak, köylerde ve şehirlerde muayyen bir sermayedar grubunun elinde temerküz etmiş, evvelce tarlasında ve dükkânında çalışan milyonlarca insan büyük sermayenin eline geçen topraklarda ve fabrikalarda çalışmak zorunda kalan ayrı bir sosyal sınıf halinde gelişmiştir. Başlangıçta bu yeni sosyal sınıfın zayıf olması ve haklarını korumak imkân ve vasıtalarından mahrum bulunması dolayısile, sermaye temerküzünün mahzurları kolayca anlaşılmamış ve bir memleketin kalkınması için bir zümrenin sıkıntıya katlanması gerektiği nazariyesi -insani olmamakla beraber- yer etmiştir. Kimse fakirleşmenin, işsiz ve parasız kalmanın sosyal bir hadise olduğunu anlamamış ve kabul etmemiş ve fakirleri bu hallerinin yegâne mesulü saymıştır.

Zamanın ilerlemesi ve büyük iktisatçıların ortaya çıkmasıyladır ki gerçekler anlaşılmış ve sermaye temerküzünün mahzurlarının giderilmesi için gayretler sarfedilmiştir. Yine bu suretledir ki iktisadî ve sosyal bir sınıf olarak bir işçi sınıfının varlığı ve hakları için mücadele etmesi kabul edilmiştir.

Memleketimizde işçilere karşı olan ilgisizlik; ve kalkınma hareketlerinin işçilere malolduğu fedakârlıklar gözönünde tutulacak olursa, sosyal gelişmenin bu "tabiî nizam" anlayışı içinde ve tarihi seyrine uyularak gerçekleştirilmesi yoluna gidildiği açıkça anlaşılmaktadır. Yani, Türkiye kalkınacak ve endüstrileşecekse bu birdenbire ve arada birkaç nesil feda edilmeden **yapılamayacak zannedilmektedir. Kalkınmanın tarihî seyrini takip etmesi beklenmektedir. Memleket herşeyden önce yarı feodal bir ziraat memleketi olmaktan çıkıp ileri kapitalist bir endüstri memleketi olmalıdır. Evvelâ bu sosyal ve ekonomik şartların hazırlanması ve sonra da bunların ortaya çıkaracağı meselelerle uğraşılması daha uygun görülmektedir. Yine tabii nizam" taraftarlarına göre, cemiyetimiz hâlen kuruluş halindedir. Problemleri de kurulmuş bir cemiyetin değil, kuruluş halinde olan bir cemiyetin problemleridir. Gaye şu veya bu sınıfın menfaati değil, fakat memleketin ileri kapitalist bir cemiyet faaline gelmesidir. Amma bu arada ekonomik kanunların insafsızlığından ezilenler, zarar görenler varmış, bunlar o kadar önemli sayılmamaktadır.**

Tabiatile, böyle bir nazariye hiçte insanî bir -felsefeye dayanmadığı için kabul edilemeyeceği gibi, bir cemiyetin ilerlemesi için evvelki cemiyetlerin geçtikleri tarihi safhalardan geçmesine muhakkak bir zaruret yoktur. Vakıa, her ne şekilde olursa olsun endüstrileşme hareketleri işçilerin sayısını, ekonomik mücadele ruh ve şuurunu artırmak bakımından faydalıdır. Diğer taraftan, sosyal terakkinin tarihî seyrini çabuklaştırmak hareketleri de hiçbir zaman küçümsenemez. Bununla beraber, tutulan yolun, İleri endüstri memleketleri ile aramızdaki mesafeyi kapatması şöyle dursun kısalmasına bile yardım etmeyeceği ve bundan da en fazla Türk işçisinin zarar göreceği acı bir gerçektir .

Ü N İ V E R S İ T E

İstanbul

Muhtariyet var mı?

İstanbul Üniversitesi Rektörü Ali Tanoğlunun Üniversiteyi açış nutku, münevver muhitimde hiç de iyi karşılanmamıştı. Üniversite mensupları bile bu konuşmanın basına yanlış aksetmiş olmasını temenni ediyorlardı. Meselâ Tıp Fakülteni Anotomi Enstitüsü Müdürü Zeki Zeren, böyle bir konuşmaya akıl erdirememişti. Nasıl olurdu da Rektör, Üniversitenin Hükümet enirinde bulunması lâzım geldiğini ifade edebilirdi. Üniversite Hükümetin yanında olabilirdi. Ama onun emrinde olması, İktidarın hoşuna gitmeyen her öğretim üyesi için büyük bir teminatsızlık olmaz mıydı? Bir ilim adamının hürriyeti Millî Eğitim Bakanının ufak bir işaretine mi bağlı kalacaktı? Dünyanın medeni memleketlerindeki üniversiteler, iktidardakiler güç durumda kaldıkları zaman bir yardımcı olup, en doğru yolu göstererek kendilerinden beklenen vazifeyi şerefle ifa ediyorlardı. Fakat son hâdiseler, iktidar mevkiini, işgal edenlerin üniversite mensuplarına karşı pek de itimat beslemediklerini ortaya koymuştu. Üniversite, İktidarın hatalı yolda olduğunu gören bir müesseseydi. İktidar ise bir türlü hatâ kabul etmemekte direniyordu. Sanki iktidarda bulunanlar gökten zembille inmiş mütekâmil fanilerdi de kendilerinden hata sadır olmazdı. Bu sebeble İstanbul Üniversitesi Rektörünün açış nutku pek hoşlarına gitmişti. İşte bir Rektör bile Üniversitenin İktidar emrinde olduğunu kabul etmişti.

Diğer taraftan Ali Tanoğlu, nutkunun menfi bir hava yarattığım görünce, son zamanlarda hemen herkesin baş vurduğu usule baş vurarak bir basın toplantısı tertip etmişti. Umumî efkârı aydınlatmak, bazı sözlerini açıklamak gerekiyordu. Beşeri Coğrafya Profesörünün sözleri yanlış anlaşılmıştı. Rektör, Üniversitenin mesuliyetini müdrik olduğuna kani idi. Hiç kimsenin bundan şüphe etmeğe hakkı yoktu. Muhtar Üniversite Hükümetlin her zaman yardımına koşacak ve onun yanında yer alacaktı. Fakat Rektör tam bunları söylerken gazetecinin biri kalkmış "Bizde üniversite muhtariyeti var mı?" diye ortaya bir sual atmıştı. Beşeri Coğrafya Profesörü . bu suali cevapsız bırakmak zorunda kaldı. Aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyıktı. Sonra zorla değil ya Sayın Profesörün bu Üniversite muhtariyeti lâfına aklı ermiyordu. Ne olurdu yani bir üniversite muhtar olmuş veya olmamış ?Hem bu, böyle bir toplantıda sorulacak sual miydi? Ama toplantıda hazır bulunan gazeteciler bir hayli uzun süren bu manâlı sükût karşısında bu sükûtun altında yatan manayı çıkarmışlardı. Bizde Üniversite muhtariyeti yoktu.

Klik... klik

Bu basın toplantısında bir sabık Doçentten de bahsedilmişti. Adı geçen sabık Doçent, Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Adile Ayda idi. Senatonun aldığı bir kararla bu kadın Doçentimiz Üniversiteden ihraç edilmişti. Yalnız ihraç edilmekle de kalmamış, doçentlik ünvanı da elinden alınmıştı. Rektör bu mevzuda daha evvelce bir basın toplantısı yaparak umumi efkarı aydınlatmakta fayda mülâhaza etmişti. Adile Ayda ise Senatonun bu kararını hükümsüz addediyor ve bir gazetede yazdığı makalede Doçent olarak imzasını atmakta bir mahzur mülâhaza etmiyordu. Gazeteciler bu acaip durumu kendisine sordukları vakit Rektör "Yazıyı görmedim. Tetkik eder, neticeyi size bildiririz" demişti. Böylece Beşeri Coğrafya Profesörü, içine düştüğü güç durumu görmek hususunda ikinci defa gecikmiş oluyordu.

Adile Ayda meselesi İstanbul Üniversitesinde meydana gelmiş kliklerden yalnızca birinin patlak vermiş meyvası idi. Bilhassa Edebiyat Fakültesi, bu mevzuda kendisine büyük bir şöhret temin etmişti. Öyle profesörler vardı ki birbirlerine diş biliyorlardı. Bunların bir çoğu derste, talebelerine diğer öğretim üyelerini çekiştirmekten adeta gönül ferahlığı duyuyorlardı. Sinirlendikleri vakit, ayni çatı altındaki arkadaşlarım komünistlikle, ilmi kifayetsizlikle, ahlâksızlıkla itham eden öğretim üyeleri eksik değildi. Hele bir profesör, aynı kürsüde çalışan bîr doçentin profesörlüğe **terfi etmemesi** için, el**inden** gelen her türlü hüneri göstermekte rekor kırmıştı. Yine öyle profesörler vardı ki hayatlarında bîr tek kitap yazmadıkları halde yazdıkları en ufak **bir** makalenin hesabını sormakta beis görmüyorlardı. **Talebeler** her öğretim üyesinin suyuna göre hareket etmek zorundaydılar. Değil bir fakültede, aynı fakültenin bir tek enstitüsünde bile birbirini çekiştirmeyen öğretim üyesi parmakla gösterilecek kadar azdı.

İstanbul Üniversitesinden bir görünüş

Klik.. klik.. klik..

Kitap meselesi

Talebelerin en mühim dertlerinden birini de kitap meselesi teşkil **ediyordu.** Ders vardı, dersin kürsüsü vardı, profesörü ve doçenti vardı, fakat kitabı yoktu. Öğretim üyeleri ders kitabı yazmamakta adeta sözleşmiş gibiydiler. Gerek Ankara Üniversitesinde gerek İstanbul Üniversite**sinde, doçentlik . tezlerinden başka kitap yayınlamamış olan pek çok öğretim üyesi gösterilebilirdi. Bu, onların tembelliklerine değil bilâkis, meseleyi ciddi tuttuklarına bir delil sayılmalıydı. Kitap yazmak kolay bir mesele değildi. Talebe, elinde kitap olmasa da, basiret gösterip dersine çalışmalıydı. Ders esnasında not tutmalıydı. Ama öyle şivesi bozuk profesörler vardı ki, talebe için doğru dürüst bir not tutmak bile mümkün olmuyordu. Talebe sadece mesuldü.**

Ders kitabı yazan öğretim üyeleri ise bu meseleyi ticarî bir mevzu olarak telâkki ediyorlardı. 200 sayfalık bir ders kitabına 10 veya 15 liralık bir fiatı reva görmek, herşeyden evvel ilmin kıymetini ortaya koyardı. Bazı profesörler ufak tefek değişiklikler yaparak, ders kitaplarını her yıl yeniden yayınlıyor ve talebelerini de bu kitaplardan mesul tutuyorlardı. Tabii, fiatlar da hu ilâve-

ler neticesinde artıyor, böylece ilmîn kıymeti bilinmiş oluyordu. Ama talebenin halinden anlıyan yoktu. Hele ders harçları... Bu mevzu da her üniversite ve onun fakültelerine göre ayrı bir hüviyet kazanmaktaydı. Ortadaki adaletsizlikleri izah için sebeb bulunmuştu: Bu bir statü meselesiydi.

İmtihanlar

Ders harçları gibi, imtihanlar da bir statü meselesiydi. İmtihan sistemleri, her fakülteye göre değiştiği için alınan neticeler de o derece farklı oluyordu. Bazı fakültelerde talebeler imtihan olmak için hoca bulamıyor, bazılarında da hocalar imtihan edecek talebeyi mumla arıyorlardı. Bazı fakültelerde sınıf geçme, bazı fakültelerde ise kredi ve sertifika usulüyle öğretim yapılıyordu. Bazı talebeler Şubat ayı içinde imtihan hakkına sahipti, bazı talebeler ise bu haktan mahrum edilmişlerdi. Bunca senelik tecrübeler netice vermemişti. Liselerimize üniversite havasının kazandırılmaya çalışıldığı şu günlerde, üniversitelerimiz liselerimize parmak ısırtacak bir anlayışla öğretim yapmaktaydılar.

Yurtsuz talebeler

Talebelerin en büyük sıkıntısı, yatacak ve yiyecek bir yer bulamamaktan ileri geliyordu. Ama İktidar adına konuşan siyasîler için bundan daha güzel bir vaad mevzuu bulunamazdı. Büyük siteler yapılacaktı. Zaten bu girişilen görülmemiş imar ve kalkınma hamlelerinden ayrı bir şekilde mütalâa edilemezdi. Fakat her vaad bir hayal kırıklığı yaratıyordu. Talebeler yatacak yer derdindeydiler. Otel köşelerinde, pis lokantalarda, havası bozulmuş pansiyonlarda ömür tüketiyorlardı. Medrese artığı yerlerde, bodrum katlarında, hanlarda yatanlar vardı. İşkembe çorbası yiye yiye çehresi ve vücudu tanınmıyacak hale gelmiş pek çok talebe gösterilebilirdi. Gençliğin çilesi bu mu olmalıydı? Ama iktidar sözcüleri tertemiz salonları, yatakları, kütüphaneleri, spor ve eğlence yerleri olan sitelerden, yurtlardan bahsediyorlardı. Bunu hayal etmek neye yarardı. Üniversite gençliğinin iktidarı tutmaması, hakikatleri gören bir göze sahip olmasıyla ilgiliydi. Çünkü iktidar onların dilinden anlamıyordu. Hürriyet tanımıyordu? En sevdiği hocalarına en haksız muameleyi yapmaktan çekinmiyordu. Anlaşılan, gençliğin çilesi dolmamıştı. •

Bahçelievler
DÖRT MEVSİM ANA OKULU
İYİ BAKIM - MODERN TESİSAT . TEMİZ VE **BOL** GIDA
Bahçellevler, 19 cu Sokak, No: 21
ANKARA — **TEL: 33425**

K A D I N

Sosyal Hayat

Kültür haftası

Nermin Streater Süreyya Pavyonunun merdivenlerinden inerken bir hayli düşünceli idi. O gün Amerikan Kız Kolejliler Derneğinin aylık yemek toplantısı vardı. Aynı zamanda yeni idare heyeti seçilecekti. Ama Nermin Streater'i düşündüren bunlar değildi. Onun kafası günlerden beri yalnızca kültür haftası ile meşguldü. Dernek yeni mevsim faaliyetine başlarken hakikaten büyük bir işe girişmişti ve bunun üstesinden gelmek şarttı. Oniki Kasımda büyük bir sergi ile açılan kültür haftası 19 Kasıma kadar devam edecekti. Amerikan Kız Kolejliler Derneğinin hazırladığı bu programın gayesi şehrimizdeki ecnebi dostlarımıza Cumhuriyet devrinde Türk kültür hayatındaki gelişmeler hakkında topluca bir fikir vermekti. Derneğin kanaatına göre memleketimizin yakın çağda sosyal ve siyasi inkilâpları azçok herkesçe malûm olduğu halde, aynı çağın kültür tarihi daha az bilinmekteydi ve çağdaş Türk kültürünün kısaca da olsa, değişik cephelerini bir çerçeve içine toplayan bir program ilk olarak hazırlanmalıydı.

Dernek için bu bir başlangıçtı. Bunu gelecek seneler daha tamam ve daha sistematik bir tarzda ele almak düşünülüyordu. Buna rağmen başlangıç hem çok şey vadediyordu, hem de tatmin edici olmuştu. Oniki Kasım sergisi çağdaş Türk ressamlarını; Türk küttür dünyasından şahsiyetleri ve Türk tiyatrosunu tanıtıyordu. Bir hafta müddetle, Türk-Amerikan Derneği galerisinde açık kalacak olan bu sergide sanatkârların resimleri, biyografileri ve eserleri yanyana duruyordu. Tiyatromuza ait kostümleri giyip dolaşanlar Amerikan Kız Kolejliler Derneğine mensup hanımlardı, Kültür haftası bu sergiden başka üç tane mühim konferans hazırlamıştı. Bu konferanslardan bir tanesi çağdaş Türk şiirine ditti, İngilizce olarak Nermin Streater tarafından verilecekti. Bir diğeri ise "Cumhuriyet devrinde arkeolojik kazılar ve keşifler" ismini taşıyordu ve Ankarada İngiliz arkeoloji enstitüsünün üyesi olan Mr. James Melaart tarafından verilecekti. Üçüncüsü çağdaş Türk musikisine aitti ve Bülent Arel tarafından hazırlanmıştı. Kültür haftasının Ankara sinemasında tertip ettiği film gecesinde ise ecnebi dostlarımız, tarihi bir Türk filmi olan İstanbulun Fethini görmek fırsatım bulacaklardı. Kültür- haftası Operada Yunus Emre oratoryosu ile kapanacaktı.

Nermin Streater aylık yemek toplantısına giderken hep bunları düşünüyordu. Bilhassa sergi işi çok yorucu olmuştu, her an bir eksikliği tamamlamak icabediyordu. Sonra Nermin Streater'i düşündüren bir mesele daha vardı. Başkan olarak **idare** heyetinden selâhiyet almış, bu **işe** girişmişti. Fakat birçok üyelere şimdi mühim işler düşüyordu, acaba üyeler bu işleri seve seve yapacaklar mıydı?. Acaba onlara çok mu yüklenmişti? Süreyya Pavyonu öğle vakti, yalnızca Derneğe tahsis edilmişti ama lokal baştan başa dolu gibiydi.. Nermin Streater merdivende gözükünce, başlar birden kalktı, koro halinde bir ses:

— Yaşasın kültür haftası dedi.

' Başkan hâlâ endişeli idi: *,

— Nasıl çocuklar dedi, hepiniz memnun musunuz? Hepiniz çalışacak mısınız?

Evet, herkes kültür haftasından memnundu, herkes çalışacaktı. Dünyanın her tarafında peykler fırlatılırken, insanlar birbirleriyle amansız bir mücadeleye girişmişken fikir ve kültür en güzel şey değil miydi?.

Nermin Streater nihayet rahat gülümsedi ve kadehler, dünyanın ümidi olan "kültür,, için havaya kalktı.

Terbiye

Genç kızlar

Pek çok anne, genç kızlarına giyinmeyi kuşanmayı, oturup kalkmayı öğrettiler mi zannederler ki kızları için parlak bir istikbal hazırlamışlardır. Halbuki göz alıcı harici görünüşlerin yanında bir genç kızın riayet etmeğe mecbur olduğu bir çok teferruat daha vardır ki, genç kızlara asıl lâzım olanlar da bunlardır. Zamanında ve arzuladığı tipte bir erkekle evlenen genç kız, muhalekak ki,evlenmek için evlenen genç kızdan çok daha mesut olacak ve daha rabıtalı bir yuva kurmağa muvaffak olacaktır. Zaten,, cemiyetimizde "görücü" usulü ile evlenme sistemi artık yavaş yavaş tarihe karışmaktadır. Şu halde genç kız giyinmesini, güzelleşmesini öğrendiği gibi bir erkeği cezbetmesini, kendisine bağlamasını da öğrenmelidir. Erkeği kadına bağlayan şey ise çoğu zaman teferruatdır.

Erkeklerin istemedikleri

Erkeklerin istediklerim yapmaktansa istemediklerini yapmamak çok daha iyidir. Böylece insan suni hareketlerden kurtulur, şahsiyetini muhafaza eder fakat kendisini frenlemeyi, Ölçü ile hareket etmesini öğrenir.

Erkekler mütemadiyen kendi ehemmiyetsiz dertlerinden bahseden kadınlardan hoşlanmazlar. Elbise, berber meseleleri, arkadaşların münasebetsizliği onları alâkadar etmez. Hattâ onlar devamlı şikâyetlerden de, bu şikâyetler ne derece haklı olursa olsun çabuk bıkarlar. Hastalıklar, aile anlaşmamazlıkları, iş huzursuzlukları bu şikâyetler arasındadır, Haklı veya haksız, erkeğin aca-

yip bir kaprisi vardır. Kadını dinlendirici, huzur verici bir varlık olarak arzular. Bir genç kızın kolaylıkla düştüğü en büyük hatalardan biri de erkeğin kafasında daima en ön plânda yer işgal etmeyi arzulamasıdır. Erkeğin hayat ve istikbal kayguları hattâ futbol yahut okuma gibi mühim meşgaleleri olabilir. Bunları kendisine rakip olarak kabul eden kadın derhal partiyi kaybeder. Bu durumda yapılacak şey erkeğin "Merakları" ile mücadeleye girişmek değü bilâkis onlarla ilgilenerek onlardan istifade etmektir. Şayet erkeğin zararlı iptilâları varsa mücadele gene de yersizdir. Uzaklaşmak daima daha iyi netice verir.

" Erkek, menfaat için aranılmaktan fena halde ürker ve korkar. Evlenmek isteyen genç kız bu bakımdan ekseri onu kaçırır. Akıllı bir genç kız hiç bir zaman evlenme kaygusu ile hareket etmemelidir. Sade, samimi bir genç kız, nasıl olsa erkeğe b,u arzuyu verir. Bir erkeğin kavalyeliğinden, otomobilinden, parasından istifade eder gibi görünmek de genç kızlar için büyük hatadır. Erkekten zorla kompliman beklemek, buna mecbur etmek veya kinayelerde bulunmak da erkeği kızdırır ve inadına hareket etmeğe sevkeder.

Erkeğe fazla kompliman yapan suni kadınlar zannedildiği gibi makul değildir ama her fırsatta erkeği küçük düşürmeğe, mat etmeye, mağlûp etmeye çalışan bir kadın zihniyeti de erkeği en çok uzaklaştıran şeydir. Genç kız seçtiği erkeği kuvvetli, zeki ve hoş bulduğunu ifade edecek şekilde hareket etmezse kadınlığını meydana koymamış olur.

Şahane elbiseler, lüks, erkeği cezbetmez. Fakat temiz bir elbise, bakimli bir cilt, iyi taranmış saçlar, bilhassa itinalı eller ayaklar, beyaz dişler erkeği cezbeder. Karmakarışık bir el çantası onun üzerinde pahalı bir kürkten daha çok rol oynar. Kirli bir mendil, boş olmıyan kokular ise onu cinsi bakımdan uzaklaştırabilir.

Erkekvari, özentili hareketler de genç kıza' yakışmaz. Enerjik ve şahsiyet sahibi genç kız, erkeğin omuzuna tokat atan genç kıs değildir. Gene modern genç kıs erkekle açık saçık şakalaşan genç kız demek değildir. Zaten samimi olmıyan her hareket erkeği kaçırır. En muhafazakâr bir erkek en ileri görüşlü kadınla evlenip mesut olabilir. Yeter ki kadin samimî fikirlerini ölçü ile ifade etmesini bilmiş olsun. Gene eri ele Avuca sığmaz erkek en kendi halinde genç kızdan hoşlanabilir yeter ki samimiyet olsun.

Aynı prensiplere dayanarak erkekler numaradan yapılan lâkaydi pozlarına veya aksine yalancı alâkaya fena halde sinirlenirler.

Küsen, darılan, rol yapan genç kıza gelince erkeği izdivaçtan en çok soğutan tipler bunlardır.

Genç kızların en büyük hatalarından biri de alâkadar oklukları erke-

Gelin

Saadetin kapısı dar

Kadın Milletvekillerimiz ve Biz

Jale CANDAN

Seçim sırasında kadın adayların azlığı dolayısı ile hepimiz türlü şikâyetlerde bulunduk. Birçok fikirler ileri sürdük. Bugün 11 inci Büyük Millet Meclisinde sekiz tane kadın milletvekilimiz var. Meclisin açılış gününde, radyodan yeminlerini dinledim. Bu kadir erkek içinde bir kaç kadın sesi hoşuma gitti. Hepsiyle ayrı ayrı tanışsam, konuşsam diye düşündüm. Birkaç gün sonra kalabalık bir kadın topluluğunda birçok kadınların benim gibi düşündüğünü gördüm. Bunların milletvekillerine söyliyecek çok şeyleri, dertleri, dilekleri var. Bunlar kadın milletvekillerimiz ne düşünürler? ne yaparlar? diye merak ediyorlar. Birçok mevzularda onları ikna etmek veya ikna olmak istiyorlar. Dileklerden bir iki tanesini, en çok hoşuma, gidenleri, milletvekili kadınlarımıza duyurabilmek ümidiyle yazmaya söz verdim.

Bir hanım, doğrudan doğruya kadın hakları üzerinde duruyordu. Kanaatince medeni kanun izdivaç bahsinde erkekle kadına tam bir eşitlik kabul ettiği halde bir eksiklik taşıyordu. Şöyle ki, hayatını kocasına ve çocuklarına vakfetmiş ve bütün mesaisini evine hasretmiş bir ev kadınının istikbali hiçbir surette garantili değildi. Erkek herhangi bir sebeple kadından ayrılmak istediği taktirde birkaç aylık nafaka ile işi halledebilir ve evine verdiği muazzam emekten başka bir varlığı olmıyan ev kadını açıkta kalabilir. Hiçbir kanun senelerce çocuklara dadılık, evine hizmetçilik ve kocasına her bakımdan arkadaşlık etmiş olan kadının yarınını garanti altına almamıştır. Oysa ki batıda birçok memleketlerde meselâ İsveçte, Fransada Amerikada ev kadını, kanunun himayesi altındadır ve mesaisi, muhtelif şekillerde, kıymetlendirilmiştir. Bazı yerlerde ev kadım bir işçi sayılır sigortası vardır, bazı yerlerde o kocasının gelirine ortaktır ve terkedildiği zaman dahi, bu ortaklıktan istifade eder. Kısacası, erkek enerjisinin karşılığı nasıl para ile mukabele görüyorsa ev kadınının enerjisi de aynı şekilde mukabele görmektedir ve kadının istikbali yalnızca erkeğin vicdanına bağlanmamıştır. Meseleyi savunan hanım hakikaten düşündürücü misaller veriyordu. Bir ahbabı otuz senelik evlilikten sonra, genç Ur hanıma tutulan kocası tarafından terk edilmişti. Üstelik senelerce fedakârlıklar ve gayretler sayesinde biriktirdiği paralarla alınan aşyalar ikinci hanıma devredilmişti. Çünkü ev eşyası, aksini ispat eden faturalar mevcut olmadıkça ev erkeğine aitti. Misaller birbirini takib ediyordu. Bu haksızlık neticesi çocuklar da çoğu zaman, sefil oluyorlardı ve evler kolayca bozuluyordu.

Toplantıda bulunan bir başka hanım, kadın milletvekillerimizden Mecliste seslerini duyurmalarını istiyordu. Onların şahsiyetlerini göstermelerini, medenî cesaretle hareket etmelerini ve Türk milletinin bu kadar iştiyakla özlediği demokratik sisteme gidiş için Mecliste önderlik etmelerini arzuluyordu. Bu hanıma göre, bugünkü antidemokratik kanunlardan vazgeçildiği taktirde ev kadım bütün kuyruklara, yoklara, pahalılığa rağmen, bütün varlığı ile hükümetin yardımcısı olacaktı. Mecliste "şiddet rejimine" karşı koyan birkaç cesur ince ses, istiklâl savaşımızda mermi taşıyan kadının oynadığı rolü oynayacaktı.

Bütün bunlar konuşulurken içimizde birkaç milletvekilinin bulunması, ne kadar faydalı olurdu. Dertleşirdik ve konuşa konuşa muhakkak anlaşırdık. Acaba An. karadaki kadın dernekleri memleket davalarına ilgi gösteren aydın kadınlarımızla milletvekillerimiz arasında bir irtibat teinin edemezler mi?. Bu da dileklerden birisidir.

ğin üzerinde hakimiyet teessüsüne gayret etmeleridir. Erkeğin zaaflarından istifade edip ona göz açtırmamak iyi netice vermez. Zaten izdivaçtan evvel de sonra da "tazyikler" daima menfi tesirler yaratır. Erkek kadına mecburiyetle değil arzu ile bağlandığım hissetmelidir.

Moda

Çocuk giyimi

Büyüklerin modası daima çocuk kıyafetlerine de biraz tesir eder, fakat bu tesir hiçbir zaman, bu seneki kadar fazla olmamıştır. Eteklik üzerine rahat bir şekilde düşen süveter elbette ki gocuk için çok elverişlidir. Gene bele oturmayan ve rahat hareket etmeye imkân veren yumuşak tayyörler de belki annelerinden çok, yetişmekte olan küçük genç kızların işine yarıyacaktır. Zaten büyüklerini taklit eden yalnız kız çocukları değildir, babaların "tweed" ceketleri ve bütün spor kıyafetleri erkek çocuklar için birer ilham kaynağıdır. Gömleklerdeki yaka değişikliği de onları çok yakından alâkadar eder. Fakat çocuk için "moda", herşeyden evvel pratik, dayanıklı ve rahat kıyafet demektir. İddialı şekilde süslenmiş çocuk, derhal çirkin olur.

Erkek çocuk için

Bir çocuğun kişilik gardrobunu gözden geçirirken iklimi, piyasadaki imkânları göz önünde bulundurmak şarttır. Meselâ Ankarada ekseri kışın hatırı sayılır soğuğu vardır. Buna göre çocuklara ilk bakışta şık gelen kısa ve modern paltolar yerine daha ısıtıcı, daha uzun klâsik paltolar seçmek lâzımdır.. Bu paltoların yakaları bu sene oldukça yukarıdan iliklenmektedir. Piyasadaki kumaş durumu da göz önünde tutulacak olursa meselâ ince bir kumaşı, amerikan bezi ile kaplayıp kalınlaştırmak veya astarla kumaş arasına müflon şeklinde pazen kovmak pek âlâ mümkündür. Çocuk kaç yaşında olursa olsun, arada sırada giyinecek bir "yabanlık" takımı olmalıdır ve o küçük yaştan dik yakalı gömlek giyerek, kravat bağlıyarak, icabedince biraz sıkıntıya girmesini bilmelidir. Arada sırada giyilecek elbise vasat bir kumaştan yapılabilir, çünkü çocuk nasıl olsa her gün büyümektedir. Buna mukabil çocuğun hergün giyineceği pantolonlar daima en sağlam, en yüksek kaliteli kumaşlardan yapılmalıdır. Bugünkü piyasada mevcut olan kaşelere rağbet etmek ve "serj"leri tercih etmek lâzımdır. Piyasada mevcut olan çizgili kadifeler de pantalon veya ceket yapmaya müsaittir. Bu sene yün sıkıntısı olduğuna göre, pazenlerden bol bol istifade edilecektir. Böylece bir, iki kolsuz süveterle kışın soğuğunu karşılamak mümkün olacaktır. Erkek çocuklar, son senelerde moda olan, değişik şekilli spor gömlekleri çok sevmektedirler. Bunları evde pantolon üzerine çıkararak da rahatça giyerler. Kalın ve renkli pazenlerden yapılacak olan bu değişik gömlekler onlara biraz klâsik tipten uzaklaşmak imkânım verecektir. En pratik birşey de içi "müflon"lu empermeabl yarım ceketlerdir. Yağmurlu günler için bunlara gene "empermeabl"den yapılmış şapkalar ilâve etmek lâzımdır.

Bir "Jumper,, modeli
Hem sıcak, hem şık

Kızlar için

Kız çocukların mantolarına küçük bir kürk yaka, küçük bir manşon ilâve edilebilir. Bunlar evlerde kalmış kürklerle yapılabilir ve çocuğa küçük yaştan bir giyim zevki, bir kadınlık inceliği verir. Bell sıkı mantılar daha ziyade pardösüler ve bahar kıyafetleri için tercih edilmelidir, kışın mantoların içine hırka giyildiği için bol biçimleri tercih etmek lâzımdır. Kara kış için, kız çocuğu da tıpkı erkek çocuklar gibi, pantolon, pazen gömlek ve süveteri rahatça giyecektir. Ama kaç yaşında olursa olsun, hem pantolon, hem elbise beraber giyilmemelidir. Bu, hakikaten çirkin olur. Kız çocukları için en pratik bir kıyafet de son senelerde çok moda olan "Jumper" lerdir. Bunlar, ekseri önden düğmeli, kolsuz ve açık yakalı tabiiye . elbiselerdir. Çocuk bunların içine yün veya kumaş her türlü bluz giyebilir. Hem ısınır, hem bluzunun sık sık eteğinden dışarıya fırlamasından kurtulur. Hem de boyları kısalmış bütün örgü veya kumaş bluzlar daha uzun zaman rahatça giyilmiş olur. Bunları piyasada mevcut olan renkli, kareli pazenlerden, çizgili kadifeden ucuza maletmek mümkündür. Çocuklara bu "pantolon bluz" ve "etek-bluz" kombinezonu haricinde sık sık entari yapmak lüzumsuzdur.. Fevkalâde günler için bir tane güzel elbise kâfidir. Bu elbise, düz kadifeden, hafifçe işlenmiş bir ince yünlüden yapılabilir. Renk cazip, parlak olursa, hele bir de içinde güzel kabarık bir jüponu bulunursa çocuk bu elbiseyi çok sevecektir. Kız çocukları için elzem olan birşey de pliseli bir etek ve buna uygun bir tayyör cekettir.

Her gün ev işinden sonra ellerimi bol sabunlu su ile yıkar ve Princesse el losyonunu sürerim.

PRINCESSE
EL LOSYONU
Cild tahribatını önler çatlakları geçirir, nasırları yok eder. Size pamuk gibi bembeyaz ve yumuşak eller kazandırır.

C E M İ Y E T

Hürriyet Partisinin eski "milletvekillerinden seçimi kazanamayanlar iş hayatlarını yeni bir düzene sokmağa çalışmaktadırlar. Genel Sekreter İbrahim Öktem İstanlbulda muayenehane açıp doktorluk yapmak niyetindedir. Rivayete göre İkinci Başkan Enver Güreli ticarete atılacaktır. Genel İdare Kurulu üyesi Turan Güneşin ise avukatlığa dö neceği katiyetle bilinmektedir

İstanbuldaki büyük İstimlâk yolsuzluğu davasına bakılırken sanıklardan Yüksek Mühendis Kudret Şenin avukatları kendisinin aklî muvazenesinin bozuk olduğunu ısrarla iddia edince hâkim şu suali sordu: "Öyleyse vazife alırken niçin ben deliyim dememiş, kabul etmiştir?" Halbuki delilerin kendi deliliklerini bilip te vazife reddetmelerinin âdet olmadığı malûmdur. Bugüne kadar bunu anlamamış bir Türk vatandaşının bulunması hayret uyandırmıştır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Asistan İsmet Giritli doçentlik ünvanı için verdiği muvaffak deneme dersinde "Örfi İdare ve Mahiyeti" mevzuunda konuşarak şöyle dedi: "6 - 7 Eylül hâdiseleri yüzünden konulan örfî idare inşallah memleketimizdeki son örfî idare olur." Âmin...

Hür fikirleri yayma Cemiyetinin sohbet toplantısında konuşan Prof. Abdullah Kemal Yörük şunları söyledi: "Muhalefet partilerinin elinde sadece manevî kuvvetler vardır. Bunun yananda iktidar partisinin elinde polis, mülkî idare, yani hem manevî ve hem de maddî kuvvetler mevcuttur. İktidar muhalefet partilerinin iktidara geçmemesi için tedbirler alabilir; o zaman o memlekette demokrasi vardır denemez... Ya El hürriyeti, toplanma hürriyeti, 'haber alma hürriyeti iktidarı elinde tutanlar tarafından tahdid edilebilir... Fakat aklıselim denilen bir sey mevcut. Bu his, malûmat alma imkanları nekadar kısılırsa kısılsın, galebe çalar."

Orhan Arsal
İsim babası

Yardımlaşma Sandığı paralarının nasıl kullanılacağını müzakere için toplanan İstanbul Barosu Umumî Heyeti içtimaında tekaütlük müddeti mevzuunda şiddetli münakaşalar cereyan etti. Bir avukat, "Devlet bile tekaütlük için 21 sene kabul eder, siz 30 sene kabul ediyorsunuz!" deyince Baro Başkanı Orhan Arsal şu cevabı verdi: "o tekaütlük hakiki tekaütlük değil, politik tekaütlüktür." Baro Başkanının böylece ortaya attığı ve "Hakikî -politik Zıddiyeti Teorisi"' diyebileceğimiz bu yeni nazariye, cemiyetimizin şimdiye kadar bütün sosyologlarını şaşırtan birçok esrarlı hadiselerini izah etmiş bulunmaktadır. Meselâ: hakikî kabine programı değil, politik kabine programı; hakikî basın değil, politik basın; hattâ hakiki kahve değil politik kahve... vs.

İstanbul Belediye Meclisinin fevkalâde toplantısında istimlak işleri için bütçeye topu topu on milyon liralık ek tahsisat konulması teklifi kıyamet kopardı. Birçok üyeler bu meblâğın "gülünç" olduğunu, belediyenin istimlâk bedeli ödeyememek yüzünden vatandaş karşısında küçük düştüğünü, hiçbir yerde âmme müesseselerinin vatandaşa borçlu kalmasının âdet bulunmadığını belirttiler. Üyelerden Muzaffer Erer' şöyle bağırdı: "Veresiye istimlâk olmaz!" Bu söz çok doğru olmakla beraber, bugünkü şartlar altında, Bektaşîye "Abdestsiz namaz olmaz" diyenin aldığı cevabı hatırlatmaktadır.

Geçen hafta "Vatan" isimli teşekküllere uğurlu gelmedi. Vatan gazetesi başmuharriri Ahmet Emin Yalman son yazdığı birkaç makale yüzünden savcılığa çağırıldı, ifadesi alındı. Vatan Partisi Genel Başkam Dr. Hikmet Kıvılcım ise bir seçim konuşmasında komünizm propagandası yaptığı ve dini politikaya alet ettiği iddiasıyla tevkif olundu. Komünizm propagandası bilinmez ama, dini politikaya alet eden siyasilerin, bu genel başkandan ibaret olmadığı muhakkaktır ve onların ne vakit ve ne cins takibata uğrayacakları şiddetle merak edilmektedir. .

Amiral Brsocoe
Ördek avcısı

Bir sene kadar evvel memleketimizi ziyaret eden Danny Kaye Tel Avivden Romaya, giderken Yeşilköyde kırk dakika kaldı, fakat nedense uçaktan çıkmak ve muhabirlerle konuşmak istemedi. Bunun üzerine bir gazetenin foto muhabiri türlü lüle ve desiselerle uçağa girip te resmini çekince Mr. Kaye "Makineni kırayım da gör!" diye haykırarak saklırdıysa da delikanlıyı yakalavamadı.

Amerikanın 16700 tonluk Canberra kruvazörü İstanbula geldi. Gemi komutam Frank H. Brumby Jr. Valiyi ve Amerikan Başkonsolosunu ziyaret etti. Canberranın füze taşıdığı; içinde 27 kilometrelik elektrik kablosu bulunduğu, 100000 ampulün devamlı surette yandığı, velhasıl kruvazörün dünyanın, en modern gemilerinden biri olduğu bildirilmektedir. Fakat gemiye dair basında çıkan haberler arasında halkı en çok alâkadar eden şu oldu: "Geminin kilerinde dört ton kahve vardır!" Bütün hafta İstanbul halkına gemi muazzam Ur kahve kutusu gibi göründü.

Nato Güney Avrupa Kuvvetleri Komutanı Oramiral Briscoe, basın toplantısında sputniklerin sadece birer propaganda aleti olduğunu iddia ederek şöyle dedi: "Amerika böyle bir propagandaya İhtiyaç duymadığı için Rusya ile peyk yarışına girmemiştir". Oramiral basın toplantısından sonra Ördek avına çıktı.

Amerika

Sputnik'lere rağmen...

Geçen hafta Eisenhower, hükümetinin **dünya** meseleleri **hakkında** görüşlerini sadece haftalık **basın** konferanslarında vermekle iktifa etmedi. Doğrudan doğruya Amerikan milletine televizyon ve radyo ile hitap etti. Millî buhran zamanlarında Başkanlarının sesini işitmeğe alışmış olan Amerikalılar bu konuşmayı büyük endişe ile bekliyorlardı. Birkaç haftadır Krutçef, Sputniklerin yerdiği cür'etle dünyaya meydan okuyor, açık ve kapalı şekilde tehdit ediyordu. Amerikalıların zihninde birçok sualler vardı: Ruslar yarının harplerinde kullanılacak silâhlarda hakikaten Amerikadan ilerde miydiler? Rus ilmi ve teknolojisi son senelerde farkına varılmadan büyük inkişaflar kaydetmiş ve **Amerikayı** geride mi bırakmıştı? Emniyetleri tehlikeye mi düşmüştü? Eisenhower işte bu endişe dolu suallere cevap vermek için milletinin karşısına çıkmıştı.

Eisenhower'e göre memleketin en büyük eksikliği -diğer **memleketlerin** tahayyül edemiyeceği kadar bol para sarfedilmesine rağmen- ilim ve fen eğitimine kâfi ehemmiyet verilmemesi ve ilme millî hayatta lâyık olduğu mevkiin tanınmamasıydı. İkinci eksiklik ise, gerek hükümetin ele aldığı projelerde, gerekse sanayide "temel araştırmaların" -yani nazari çalışmalarla uzun vadeli tecrübî çalışmaların- zayıf olmasıydı. Bu eksikliklerin, giderilmesi hakkında hükümetin teferruatlı görüşü ve düşünülen tedbirler Eisenhowerin 13 Kasımda Oklahama City'de vereceği **nutukta** belirtilecekti. İlk tedbir olarak Eisenhower, hükümetin doğrudan doğruya idare ettiği ilim projelerinde Başkana bağlı olarak bir "ilmi Genel Kurmay Başkanı" tâyin ediyordu. Bu, Massachusetts İnstitute of Technology'nin Başkanı olan Dr. James R. Killian olacaktı. Bütün ilmî çalışmaları koordine etmek ve randımanı arttırmakla vazifelendirilen Killian hem ilim adamı olarak, hem de idareci olarak tecrübe sahibiydi.

Her şey güllük gülistan değil

Eisenhowerin nutkunun bilhassa Amerikan milletinin gerilen sinirlerini teskin etmeği hedef tutan nikbin bir ton taşıdığı dikkatli müşahitlerin gözünden kaçmadı. Başkanın söylemediği birçok şey vardı. **Roket** ve sun'i peyk programlarının (bk. AKİS Sayı 183, FEN) gecikme sebeplerini hususî bir Meclis Tahkikatı araştıracaktı. Harbiye Bakan Yardımcısı Paul D, Foote daha bu tahkikat komisyonunun karşısına çıkmadan -bir Sivil Korunma Komisyonu önünde- bocalamıştı. Önce, "Ruslardan dört beş sene gerideyiz, bu arayı kapatmak çok güç olacak" demiş, sonra bu beyanını tekzip ederek **"halen dört** beş sene gerideyiz demek istemiyorum, onlara çok yakınız" diye konuşmuştu. Foote'a göre Ruslar roket çalışmalarına 1945 de başlamışlar, Amerika ise 1952 de **işe girişmişti.**

İlim yarışında mühim bir âmil elbette ki çalışan ilim adamlarının sayısıydı. Rus ve Amerikan ilim adamlarının arasındaki kalite farkının, muazzam olduğuna inanmak için pek safdil olmak lâzımdı. Foote Amerikada hâlen 840.000 ilim adamı ve

Dr. James R. Killian
"İlmi Genel Kurmay Başkanı"

mühendis bulunduğunu bunun 250.000 inin araştırma ve geliştirmede çalıştığını, bunun da 100.000 inin savunma projeleri ile meşgul olduğunu: söylüyordu. Bu rakkamlar, Batı dünyasının bütün diğer memleketleri için muazzamdı. Bu kadar insanın çalıştığı ve milyonlarca doların sarfedildiği projeler elbette ihmal edilmiş sayılamazdı. Ancak Foote mebuslara Rusların ne' kadar insan çalıştırdığını söylemiş miydi? Alınan haberlere göre Rusların 1.500.000 ilim adamı ve mühendisi yardı. Uzun vadeli temel araştırmalarında bir Amerikalıya mukabil üç Rus çalışıyordu. Rus Üniversiteleri ilim ve teknoloji sahalarında bu sene 150.000 mezun vermişti. Amerika için ise bu rakkam 70.000 idi.

Kasım ihtilâlinin 40 ıncı yıldönümünde Ruslar Moskovadaki geçit resminde çeşitli yeni silâhları, 38 tip roketi, atom bombası atabilen topları seyrederken, hür dünya memleketleri ümitlerini her zamandan daha fasla olarak Amerikaya ve Eisenhowerin konuşmasından sonra yeni hamleler yapmak mecburiyetinde olan Amerikan ilim ve fen adamlarına bağlıyordu.

Parlak Fikir

Krutçef Yoldaş geçenlerde, dünyanın yüreğine su serpti: Mareşal Zukof'a bir şey yapılmayacaktı, Mareşal Zukof'a münasip bir yer aranıyordu.

Şu, Krutçef Yoldaşın hiç aklı yok.

Elinde Sputnik I var, Sputnik II var. Laika yerine, koysa ligine Mareşal Zukof'u.

Hem o rahat etsin, hem kendisi!

Ruslar, gururla ilân ediyorlar: Rusyada o kadar ilim âşıkı varmış ki, bunlar köpek yerine Sputnike alınmak için kuyruk olmuşlar.

Onlara ilim âşıkı değil, açıkgöz derler. Rusyada yasamaktansa Sputnikte yaşamanın müreccah olduğunu artık çocuklar bile biliyor.

Rusya

Sputnik II den haber yok

7 Kasım 1957 günü Moskova Radyosu, Sputnik II'nin dünya etrafında 68 devir yapmış olduğunu ve peykten alınan radyo sinyallerine göre köpeğin -ki adı bazı kaynaklara göre Damka, diğer bazılarına göre Laika, gene bazılarına göre Kudryavka idi. sıhhatte olduğunu bildiriyordu.

Kasım ihtilâlinin 40 ıncı yıldönümü münasebetiyle Rusların köpeği peyleten fırlatıp tekrar arza indireceklerini bekliyenler yanılmışlardı. Fakat bu yayından, sonra nedense Ruslar ne köpeğin, ne de peykin lâfını etmediler. Rivayetler dolaşmağa başladı: Köpek ölmüştü, yahut hakikaten peykten fırlatılmış ve -yolda ölmediyse. dünyaya inmişti, yahut da Sputnik II nin radyosu bozulmuştu. Prag menseli bazı haberler köpeğin Moskovanın 30 kilometre uzağında bir yere sağ salim indiğini bile söylediler. Bu haberi güya Çekoslovak ilim adamları Rus meslekdaşlarından almışlardı!

Gerçi Sputnik II yi -veya köpeğin bulunduğu kısmı- frenlemek mümkündü. Zira anlaşıldığına göre peykin icabettiği zaman çalıştırılabilecek bir roketi vardı. Roket peykin gidiş istikametinin aksine çalıştırılırsa peyk yavaşlar ve arza. yaklaşırdı. Bu mümkündü ama, çok zordu. Ruslar acaba bu tecrübeyi yapabilmişler miydi? Köpek sağ mıydı, yoksa ölmüş müydü? Sputnik II nin radyosu mu bozulmuştu? Birçok kimse bu suallerin cevabını almak için Ruslara müracaat etmiş, fakat ne müsbet ne menfi bir cevap alamamıştı. Sputnik II ve Ruslar, Kasım İhtilâlinin 40 ıncı yıldönümündenberi susuyorlardı.

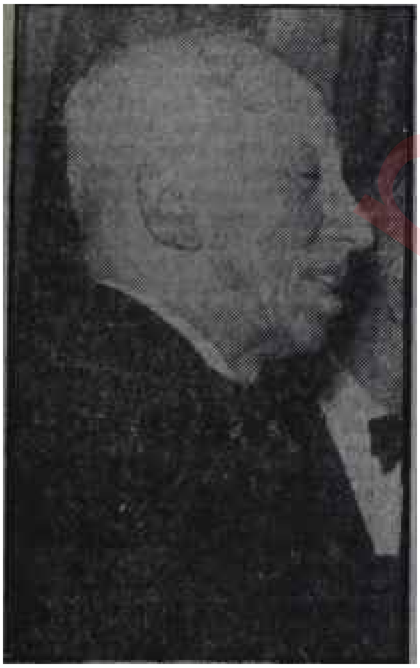
Armağanlar

Ölü doğan çocuk

Bu haftanın içinde bir. gün 24424 numaralı telefon uzun uzun çaldı. 24424 numaralı telefon Türk Dil Kurumuna aitti. Telefona, sekreter olduğunu söyleyen bir bayan çıktı. Karşı tarafın suallerini uzun uzun dinledikten sonra kekeleye kekeleye cevap verdi. "Evet, o da böyle bir şey duymuştu. Fakat bahis konusu paranın kuruma gelip gelmediğinden haberi yoktu. Gerçi bir iki kişiye sormuş soruşturmuştu ama öğrenememişti. En iyisi bunu Genel Sekretere sormalıydı."

Hâdise, memleket basınında, kıyaya köşeye sıkıştırılmak bahasına da olsa yer almış ve bu işle uğraşanlara duyurulmuştu. Sayılı zenginlerimizden Habip Edip Törehan, seçimlerden hemen sonra, İsmet İnönüye yaptığı hücumun kefaretini ödercesine, Türk Dil Kurumuna beş bin lira bağışta bulunduğunu gazetesi vasıtasiyle ilân etmişti. Yalnız bu işle yakından ilgilenenlerin merak ettikleri nokta şuydu: Habip Edip Törehan, bu beş bin lirayı Kurumun her yıl vermekte olduğu kendi armağanlarına ek olarak mı veriyordu? Yoksa, bir Habip Edip Törehan Armağanı kuracak, Kurumu da bu ise önayak mı edecekti?

Bu meçhulü aydınlatacağı sanılan Genel Sekreter Agâh Sırrı Levent ise, haberi herkes gibi gazetelerde okuduğunu söylüyordu. Bütün bildiği gazetelerde ne yazılmışsa oydu.

Habip Edip Törehan

Vadetmekten kolay ne var ?

Kurum olarak, bu işe elbette pek sevinilmişti. Törehan gibi bir kaç zenginimiz bu çeşit sanat armağanları kurarlar veya kurulmuş olanları paraca desteklerlerse, edebiyatımız memleketimizden önce kalkınırdı. Hattâ iktidar partisi bile bunu düşünebilir ve vatan sathındaki görülmemiş kalkınma hareketini en güzel şekilde kaleme alabilecek yazarlara dünyalık armağanlar verebilirdi.

Kurumun aklına bunlar ve bu kadarı gelmemekle beraber, Habip Edip Törehanın bu hareketine karşılık Kurumun memnuniyetini bildiren bir mektup yazılmış ve gönderilmişti. Mektupta kurulacak bu armağanda neler olması, neler olmaması meselesi de sorulmuştu.

Mektup, Ankaradan İstanbula varışının ertesi günü, Yeni İstanbul gazetesinin birinci sayfasında en mutena bir köşede yayınlanmıştı. Ama, bütün hikâye bu kadardı. Habip Edip Törehanın bir armağan için -hem de her yıl verilecek bir armağan için. Dil Kurumuna beş bin lira bağışta bulunduğu bildirilmiş, daha sonra da Kurumun mektubu aynen yayınlanmıştı. Sonrası yoktu. Ne Kurum yazdığı mektuba bir cevap alabilmiş, ne de Habip Edip Törehan beş bin liralık bağışını göndermişti.

İşin bu mecraya döküleceği hiç beklenilmediğinden sevinç pek kısa sürdü. Anlaşılan çocuk ölü doğmuştu.

Habip Edip Törehanın armağan işi yılan hikâyesine döne dursun, Dil Kurumunun yeni yönetim kurulu 29 Ekim günü, İstanbulda üniversitedeki profesörler evinde toplanıyordu. Üç yıldanberi verilmekte olan Kurum armağanları, son Kurultayda alınan bir kararla değiştirilmişti. Daha önce armağan iki bölümde veriliyordu. Sanat armağanı adı verilen birinci bölümde, o yıl yayınlanan eserlerden Dil Kurumunun "amaçlarını" en fazla benimseyenine 3500 liralık bir mükâfat veriliyordu. Bu eserler, hikâye, şiir kitabı, roman hattâ tercüme olabilirdi. Aranan ve matluba uyması istenen şey "öztürkçeci" olmasıydı. Başka hiçbirşey istenmiyordu. İkinci bölümdeki Bilim Armağanının da birincisinden farkı yoktu.

Armağan iyiydi, hoştu ya, dağıtış şekli yanlıştı. Büyük Kurultayda bu yanlışlığı şair M. Sunullah Arısoy, yana yakıla açıkladı. Sunullah Arısoy da bütün kurum üyeleri gibi bunun değiştirilmesini istiyordu. Öbür üyelerden farklı olarak da dağarcığında bir teklifle gelmişti. Arısoyun istediği ve tercüman olduğu değişiklikler şunlardı: 1 - Bilim eserleriyle edebiyat eserleri jürisinin ayrı ayrı olması, 2 - Armağana, o yıl içinde yayınlanmış bütün kitapların girebilmesi, yazarlar tarafından adaylık

Sunullah Arısoy

Dağarcıktaki teklif

konma şartının kaldırılması, 3 - Edebiyat eserlerinde, dilden başka sanat değerlerine de dikkat edilmesi, 4-Armağanın yedi ayrı dala verilmesi (şiir, hikâye, roman, tiyatro, deneme, eleştirme, gezi, tercüme, ilmi eserler) . 5 - Bu dalların her birine 2 bin lira mükâfat verilmesi.

Bu surutle dağıtılacak miktar 7 bin liradan 14 bin liraya yükselecek ve yönetmelik, seçimde isabeti daha çok sağlıyacak bir şekle sokulmuş olacaktı.

İstanbulda toplanan yönetim kurulu işte bu teklife uyarak 7 ayrı dala ayrılmış olan sanat, ve bilim eserleri armağanları için jürileri seçmişti. Sanat armağanları jürisine: Suut Kemâl Yetkin - Estet - , Behçet Kemal Çağlar -Esbak sair-, Fahir İz- İngilizceden Türkçeye lügati yazarı- Tahir Nejat Gencan -Orta okullarda Dilbilgisi kitabı yazarı-, Hikmet Dizdaroğlu -Türkçe öğretmeni ve okul müdürü-, Orhan Hançerlioğlu -romancı-. Bilim armağanları jürisine ise, İlhami Civaoğlu -Kimya profesörü-, Ahmet Ateş -Prof-, Selâhattin Batu -Veteriner Fakültesi profesörü-, Nusret Hızır -Felsefe profesörü- ile Reşat İzburak ve Mehmet Tuğrul seçildiler.

Bilim jürisi bir yana, sanat eserleri jürisinin eski hamam eski > tas olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Önceleri tek bir jüri iken, amipler gibi ortasından ayrılarak iki ayrı Jüriyi meydana getirmek, değme akıllının düşünemiyeceği bir hareketti ve elhâk, Atatürkün "Nutuk"unu Türkçeleştirmeyi Behçet Kemal Çağlar gibi sabık bir şaire emanet eden Dil Kurumundan da doğrusu bundan başka bir şey beklenemezdi.

T İ Y A T R O

İstanbul

Merdivenlerin ettiği

İki tiyatro aşığı, sanat dostu İrfan Ertemle, eski Küçük Sahne aktörlerinden Mücap Ofluoğlu bir araya gelerek Beyoğlunun yan sokaklarından birindeki Ertem Galerisinde bir "Oda tiyatrosu" kurdular. Bu tiyatronun perdeleri açılıncaya kadar başa gelen zorlukların, çekilen çile ve zahmetlerin neler olduğunu bu işin içinde olmayanlar imkânı yok anlıyamazlar. İşte İrfan Ertemle Mücap Ofluoğlu da, bir kaç ay içinde bu çileyi çekip türlü güçlükleri yenerek bomboş bir salonu şirin bir oda tiyatrosu haline getirinceye kadar canları çıkaşıya çalıştılar. Perdelerini açabilecek bir sahne kurmuş, ışık tertibatım hazırlamış, sahnenin önüne de koltuklar yerleştirerek salonun orasını burasını düzeltmişler ve içerisini seyircinin girip rahatça bir oyunu seyredebileceği hale getirmişlerdi. Sonra en aşağı bu işler kadar yorucu bir başka faaliyet başlamıştı. Oda Tiyatrosunu yürütebilecek güvenilir bir kadro kurmak. Bunu da halletmişlerdi. Hattâ öyle ki, bir piyes seçilmiş, provalara başlanılmış ve bu iş de sonuna getirilmişti. Bütün bu işler ömür törpüleyen bir çalışma istiyordu. Bu işde çalışan sanatçılar bir tek şeyin, perdelerini açacakları günün ümidiyle, bütün bu sıkıcı ve yorucu günleri büyük bir şevk içinde geçirmişlerdi. Sahne tozunu yutmuş insanlar için yemden ramp ışıklarına kavuşmak ve hele kendi kurdukları bir tiyatronun perdelerini açmaktan daha güzel bir şey tasavvur edilemezdi.

Nihayet yorucu günlerin sonu gelmişti. Oda Tiyatrosunda herşey tamam ve yerli yerindeydi. Son provalar dahi tamamlanmak üzereydi. Afişler duvara çıkarılabilir, gişe açılıp seyircilere "buyurun" denebilirdi. Oda Tiyatrosu kurucuları bu sevincin içindeydiler. Yağ da, un da, şeker de herşey hazırdı. Geriye bir helva yapıp yenmesi kalıyordu. Ama ansızın bu sevincin üstüne kara bir perde iniverdi. Komedi, melodrama dönmüştü. Günün birinde Belediyeye İmar Müdürlüğünden bir heyet çıkıp gelmiş ve ortalığı enine boyuna ölçüp biçtikten sonra tiyatronun bu şartlar altında açılamıyacağı yolunda bir rapor hazırlayıp gitmişti. Zira salona çıkılan merdiven yalnızca 100 santim genişliğindeydi. Halbuki Belediye talimatnamesine göre bu genişliğin 150 santim olması gerekiyordu.

Kurucular, ne yapacaklarını, ne diyeceklerini şaşırmışlardı. Avrupanın dört bir tarafında ne mahzen tiyatroları, ne cep, ne oda tiyatroları vardı. Bizim Belediye nizamnamelerimize göre bunların hiç biri aranan evsafa uygun değildi. Dolayısı ile de bunların hiç birinin perdelerini ve kapılarım açmamaları lâzımdı. Çünkü bu tiyatroların çoğunda ne 150 santim genişliğinde merdiven, ne de salona açılan üç-dört kapı vardı.

Oda Tiyatrosu kurucularının ilk şaşkınlığı geçtikten sonra hemen Belediyedeki ilgililere ve hatta Belediyenin en üst kademelerindekilere kadar müracaat ettiler. Tok nasıl ki açın halinden anlamazsa, sanatçı olmıyanların, sanatla uzun boylu alâkası olmıyanların da sanatçının dertlerini anlamasına imkân yoktu. Hattâ salonu gezen büyük söz sahibi ilgililerden biri: "Ne olur canım -demişti- bir tiyatro da eksik oluversin."

Bir merdiven bütün ümitleri kırıyordu. Üç beş sanatçı, elleriyle kurdukları minicik tiyatrolarının kapısını açamiyorlardı. Sahneleri karanlıktı. Ramp ışıklarını yakamıyorlardı. Sadece dağın ardındaki son ümidi, kendilerine uzanacak yardım elini bekliyorlardı.

Festivaller

Başlayan festival

AKİS okuyucuları bu satırları okudukları sırada İstanbul şehri, bilhassa üniversite ve tiyatro çevreleri son yıllar içindeki en mühim sanat hâdiselerinden birinin en hararetli devresine girmiş olacak.. Ayın 13 ünde başlıyacak olan "İkinci, İstanbul - Dünya Üniversite Tiyatroları Festivali" çeşitli memleketlerin Üniversite tiyatrolarının verecekleri temsillerle tam on gün sürecek.

Geçen sene tertiplenen birinci Festivale bazı siyasî sebepler yüzünden yabancı memleketlerden pek az tiyatro katılabilmişti. Fakat geçen hafta içinde bir basın toplantısı yapan festival komitesi bu yılki festivale onüç yabancı tiyatroyla birlikte altı tane de Türk Üniversite Tiyatrosunun katılacağını açıklamıştı.. Komite uzun çalışmalardan sonra Belediyeden Dram tiyatrosunu muvakkaten almaya muvaffak olmuştu. Festival böylece, dört başı mamur bir salonda ve sahnede yapılmış olacaktı ki bu da festival komitesinin başarılı bir icraatıydı..

Komite ayrıca bir de festivali şeref üyeliği ihdas etmiş ve İlk üyeler olarak da Max Mainece, Vasfi Rıza ve Tunç Yalmanı seçmişti.

Bu seneki festivale Almanyadan üç, Yugoslavyadan iki, İtalyadan, Bulgaristandan, Fransadan, Belçikadan, Şiliden ve Yunanistandan birer, İstanbuldan beş ve Ankaradan da bir tiyatro katılıyordu.

Festivale ne taraftan bakılırsa bakılsın bu sene yüklü bir programla ve tam manasıyla başarılı bir organizasyon içinde geçeceği ve İstanbullu sanatseverlere unutulmaz günler geçirteceği umulabilirdi.

Okuyucu mektupları

Seçimler hakkında

Ankarada seçimi C.H.P. nin kazanmasından beri D.P. lieri gelenlerinin Ankaraya ne gibi ceza vereceklerini merak ve heyecanla bekliyoruz. Acaba başkenti, bu yıl fiilen başkentlik yapmış olan İstanbula mı taşırlar? Tahut Çankaya ilçesini il yaparlar da Ankarayı ilçe haline mi getirirler?

Mustafa Özhanoğlu - Ankara

Secim sonuçları artık rejimimizin sağlam bir yolda olduğunu göstermesi bakımından pek memnuniyet verici olduğu gibi hem iktidara hem de C. H. P. ye Milletin yaptığı ihtar bakımından çok önemlidir. Sarih olarak görülüyor ki C. H. P., 1962 de İktidarın favori adayıdır. O halde şimdiden bu şerefli vazifeye olan liyakatini isbatla mükelleftir. Bunun için de yapılacak bazı şeyler var: Teşkilat yatmamalı, zayıf olduğu yerleri önümüzdeki dört senede kazanmaya bakmalıdır. Meclise giren, bilhassa kalite bakımından kuvvetli olan kadro da Milletle olan temasını seçim zamanına hasretmemelidir. Bu kadrodan esaslı bir Meclis çalışması beklemek hakkımızdır. Bunun için hemen bir gölge kabine kurup ilân edilmelidir ki, Türk Milleti dört yıl sonra iktidara getirebileceği ekibi tanısın ve tartsın. Sahir Dağ _ İzmir

Son sayılarınızda ne C.M.P. den ne de Hür. P. den bahsediyorsunuz. Ne oldu? Yoksa artık bu partileri politika hayatımızdan silinmiş mi kabul ediyorsunuz? Eğer böyleyse iyi veya kötü iki partinin aldığı bir milyona yakın reyi ne yapacaksınız? Mecliste az milletvekili ile temsil edilmek bahtsızlığına uğradılar diye bunları büsbütün gönülden çıkaralım mı?

Murat Ali Temiz - Ankara

Hapishaneler hakkında

AKİSin 181. sayısında Ankara Müddeiumumisinin hapishaneler hakkındaki tekzibini ve bu arada Metin Tokerin hastalığına hapiste çare bulunduğunu okuduk. Dertlerine deva bulamıyan vatandaşlara bir kere de Ankara hapishanesine müracaat etmelerini tavsiye ederiz. Ünal Ünsal - Ankara

Ankara Savcısı Rahmi Ergilin Mecmuanızın Adalet sayfasındaki tekzibini okudun. AKİSin de Rahmi Ergili gerektiğinde vesikalarla ikna edebileceğini umuyordum. Nitekim etti de. Şayet Sayın Ergil, bu defa da ikna edilmemişse birkaç ay değilse bile bir kaç günlük hapisliğin yeteri kadar bütün hakikatleri kendisine Öğretebileceği kanaatindeyim. Zira büyüklerimiz "Bir musibet, bin nasihatten ileridir" dememişler mi.

Taran Tuğlu . Kelkit

M U S İ K İ

Konserler

Bocalama devresi

Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının bu mevsim, yeni şefi Robert Lawrence'ın idaresinde verdiği üç konsere bakarak, bu müessesenin istikbali hakkındaki ümitleniş acaba aşırı bir nikbinliğin neticesi miydi? Orkestra yeni rejim altındaki ilk çalışmalarında tedrici ilerlemeler gösterebilmiş, yeni şeften ve yeni kanundan beklenenleri haklı çıkartmış mıydı?

Orkestra üyelerinin taze bir hevesle işlerine sarıldıkları biliniyordu: Robert Lawrence, bir büyük sanatkâr değilse de -büyük sanatkârlar, bir Bruno Walter, veya bir Leopold Stokovski zaten ömrünün bir iki yılını Türkiye'ye bağlamayı kabul etmezler, selâhiyetli bir meslek adamıydı ve Praetorius'den bu yana, Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının bütün devamlı şeflerinden kat kat üstün bir idareciydi. Orkestra üyelerinin çoğu, Cumhurbaşkanlığı Orkestrasını, Avrupa veya Amerikanın hiç değilse ikinci sınıf orkestralarının seviyesine yükseltecek kalitede çalgıcılardı. Öte yandan, başarıya engel olan baza sebepler vardı: kullanılan çalgılar eskimiş, bozulmuştu; döviz yokluğu yüzünden yenileri getirtilememekteydi. Orkestra, operanın yani, kaprisli bir umum müdürün, sığıntısı halindeydi. Kendine mahsus bir konser salonu, hattâ uygun bir prova yeri, yoktu.

Bu menfi ve müsbet durumlar hesaba Katılınca, orkestranın son haftalar içinde çıkardığı icraların birbirinden çok farklı seviyeleri bir dereceye kadar izah edilmiş olabilir. Şüphesiz ki Cumhurbaşkanlığı Orkestrası bugün büyük bir istikrarsızlık içindedir. Profesyonel bir orkestranın yaptığı musikinin kalitesi yüzde yüz nisbetinde sefine atfedilebilir. Cumhurbaşkanlığı Orkestram da hernekadar bir profesyonel orkestraysa da, yıllardır başıboş bırakılmış olması sebebiyle bu nisbeti biraz düşürmek, orkestranın durumunu da hesaba katmak yerinde olur. Bu orkestra şimdiki haliyle şefin çehresini biç değiştirmeden aksettirebilecek mükemmel bir âlet değildir.

Mevsimin ilk konseri, nikbinlikle karşılanması gereken bir başarısızlıktı. Fakat geçen yıllara nisbetle büyük ilerlemeleri temsil ettiği için ümit vermişti. İkinci konser, gözetilen hedefe nerdeyse varıldığını düşündüren -hele Türkiye ölçüleri hesaba katıldığında muazzam sayılabilecek, bir ba-arıydı. Oysa geçen Cumartesi verilen üçüncü konser, ikinciye de birinciye da nisbetle, geriye atılmış bir adım olmaktan ileri geçemedi.

Programdaki dört eserden Cimarosa'nın "Gizli Evlilik" Uvertürü ile Wagner'in "Usta Şarkıcılar" Prelüdü, genel olarak tatmin edici tefsirlere kavuttular. Wagner, büyük bir kargaşalık içinde çalınmasına rağmen hiç olmazsa Lawrence'ın, bu prelüdün karakterini anlayışı ve operanın konusuyla olan münasebetlerini belirtisi, icraya verdiği sürükleyicilik, halkın alkışlarını ve "bis" yapılmasını haklı gösterebilirdi. Oysa Brahms'ın üçüncü senfonisinde yalnız ve yalnız kargaşalık vardı. Bu eser şimdiye kadar birçok kere Cumhurbaşkanlığı Orkestrası tarafından çalınmış, her defasında kötü icra edilmiş, fakat hiçbir zaman bu derece dağınık ve manasız bîr hala gelmemişti.

Hazreti Süleyman Rapsodisi

Konserin övülecek tarafı, viyolonselci Nusret Kayar'ın Ernest Bloch'un "Schelomo" adlı İbrani Rapsodisinin solo partisini çalışıydı. Bu eser Türkiycde ilk defa olarak icra edilmekleydi. Aslen İsviçreli, halen Amerikan uyrukluğunda bir Yahudi bestekâr olan Ernest Bloch, "Schelomo" yu 1916 yılında yazmıştı. "Schelomo" İbranice "Süleyman" demektir. Bloch musikisiyle, İncil kahramanlarından Kral Süleymanın portresini çizmek istemişti. Zenginliği ve kudretini düşünüp dünyada herşeyin boş ve fuzuli olduğu felsefesine varan Süleymanı, Bloch'un zengin, renkli ve mütekebbir fakat boş ve fuzulî musikisi uygunlukla temsil ediyordu.

Viyolonsel partisinin zaman zaman, orkestranın yüklü sesleri altında boğulup kaldığı bu eserde Nusret Kayar, çalgısının sesini duyurmak için ümitsiz gayretler sarfetti. İşitilebildiği kadarı, çalgısından çıkarttığı ses serin,' yumuşak ve vakur, çalışı teknik bakımdan güvenli, tefsir bakımından hesaplı ve düşünceli, fakat biraz heyecansızdı. Fakat muhakkak olan, Nusret Kayar'ın bu eseri dünyanın her yerinde çalabileceği ve takdir toplıyabileceğiydi. Lawrence, soliste elastikî bir refakat sağladı ve orkestra Bloch'un renkli partisyonunu azçok başarıyla aksettirdi.

Genç Fransız

Ankara Devlet Konservatuvarının Türk Fransız Kültür Cemiyetiyle işbirliği halinde tertiplediği **altı** konserlik serinin ilkinde genç **keman** virtüözü Devy Erlih, hıncahınç dolu, hattâ yalnız sıra aralarına değil, sahnesine bile iskemleler yerleştirilmiş Konservatuvar salonunda geçen hafta Salı akşamı, Bach, Beethoven, Ravel ve Sarasate'ın eserlerinden müteşekkil bir program sundu. Bundan önce iki defa Türkiyeyi ziyaret etmiş olan Erlih'in, Türk dinleyicileri üstünde çok iyi bir intiba bırakmış olduğu, konserin gördüğü muazzam rağbetten anlaşılıyordu.

Devy Erlih'in bundan **önce** Ankarada son verdiği konserde çaldığı Beethoven ve Çaykovski konsertolarının şevkini o akşam tekrar **tatmayı** umanlar, hayal kırıklığına uğradılar. Gerçi karşılarına, kemandan tatlı, yumuşak bir ton çıkartan **mekanik** rahatlığın zirvesine yaklaşmış bir kemancı vardı. Fakat **akşam,** baştan aşağı yavan, hattâ sıkıcı geçti. Bu tatsızlıkta, piyanist Ferdi Statser'in kuru, sert icrasının dahli de büyüktü.

Konservatuvarın, Türk . Fransız Kültür Cemiyetiyle birlikte tertiplediği seride, beş konser daha vardı. Dördü piyanist ve biri de çellist olmak üzere beş Fransız musikişinası şimdiden tesbit ve ilân edilmiş günlerde, Ankarada konser verecekler-

di. Konser İşiyle uğraşan bîr müessesenin, bir mevsimin konserlerini nasıl düzenlenmesi gerekeceği hususunda iyi bir örnek nihayet Konservatuvar Müdüriyeti tarafından verilmiş oluyordu.

Opera

Bestekârlar, dikkat!

Önümüzdeki Ocak ayında Milano'nun meşhur musiki yayınevi Ricördi, 150 yaşında olacak. Bu münasebetle Ricordi, tek perdelik bir lirik opera için müsabaka açmış bulunmaktadır. Kazanan bestekâra Uç milyon liret (resmi kurdan aşağı yukarı beş bin lira) ödenecek ve eseri 1958-59 mevsiminde La Scala'da oynanacak. Her milletten bestekâr bu müsabakaya iştirak edebilir. Yaş haddi yoktur. İtalyanca, müsabakanın resmi dilidir. Bununla beraber başka dilde operalar da -librettolarının İtalyanca tercümesi de beraber gönderilmek şartiyle- müsabakaya girebilirler.

Gönderilen operaların hiçbir yerdi icra edilmemiş ve hiçbir müsabakaya girmemiş olması şarttır. Eserler en geç 31 Temmuz 1958 tarihinde Ricordi'ye yollanmış olmalıdır. Bestekârlar asıl adlarım kullanamazlar. Takma isimle müsabakaya girmeye mecburdurlar.

Ricordi, bilhassa opera sahasında ihtisas yapmış bir yayinevidir. Rossini, Bellini, Verdi, Donizetti, Puccini, Menotti gibi birçok ünlü operacının partisyonları, Ricordi tarafından yayınlanmıştır. Ricordi ilk defa olarak böyle bir müsabaka açmakla beraber bu fikir yeni değildir. Milanolu bir başka naşir, Edoardo Sonzogno. geçen asrın sonlarında opera müsabakaları açmış, hattâ bunlardan birini Mascagni'nin meşhur "Cavalleria Rusticana"sı kazanmıştı. Puccini de, "Le Villi" adlı operasıyla Sanzogno'nun müsabakalarından birine girmiş, fakat eser Jürinin eline geç vardığı için nazara' alınmamıştı.

ARAYIŞ

AYLIK EDEBİYAT DEBGİSİ

Kasım sayısı sayfaları artmış olarak yepyeni bir şekilde çıktı.

Örnek sayı isteyiniz

Abone olunuz

Sayısı 28 Kr.. Yıllık abone 8 liradır,

Haberleşme Adresi:

Posta Kutusu : İ93, ANKARA

K İ T A P L A R

HANGİ PARTİ KAZANACAK?

(Aziz Nesinin mizahi hikâyeleri, Düşün Yayınevi Mizah Serisi 18, Yeni Matbaa 1957. - İstanbul, 96 sayfa, 200 kuruş.)

Mizah edebiyatımızın dev yazarı Aziz Nesin, kolay kolay akıl almıyacak bir' gayret içinde hemen ay geçmiyor ki yani bir mizah kitabı ile karşımıza çıkmasın. "Hangi Parti Kazanacak ?" hemen seçimlerin arifesinde yayınlanan son kitaplarından biri. Son kitabı demeğe insanın dili varmıyor, zira pek mümkündür ki son kitabı laflarını yazdığımız anda Aziz Nesin yeni bir kitabını daha piyasaya çıkarmış olabilir. Cemiyetimizin hicvim yapmakta büyük bir başarı gösteren Aziz Nesin, son kitaplarından Hangi Parti Kazanacak? ta onsekiz hikâyeyle karsımıza çıkıyor. Hemen hepsi daha evvel mizah mecmualarında yayınlanmış olan bu hikâyelerin muhakkak ki en başarılısı kitaba adım veren Hangi Parti Kazanacak? başlığım taşıyanı.

Aziz Nesinin hikâye furyası içinde dikkati çeken bir nokta var: Yazar, mevzu bakımından, yazdıkça açılıyor. En umulmıyacak meselelerden hikâye mevzuları çıkarıyor. Ancak mevzu bulmakta hiç güçlük çek* miyen Aziz Nesine son zamanlarda alabildiğine yazmaktan olacak, dil bakımından bir ağırlık çöktü. Zaman zaman kaleminden birbirini tutmaz cümleler, gelişi güzel sıralanıvermiş kelime dizileri çıkıyor. Aziz Nesin de bilir ki mizah, edebiyatın en fazla edebî kabiliyet isteyen dallarından biridir. Aziz Nesinde bu kabiliyet pek fazla olmakla beraber bunun suiistimali olsa olsa yazarına zarar getirir. Kalemi ile ekmek kazanmanın zorluğunu kabul etmemeğe imkân yok. İmkân yok ama bu da demek değildir ki çırpıştırılmış hikâyeler ve evcibalâsına yükselmiş bir şöhret sayesinde okuyucuyu, hele mizahın yanında illâ ve illâ edebi sanatlara geniş yer ayrıldığım görmek isteyen okuyucuyu yabana atmak ve önüne ne konursa okuyacak olan okuyucuya sırt dayayarak devam edip gitmek bir şöhreti llânihaye yaşatır. Artık Aziz Nesinin buna dikkat etmesi gerekmektedir. Şöhretse şöhrete, para ise kapışılan kitapları sayesinde, paraya kavuşmuştur. Bundan sonra çalakalem hikâye karalama furyasına bir son vermeli ve mizahı bir parça daha ciddiye alarak, adıma yarına kalmasını Bağlıyacak eserlerin Üzerine eğilmelidir. Aziz Nesih, sırf para için, sırf şöhret için harcanıp gidecek bir kıymet değildir. Onun bu memleket edebiyatına daha kazandırabileceği pek çok şey vardır. Aziz Nesinin ise bu yola girmesi için, zaman çoktan gelmiştir, de geçmek üzeredir,

YİRMİSEKİZ

(Adnan Akkorun şiirleri, Üniversite Matbaası, 1957 . Ankara. 32 sayfa 60 kuruş.)

Şair kitabının başına koyduğu kısacık önsözde şöyle diyor: "Çalakalem bir şeyler yazdım. Şiir dünyası, şiir anlayışı, şiir hakikati. Bunları öğrendiğim zaman zekâ seyyarelerinden birini daha keşfetmiş olacağım. Hevesle kimbilir anlayamadığım, dünya muammasına belki bir şeyler kattım. Yeryüzünde hiç kimsenin dünyası yoktur. Biz kendimizi, insanlara tanıtmaya çalışmalıyız." Bu önsözün ışığı altında otuziki sayfalık kitapçıktaki yirmidokuz şiir denemesini okuduğunuzda önsözden çıkaramadığınız mânayı büsbütün kaybediyorsunuz. Zira bu yirmidokuz şiirin, Şiir dünyasına getirdiği yeni hiç bir şey yok. A'dnan Akkor genç bir şiir hevesli̇si olmaktan öteye geçemiyor. Şiirlerini serbest nazımla yazmış. Ama bir çok şiir heveslisi gibi Adnan Akkor da serbest nazmı daha kolay bir yol diye seçmiş. Tabiatiyle de yanılmış. Zira zahiri görünüşüyle pek kolay olan serbest nazımla şiir yazma işi aslında heceden de aruzdan da ötede sabırlı bir çalışma, kuvvetli bir teknik ve şiir kabiliyeti isteyen bir nazım tarzıdır. Bu, böyle olduğu içindir ki günümüzde serbest nazımla şiir yazan ve şair geçinen' yüzlerce insan olduğu halde bunların içinde "iyi şair" sıfatına hak kazanabilenlerin sayısının bir elin parmaklarının sayısından da az oluşunun sebebi budur. Adnan Akkor ise elimizdeki kitabına göre değerlendirileceğine göre "iyi şair" sıfatının yakınlarına bile uğrayamamaktadır.

POLİTİKA SANATI

(Politikada muvaffakiyetin sırları)

(**Halit** Tanyeli ve Adnan Topsakaloğlunun denemeleri, Yaprak Yayınları, Politika serisi: 1, İstanbul Matbaası, 1951 - İstanbul, 64 sayfa 150 kuruş.)

Seçimlerin hemen arifesinde neşredilen 64 sayfalık "Politika Sanatı" adlı kitap, daha kapak kompozisyonunu bakınca insanda ister istemez Dale Carnegie'nin kitaplarının bir kopyası ile karşılaştığı intibaına varıyor. Bir zamanlar Türkiyede pek revaçta olan, ama hiç kimseye faydaınıın dokunduğu görülmeyen Carnegie'nin kitaplarının kötü bir kopyası olmaktan öteye gidemiyen "Politika Sanatı" da tabiatiyle bir zamanlar Carnegie'nin kitaplarına bel bağlamış, onlardan birşeyler ummuş insanlarda müsbet bir intiba uyandırmıyor. Ancak kitabın sayfalarım karıştırdıkça seçim arifesinde ve para kazanmak için çıkarılmış şişirme bir eser havasını yaratan bu kitabın ufak

tefek bazı suallere cevap verdiğini görmek kitap hakkında varılan peşin hükümleri bir dereceye kadar yumuşatıyor. "Politika Sanatı"nın önsözünde de ifade edildiği gibi bu eser daha ziyade geniş halk kitlelerine kaba taslak da olsa, politikanın ne demek olduğunu, politik hayatta nelere ehemmiyet vermek, neleri yapmak, neleri yapmamak gerektiğini, bir politikacıya neler lazım olduğunu anlatıyor. Kültürce geri seviyeli kitlelere hitap etmek üzere hazırlandığı anlaşılan bir serinin ilk kitabı olan "Politika Sanatı" hakkında daha tatminkâr bir kanaat edinebilmek için bu serinin diğer kitaplarını da görmeğe ihtiyaç var.

BAŞBAŞA

(Mehmet İskender Özturanlının şiirleri, Ticaret Matbaacılık T.A.O. matbaası 1957, . İzmir, 80 sayfa 150 kuruş.)

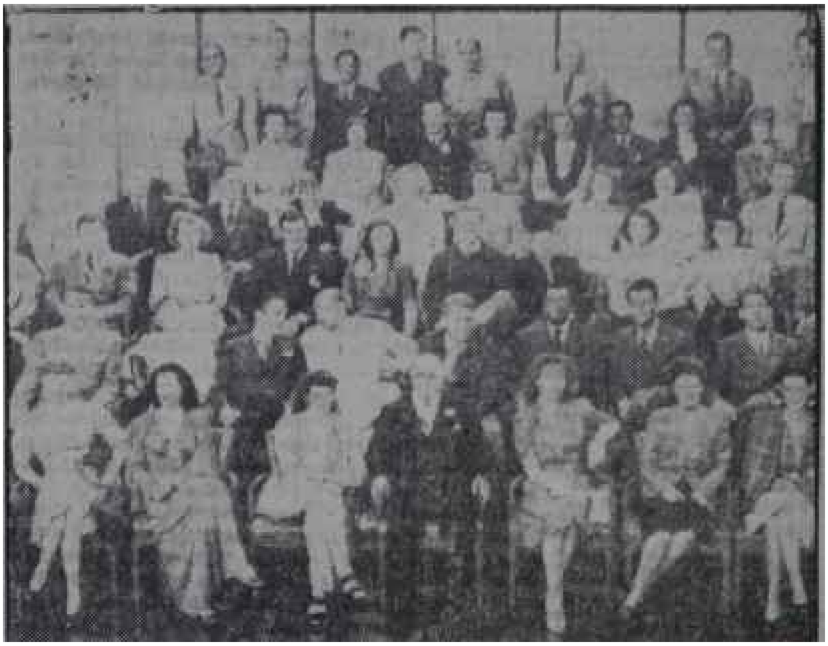
Mehmet İskender Özturanlı adı şiir dünyamızda, edebiyat âlemimizde, pek tanınan bir ad değil, Özturanlı da Adnan Akkor gibi bir şiir heveslisi olsa gerek. Üstelik kitabının baskısı için Adnan Akkordan daha çok emek harcamış ve masraf etmiş. Kitap en alasından pırıl pırıl bir kâğıda basılmış. Matbaacıların anlıyacakları dille en azından yüz gramajlık birinci hamur simili bir kâğıt.Ama ne yazık ki bu nefis kâğıtlı kitabın içindeki kırkaltı adet mısra yığınından hiç birine "işte, bu şiirde is var" demek mümkün değil. Manasıyla, muhtevasıyla, mısra yapısıyla bu şiirlerin hiç biri iyi şiir değil. Tamamiyle boşuna harcanmış bir emeğin mahsulü olan "Başbaşa" belki İskender Özturanlıya dostları arasında bir fors sağlar ama, şiir dünyamızda müsbet bir aksi zor bulur.

YOLLAR

(Makbule Kalkanlı şiirleri, Yıldız Matbaası .Ankara 1957, 27 sayfa 100 kuruş) ,

«Vadilerde kaybolan, tepelere tırmanan, yamaçlarda oyalanan yollar yardır. Zaman zaman bizi grubete çekerler de hasretle düğümlerler, o zaman bir hıçkırıktır yollar..." Bayan Makbule Kalkanlının özene bezene bastırdığı 27 sayfalık kitap işte böyle bir nesir örneği ile başlıyor. İçinde daha buna, benzer bir kaç nesir parçası ve serbest nazımla şiire benzetilerek yazılmış dokuz on tane de nazım, örneği var. Öyle anlaşılıyor ki Bayan Kalkanlı koyu bir edebiyat meraklısı. Ama ne yazık ki, kitapçığında topladığı nazım ve nesir örnekleri, edebiyatı profesyonel bir iş olarak kabul edenler nezdinde bir heveskârın, hem de ilerisi için bir şeyler de vaad etmeyen bir heveskârın denemelerinden daha öteye bir değer ifade etmiyor.

S İ N E M A

Mr. Mayer (ilk sırada, ortada) yıldızlarıyla
"Göktekinden daha çok.."'

Amerika

Kükreyen aslanın sonu

Sinema seyircilerinin' en sık karşılaştıkları, en iyi tanıdıkları film markası hiç şüphesiz yuvarlak bir çember içinde kükreyen aslandır. Kükreyen aslan Hollywood'un en büyük stüdyosu olan Metro-Goldwyn-Mayer'i "M.G.M." temsil eder. Sinemacılar için ise M.G.M.'in temsilcisi sondaki M'dir. Zira tam yirmi yedi yıl stüdyonun tek söz sahibi Mr. Mayer olmuştur. Geçen tatta öldüğü zaman ise, hâlâ M.G.M. adım taşıyan harflerin temsil ettikleri şahısların (hiçbirinin uzun zamandan beri stüdyoyla alâkası kalmamıştı.

Louis Burt Mayer, Hollywood'un bütün büyük patronları gibi daha Hollywood kurulmadan önce seyyar sinemacılık yapan bir zümre içinden çıkmıştır. 1924 yılında Metro Company, Goldwyn Pictures ve Mayer Productions bir araya gelip M.GM. yi kurdukları zaman Mayer'i stüdyonun başına geçirdiler. Mayer yanına prodüksiyon şefi olarak verilen Irving Thalberg ile birlikte 1986 ya kadar, 1936 da Thalberg'in ölmesi üzerine de yalnız başına stüdyonun filmlerinin meydana getirilmesine nezaret etti.

Mayer'in iş başına geldiği tarih, Hollywood için bir dönüm noktasıydı. Rejisörlerin saltanatı sona eriyor, onların yerine stüdyo şeflerinin, prodüksiyon şeflerinin saltanatı başlıyordu. Mayer de bu yeni saltanatın en kudretli hükûmdarlarındandı. Harbin sonuna kadar geçen yirmi yıl içinde, Mayer'in idaresindeki M.G.M. ,Hollywood'un en büyük, en zengin, yıldız kadrosu en geniş stüdyosu olmuştu. Garbo, Shearer, Crawford, Harlöw, Taylor, Gable, Gilbert, Murray, Powell, Garson, Turner, Dunne, Pidgeon.. gibi oyuncularla "yıldız sistemi"ni en geniş ölçüde tatbik eden stüdyo, Mayer'in idaresindeki M.G.M. idi. "Göktekinden daha çok yıldız"... Mr. Mayer'in parolası buydu.

Kötü zevkin saltanatı

Fakat prodüktörün, yıldız sisteminin arkasında asıl hüküm süren şey kötü zevkti. Mr. Mayer seyyar sinemacılığı zamanındaki zevklerini, müşahadelerini unutmamıştı. Kükreyen aslanın çerçevesi üzerinde "Ars gratia artis" yazıyordu ama, Mr. Mayer'in meydana getirdiği filmlerin ne sanat ile ne de "sanat, sanat içindir" parolası ile bir ilişiği vardı. Birincisi yerini zanaata, ikinci. si ise propagandaya bırakmıştı. M.-G.M.'in filmleri teknik bakımdan, gösterişlilik bakımından diğer bütün stüdyoların filmlerini geride bırakıyor, fakat onların hepsinden daha muhafazakâr, hatta çok defa demagojik bir zihniyeti aksettiriyordu. Zengin, gösterişli dekorlar, kolay yaşayış, gülünç bir böbürlenme, gözüyaşlı bir santimantalizm "kükreyen aslan"ın başlıca alâmet-i farîkasıydı. Bunun yanı sıra "Ame-

rikan hayat tarzı"nın, "Amerikan ailesi"nin bol bol propagandası yapılırdı. "Andy Hardy" serisi bu bakımdan stüdyonun en karakteristik eseri sayılabilir. Mr. Mayer bu bahisteki düşüncelerini şöyle sıralıyordu: "... Yirmi altı yıldır stüdyoda çalıştım. Sözümü can kulağıyla dinlemeğe alıştılar. Irving Thalberg benim istemediğim hiçbir filmi çevirmezdi... Bir gün Andy Hardy serisinden bir film çevriliyordu: Andy-nin annesi ölüyordu; Andy ise kapının önünde eşikte, ayakta duruyordu. İşittiniz mi, ayakta! Onlara dedim ki: "Böyle bir Amerikan çocuğunun, böyle bir durumda diz çöküp dua edeceğini bilmiyor musunuz?" Nasihatimi dinlediler, Mickey Rooney diz çöktü. Filmin en büyük başarı sebebi de bu oldu... Filmi gördüm, gözyaşlarımı tutamadım. Bundan utanmıyorum. Gene göreceğim, gene ağlıyacağım... "Show Boaf'ı seyrettim, gözlerim yaşardı. Gözyaşlarımdan utanmıyorum. Onüç defa seyrettim, Onüçünde de ağladım. Ne gözyaşı, ne heyecan yarabbi!. "The Great Ca ruso" diye bir film yaptık; karım filmi seyrederken kendini tutamadı, ağladı. İşte duygu, işte Amerikanın kalbi..."

Hükümet darbesi

Mr. Mayer, kendisinin, ailesinin ve seyircilerin zengin gözyaşı kaynaklarım harbin sonuna kadar bol bol kullandı. Bu arada her üçü için de durup nefes alma fırsatı ancak müzikallerle ortaya çıkıyordu. Esasen başlangıçtan beri stüdyonun en çok başarı kazandığı saha müzikallerdeydi. Amerikan müzikali dendiği vakit akla önce M. G. M. filmleri gelmekteydi. Harbten sonra, Mr. Mayer yeni gidişe ayak uyduramazken, Arthur Freed'in prodüktörlüğündeki müzikaller, Minnelli, Kelly, Donen gibi gençler sayesinde dikkati çekiyordu. Fakat devir değişmişti. Mr. Mayer'in Harpten önce bile modası geçmiş olan zihniyeti harpten sonra *göze* batacak bir şekil almıştı. M.G.M., prodüktörleriyle, yıldızlariyle ihtiyarlamış bir görünüşteydi. Harbin sonundaki sosyal değişiklik, harp içindeki geçici refahın bozulmağa yüz tutması, televizyonun rekabeti M. G. M. i öbür Hollywood stüdyolarından daha çok sarstı. Hollywood'un harpten sonra yeniden kendine çekidüzen vermek için genç istidatlara kapılarım açması, "yeni düzen"e uymağa çalışması üzerine Mayer de 1948 de, Irving Thalberg'în ölümünden beri açık kalan yere genç. lerden Dore Schary'yi getirdi. Fakat gençlerin yaptıklarına aklı yatmıyordu. O pek önem verdiği Amerikan ailesinin, "Amerikan annesi"nin yani gö rünüşü Mr. Mayer'i yerinden fırlatmaya kâfi geliyordu, "İyi yürekli, sıhhatli Amerikalı anneyi evinin içinde göstermiyorlar artık,'İnce. Müşfik... Fedakârlıklar. Aşk... Hayır!" diye bağırdı. "Bunların yerine annenin çenesine yumruk atıyorlar!" Kendi çenesine bir yumruk attı. "Yaşlı, zavallı kadım merdivenlerden aşağı yuvarlıyorlar." Kendim Amerikan bayrağına doğru attı. "Annenin yaptığı o güzelim tavuk çorbasını yüzüne fırlatıyorlar" Muhayyel bir çorba tabağım Arthur Freed'in suratına doğru attı. "Annenin üstüne yürü! Ona vur! Bir de buna "sanat" diyorlar! Sanatmış bu!.."

Mr. Mayer ne kadar kudretli olursa olsun, netice itibariyle Loew's Inc. in ücretli bir memuruydu. Asıl kudret, California'daki stüdyoyu New York'taki yazıhaneden idare eden Loew's Inc. başkanı Nicholas Schenck'in elindeydi. Schenck ise artık yaşlı Mayer'i değil, genç Schary'yi tutuyordu. İkisi arasındaki 'iktidar mücadelesi, John Huston'un "The Red Badge of Courage - Kanlı Zafer'i çevirmesiyle başladı. Mayer, tasvibetmediği bu filmin çevrilmesini elinden geldiği kadar köstekledi. Nitekim bu gayretler sonunda Huston'un filmi kuşa döndü ye ticari başarısızlığa uğradı. Fakat Mr. Mayer'in saltanatı da sona ermişti.

1951 Haziranında Mayer. kırgın bir şekilde M. G. M. den ayrılırken eskisinden daha büyük bir gayretle film çevirmeğe devam edeceğini söylüyordu. "Annenizi, çocuklarınızı çekinmeden götüreceğiniz filmler çevireceğim...". Fakat 1951'deki Hollywood harp sonundaki Hollywood bile değildi.

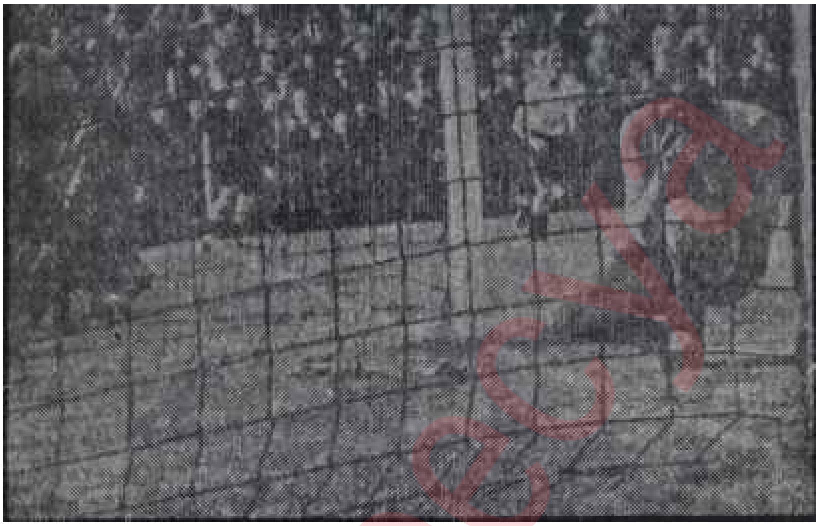

S P O R

Fulbol

Güneş, Çamur, Hakem

Geçen hafta içinde İspanyada oynanan Türkiye . İspanya millî futbol maçını özel bir muhabirle takip eden bir gazete, karşılaşmadan birgün sonra okuyucularına maçın cereyan tarzını anlatırken "Çok iyi oynadık. O kadar ki ekibimizden Lefter, Kadri, Naci dörder yıldız kazandılar. Diğerleri de doğrusu fevkalâdeydiler. Fakat kötü şans.. Beklenmeyen bir gol, arkadan haksız bir penaltı, nihayet bir ofsayd sayısı., işte 0-3 yenilmemizin sebepleri.. Dahası var; çok kötü bir Portekizli hakem, alışmadığımız kaygan bir saha...." Doğrusu aranırsa, karşılaşmayı "yerinde takip ettiği için" tercihan bu tafsilâtı okuyan futbol meraklıları herşeyden önce bir suali sormadan duramadılar: "Neden yurt dışı maçlarımızı hep kötü şansla kaybederiz? Hakemler her zaman aleyhimize mi çalışır? Sahalar hep kayganmıdır? Güneş hep gözümüze mi gelir?" İspanya mağlûbiyetinin sebepleri olarak gösterilenler de, her zamankinden farklı şeyler değildi. Futbol oynamayı bilmediğimiz gibi, bilenler karşısında uğradığımız yenilgiyi kabul etmenin usullerini de öğrenememiştik. İngiliz Adaları Üzerinde ilk defa yenilen Britanya İmparatorluk takımı idarecileri 6-3 lük Macaristan mağlubiyetinden sonra "Macar futbolu bugün İngiliz futbolundan çok daha ilerdedir. Bizden üstün oynadılar. Kazandılar. Fakat çalışarak onları geride bırakacağız" derken,, usul ile ilgili mühim bir noktayı açıklamamışlardı. İngilterenin Macaristan karşısında uğradığı mağlubiyet, İspanyanın Türkiyeyi yenmesinden çok daha önemliydi. Çünkü Türk millî ekibinin Madritlileri mağlup etmesi, hattâ berabere kalması, objektif bir futbol görüşüne sahip insanlar için imkânsızdı. Bir tarafta kurulmuş, büyük maçlar oynamış, modern futbolu ufak kademelerinden öğrenerek yükselmiş, yıldız futbolcuları olan bir ekip, diğer yanda henüz sahası olmayan, tertibi idari mülâhazalarla vücut bulan, henüz modern futbolu nazari olarak dahi öğrenmemiş, taktiksiz bir takım vardı, Türk ekibinin mağlubiyetini "Şans, yağmur, hakem, haksız penaltılar"la izah etmek komikti. Bütün mesele, bizde en az Piza kulesi kadar eğri olarak yükselen sportif zihniyetin doğurduğu aksaklıklardaydı. Dış maçlarımız yakından kontrol edilirse görülecektir ki, bu temaslarda ekiplerimize verilen sözde taktiklerin dahi, idare kademelerini işgal eden mesullerin durumları ile sıkı irtibatı vardır. Türk futbol takımı yurt dışı maçlarında bir defans takımıdır. Gaye ekibin fazla gol yememesi veya ekseriya "zafer" olarak kabul edilen beraberliklerden hisse kapmasıdır. Böyle kurulan takımların, sportif gayelerin dışına çıkarak sadece yenilmemek için oynaması da d işarda uyar. nacak intibaın, hakiki sebebi sayılmalıdır. Yakın misal İspanya maçıdır. ' Bütün İspanyol gazeteleri, Türk ekibinden "Hepsi müdafaaya toplanmış bir kalabalık" diye bahsetmişlerdir. Aynı satırlara 1-0 galip geldiğimiz Polonya maçından sonra da rastlamıştık. İdari sandalyeleri kaptırmamak gayesi ile verilen akıllıca değil fakat kurnazca taktikler, beyanatlar ve kulüpleri yatıştırıcı tayizlerin kaybettirdiği boş vakitler, ilerde, futbolu ve sporu öğrenmeğe başladığımız zaman kimbilir nasıl aranacaktır.

İspanya - İsviçre milli maçında İspanyolların yediği gol

Kaleci Ramellets ağlamıştı..

Yerinde bir teslim

A Milli kadromuz, İspanyada oynayacağı maça henüz çıkmadan, B takımımız İstanbuldaki maçını büyük bir başarısızlıkla bitiriyordu. Neler olmuştu? Sabahın erken saatlerinde stadı dolduran binlerce meraklı neden bir tek defa olsun ekiplerini candan teşci etmemişler, alkışlanmamışlardı? Sebep ortadaydı. Çünkü ekipleri buna hak kazanmamıştı. Futbola benzemeyen bir top oyunuyla, ilk yarıda misafirleri şuursuz bir şekilde taciz eden hatların arasındaki bağ, ikinci kısımda yok olmuş, saha, hücum ve oyun tamamen İspanyol B lerin eline geçmişti. Halk memnuniyetsizliğini alkışlamamakla göstermişti.' Canı pek sıkılan bir grup yedekler arasında oturan bir oyuncunun ismini bağırınca saha kenarında top toplamakla meşgul bulunan tek seçici, bu defa da kurnaz bir taktikle hiç olmazsa bu grubu memnun etmiş, çağrılanı oyuna almış, ilk yarının belki de en çalışkan adamım bir işarette oyun dışı etmişti. Ancak pek de futbola benzemeyen bu maçı seyrettikten sonra stadı üzüntü içerisinde terkeden seyircilerin bıraktıkları yerde, hakiki komedi oynanmıştı. Tek seçici, kendi oyuncularını teker teker alınlarından öperken "Bizi ihya ettiniz" diyor ve maçta giydikleri Ay Yıldızlı formaları yaşlı gözlerle ve ağlatıcı bir merasimle oyuncularına hediye ediyordu. İşte ancak bundan sonradır ki beraberliği başarı sayan İspanyollar maçta birşeyler yaptıklarına inanmışlardı. Golsüz bir beraberliğe eklenen üç farklı bir yenilginin bir gün sonra Basında uyandırdığı tepki hayli şiddetliydi. Tek seçici, idareciler amansız hücumlara maruz kalmışlardı. Artık bu defa parlak beyanatlar, atlatma haberler kâr etmeyecekti. Tek seçicinin saha içerisindeki garip tavırlarından, seramonideki şekilsiz dizilişten, ekibin tertibinden, oyunundan, maç sonrası ilgililerin manasız memnuniyetinden sabırları taşan kızgın kalemler sütunları kolayca dolduruyorlardı. Eğer bir hal çaresi bulunmaz sa bu iki maç Federasyonun muhakkak istifası demekti Fakat çare çok çabuk bulunmuştu. Basının şiddetli hücumları karşısında, resmî sıfatını kullanarak çalıştığı bir gazetede çıkan "Tek Seçici"nin yazısı, tam bir teslimi ifade ediyordu. Aykac bu makalesinde suçlu olduğunu kabul ediyor ve basından hücum değil önümüzdeki iki mühim maç için yardım bekliyordu.

EFLATUN CEM GÜNEYİN

Dertli Kaval

ADLI ESERİNİN YENİ BASKISI YEDİTEPE YAYINLARI ARASINDA

Fiatı 100 Kuruş

Posta Kutusu 77, İSTANBUL

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL
Kapakbaskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad. - ANKARA

Veremle Savaşta Hemşirenin Rolü

Türkiye'de veremden ölüm vakaları hâlâ senede 30.000 civarındadır. Bu rakam 10 sene evveline nazaran büyük bir düşüklüğün ifadesi olmakla beraber istenilen seviyeye inmiş bulunmaktan uzaktır.

Bugün veremle mücadelenin en verimli neticeleri hastalık başlamadan önce alınan tedbirler sayesinde elde edilmektedir. Verem savaşını benimseyen gezici hemşirelerin bu sahadaki yararlıkları inkâr edilmiyecek derecede büyüktür.

Fakir muhitlere yapılan ziyaretlerde verem ve diğer bulaşıcı hastalıkların bulaşma şekilleri hakkında alâkalıları tenvir etmek, lüzumlu gördükleri kimseleri muayeneye sevketmek, korunma tedbirlerini öğretmek, klinik tedavisinde bulunan hastaların vaziyetlerini evlerinde takip etmek, gezici hemşirelerin günlük işlerindendir.

Uyanık bir hemşire bu mevzuda da birçok kimsenin hayatının kurtulmasında faydalı olmak suretile memleket sağlığına hizmet edebilir.

ÇALIŞMAK İSTİYOR MUSUNUZ?

Türkiye'de bugün 3.000 mevcuda mukabil 30.000 hemşireye ihtiyaç vardır. Kadının yüksek meziyetlerinden faydalanan bu mesleğe girmekle rakipsiz ve mizacınıza en uygun bir işe atılmış olursunuz. «Hemşire olabilir miyim?» broşürümüzü isteyiniz.

E. R. Squibb and Sons İlâçlar A. O., Levent, İstanbul

SQUIBB
İLAÇLARI
1858 DENBERİ

Hemşire Doktorun Sağ Koludur